ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 10

ASIA:

Roomassa olevan lähetystön raportti n:o 1.

Ministeri Järnefelt

20/2 1939.

5000—7—38 2455

R O O M A ..... SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 192.

R o o m a SSA 20 P:NÄ helmi KUUTA 19 39.

VIITTAUS: ..... N

..... P:NÄ ..... KUUTA 19 ..... P:TTY ..... n:o .....

VIITTAUS: ..... D. U. M. ..... / ..... 19 .....

2/140 Sal. S -39.

22/2 -39 9

5 C10

Ulkoasiainministeriö ..... LLE

ASIA: Rooman-lähetystön raportti n:o 1.

Lähetystö lähettää kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle tämän mukana Rooman-lähetystön raportin n:o 1:

Tilanne Roomasta katsottuna.

Lähettiläs.

UE 3: A 4.

ROOMA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 1.

2/140 Sal. S -39.

Roomassa 20 p:nä helmi kuuta 1939.

22/2-39

Asia: Tilanne Roomasta katsottuna.

5 C/10

Niihyvin fascistilehdistön, poliittisten piirien kuin ulkomaiden Roomassa olevien edustajain huomio keskittyy nykyisin pääasiassa kahteen seikkaan - italialais-ranskalaisiin suhteisiin ja Espanjan kysymyksen selvittelyyn. Sillä näiden kysymysten vaiheista riippuu - niin väitetään - kulkeeko Eurooppa rauhaa tai aseellista välien selvittelyä kohden.

Italialais-ranskalaisia suhteita arvioitaessa on syytä pitää mielessä, ettei Italia ole vielä virallisesti määritellyt alue- ja muita vaatimuksiaan Ranskaan nähden. Tälle seikalle annetaan ulkomaiden täällä olevien edustajain keskuudessa erikoinen merkitys siihen nähden, että fascistilehdistö yhä jatkaa hallituksen inspiroimaa hyökkäystä Ranskaa vastaan perustellen Italian alue- ja muiden vaatimusten oikeutusta ja syyttäen Ranskaa itsekkäästä, Italian elinetuja syrjivästä asenteesta. Lehdistön syyttelystä ja usein puoliviralliseltakin taholta julkisuudessa Ranskaa vastaan kohdistetuista lausunnoista huolimatta ei tätä aktiota pidetä niin vaarallisena miltä se näyttää, ennenkun se mahdollisesti johdettaisiin niin pitkälle, että Mussolini itse katsoo asialliseksi määritellä Italian vaatimukset tavalla, joka tekisi hänelle myöhemmin vaikeaksi peräytyä omis-

JAKELUOHJE:
Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

ta lausunnoistaan. Ainakin Ranskan suurlähettiläs François-Poncet, jonka äskettäin tapasin, näki tässä mahdollisuudessa suurimman vaaran sodan syttymiseen. Hänen käsityksensä mukaan on eräitä diktatuurin erikoisuuksia nimenomaan se, että sodan ja rauhan mahdollisuudet erinäisissä olosuhteissa riippuvat vähemmän tosiasiallisista syistä kuin yhden miehen mielihaluista ja päähänpistosta. Huomautin puolestani tähän, että esim. Neuvostoliitto on ollut parisenkymmentä vuotta diktatuurimaa, eikä tämä ole johtanut sitä sotaan, johon François-Poncet vastasi: Venäjään nähden on tilanne ollut aivan toinen, mutta näiden (italialaisten) rauhanhalun vakuutusten takana on "täydellinen barbaria".

Ranskan suurlähettiläs on muuten täällä ottanut hyvin ylimielisen asenteen. Hän ei nykyisin näyttäydy juuri missään ja ilmaisee yleensä mielipiteensä peittelemättä. Tavatessani Saksan suurlähettiläään von Mackensenin sanoi hän pitävänsä Ranskan asennetta aivan käsittämättömänä. Ranska on hänen mielestään nykyisin yhtä taipumaton ja kyvytön arvostelemaan tosiasiallista tilannetta kuin aikaisemminkin Euroopan politiikan probleemoja ratkaistaessa. Kuten ennen Ranska ei tälläkään kertaa osaa ottaa huomioon tosiasioita ja historiallisia näkökohtia, jotka määräävät Italian nykyisen asenteen. Pienelläkin suvaitsevaisuudella ja vastapuolen aseman ymmärtämyksellä voisivat ranskalaiset saada paljon aikaan suhteiden parantamiseksi. v. Mackensen mainitsi esimerkkinä Suezin kanavan käytön nykyisen järjestelyn, johon kaikki ovat tyytymättömiä, mutta johon nähden Ranska ei ole tähän men-

nessä suostunut mihinkään myönnytyksiin. Suurlähettiläs kertoi Italian joutuneen maksamaan vuosittain kanavamaksuja kokonaista 175 miljoonaa liiraa, mikä on tavaton rasitus köyhälle maalle.

Olen keskustellut asemasta myöskin Englannin täällä olevan suurlähettilään, lordi Perthin kanssa. Hän mainitsi olleensa pari viikkoa sitten, Barcelonan valloituksen jälkeen, vähän levoton, mutta suhtautuvansa nyttemmin rauhallisemmin tilanteen kehitykseen. Lordi Perth piti merkittävänä sitä, että Mussolini on useissa tilaisuuksissa vakuuttanut noudattavansa Englannin-Italian sopimusta, jossa taataan status quo'n säilyttäminen Välimerellä ja josta siis seuraa, ettei Italia sopimuksen mukaan voi vaatia Ranskalta alueita tämän meren piirissä. Lordi Perthin sanojen mukaan on vielä syytä pitää muistissa, että Mussolini vakuutti Chamberlainille tämän käydessä Roomassa haluavansa ennen kaikkea välttää aseellista selkkausta. Vaarana tilanteessa on lordi Perthin mielestä itse fascistipuolue, joka nykyisin jakaantuu kahteen siipeen - maltilliseen ja radikaaliseen. Viimeksimainittu on tosin pieni, mutta vaikutusvaltainen ja haluaisi ilmeisesti johtaa asiat aseelliseen ratkaisuun. Toistaiseksi ei Mussolini ole antanut radikaalisen fascistiryhmän vaikuttaa päätöksiinsä, mutta on todettava, että hän on kaiken aikaa painostuksen alainen tältä taholta. Suurlähettiläs kertoi vielä tavanneensa äskettäin Mussolinin, joka vaikutti kuluneelta ja väsyneeltä, aivan toisenlaiselta kuin vielä muutama vuosi sitten, jolloin lordi Perth oli käynyt häntä tapaamassa Kansainliiton pääsihteerinä Genèvestä käsin.

Ehken ovat Italian nykyiset vaikeudet vaikuttaneet Mus-

solinin terveyteen, sillä sisäinen tilanne maassa näyttää nykyisin olevan todella kaikkea muuta kuin hyviä toiveita antava. Abessinian ja Espanjan sodat ovat vaatineet tavattomia taloudellisia uhrauksia ilman niitä vastaavien taloudellisten etujen saavuttamista. Abessinia on lopultakin osoittautunut köyhäksi maaksi, josta mahdollisesti voidaan saada tuottava siirtomaa vasta vuosikymmenien työllä, joka vuorostaan vaatii uusia uhrauksia. Tällä haavaa ei myöskään voida nähdä, millä tavoin Espanjan sotaretkeen käytetyt miljardit saataisiin korvatuiksi. Poliittisista ja sotilaallisista voitoista huolimatta esiintyvät siis taloudellista laatua olevat vaikeudet suurina. Tämän lisäksi tulee, että omavaraisuuskokeilut ovat käyneet varsin kalliiksi ja että Italian heikentyneen talouden on ollut vaikeata niitä kestää, etenkin kuin sotavarustelut samanaikaisesti nielevät tavattomia summia. On nimittäin osoittautunut, että useiden Italian teollisuuden raaka-aineiden tuotto kotimaisesta maaperästä maksaa tosiasiassa paljon enemmän kuin jos vastaavat raaka-aineet ostettaisiin vapailta markkinoilta ulkomailta. Italian liiran kansainvälinen arvo on supistumistaan supistunut ja ulkomaisen valuutan tarve on nykyisin huutava.

Tämän taloudellisen aseman valossa näyttää kokeilu Espanjassa Italian kannalta monessa suhteessa kyseenalaiselta. Onhan selvää, että kenraali Franco tulee sodan päätyttyä tarvitsemaan ennen muuta taloudellista tukea ulkomailta. Yhtä selvää on, ettei Franco voi sitä saada Italialta eikä myöskään Saksalta, vaan kyllä länsivalloilta. On siis varsin luultavaa, että Franco olosuhteitten pakottamana pyrkii hyviin suhteisiin länsivaltain kanssa. Yhtä selvää ei ole, millaista osaa Italia tulee näissä olosuhteissa näyttelemään

ja millaiseksi sen asema Espanjassa muodostuu. Argentinan täkäläinen suurlähettiläs tri Malbran, joka kertoi tuntevansa hyvin espanjalaiset, sanoi uskovansa, että Espanjassa oleviin italialaisiin joukkoihin ennen pitkää voidaan soveltaa vanhaa espanjalaista sanontatapaa: "mauri on tehnyt tehtävänsä, mauri saa mennä."

Mainittakoon vielä, että tavatessani Yhdysvaltain täkäläisen suurlähettilään Phillipsin, jonka tunnen Washingtonin ajoilta, sanoi hän olevansa vakuutettu siitä, ettei Italia saisi Saksalta sotilaallista apua, jos se kävisi Ranskaa vastaan, sillä Saksa ei nykyään halua selkkausta länsivaltain kanssa. Näissä oloissa näyttää siis varsin epätodennäköiseltä, että sotaa Ranskaa vastaan täällä todenteolla suunniteltaisiin, lukuisista julkisuuteen annetuista uhkauksista huolimatta, joitten taloudellisena tarkoituksena näyttää olevan Ranskan taivuttaminen erinäisiin myönnytyksiin Italian hyväksi, esim. Suezin kanavan käytössä, Djibutissa ja Tunisin italialaisiin nähden. Samaa arvellaan Italian viimeaikaisista sotilaallisista toimenpiteistä lähellä Ranskan rajaa Libyassa. Jos sotaan sittenkin turvauduttaisiin olisi tämä ensi sijassa käsitettävä epätoivoiseksi yritykseksi peittää sisäisiä vaurioita ulkomaisen sodan mahdollisesti tuottamilla laakereilla. Mussolinin tapaisen valtiomiehen ja politikon ei luulisi hevillä antautuvan tällaiseen seikkailuun, etenkin kun on tunnettua, ettei ajatus uuden sodan aloittamisesta ole Italian kansan keskuudessa suosittu.

Eero Järnefelt
Lähettiläs.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 10

ASIA:

Roomassa olevan lähetystön raportti n:o 2.

Ministeri Gäinefelt

8/3 1939

5000—7—38 3485

3/140 Sal. S -39-

12/2-39

5 C10

R O O M A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 237.

R o o m a SSA 8 P:NÄ maalis KUUTA 19 39.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Rooman-lähetystön raportti n:o 2.

Lähetystö lähettää kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle tämän mukana Rooman-lähetystön raportin n:o 2:

Espanjan kysymys ja italialais-ranskalaiset suhteet.

Lähettiläs: Eero Järnefelt

UE 3: A 4.

R O O M A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 2.

R o o m a ssa 8 p:nä maalis kuuta 19 39.

Asia: Espanjan kysymys ja italia-lais-ranskalaiset suhteet.

Espanjan kansalaissodassa tapahtuneen ratkaisun johdosta on Rooman poliittisten piirien huomio nykyisin keskittynyt miltei yksinomaan Espanjan kysymykseen. Tämä onkin luonnollista, sillä koskeehan Espanjan kysymyksen selvittely olosuhteiden pakosta Italian olennaisia etuja ja arvovaltaa. Olen kuullut lähteistä, joihin voi luottaa, että johtavalla taholla täällä ei oltaisi lainkaan tyytyväisiä Espanjan sodan nopeaan loppumiseen. Tämä johtuu osittain siitä, että Italialle käy nykyisten vaikeitten taloudellisten olojen vallitessa hankalaksi palauttaa ja sijoittaa ne 60.000 "vapaaehtoista", jotka on jätetty Espanjaan kenraali Francon avuksi. Kerrotaan, että näitten italialaisten joukkojen päällikkö, kenraali Gambara oli jo Barcelonan valloittamisen jälkeen ilmoittanut Mussolinille kenraali Francon toivovan italialaisten poistumista Espanjasta, koska sodan loppuselvittely katsottiin voitavan hoitaa ilman ulkomaista apua. Mussolini oli tästä vain kiivastunut ja antanut kenraali Gambaralle käskyn pysyä joukkoineen Espanjassa ja ottaa osaa Madridin valloitukseen. Julkisuuteen annetuissa virallisissa kommunikeoissa ilmoitettiin italialaisten poistuvan Espanjasta vasta sen jälkeen kuin sota on viety loppuun saakka.

JAKELUOHJE:
Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

On myös todettava, ettei Espanjan kysymyksen kansainvälinen tausta näytä tällä haavaa Italialle otolliselta sen diplomaattisen aktion valossa, jota länsivallat - Englanti ja Ranska - nykyisin Espanjassa harjoittavat. Osanotto Espanjan sotaan on käynyt Italialle kalliiksi. Väitetään sen tähän mennessä tulleen maksamaan 20 miljaardia liiraa, puhumattakaan ihmishenkien menetyksestä. Italia esiintyy siten nykyhetkellä Espanjassa velkojana, jonka on tavalla tai toisella saatava korvausta uhrauksistaan. Englanti ja Ranska ovat tässä suhteessa Espanjaan nähden aivan vastakkaisessa asemassa. Ne eivät ole uhranneet Espanjan sotaan varoja eikä väkeä eikä Francon hallitus ole niille kiitollisuuden velassa. Ja uusi Espanja tulee tietenkin tarvitsemaan laajassa mitassa taloudellista tukea, jota Italia ja Saksa eivät sille voi antaa, mutta sen sijaan kyllä Englanti ja Ranska.

Näissä oloissa on etenkin marsalkka Petain'in nimitys Ranskan suurlähettiläälksi Burgos'iin herättänyt täällä tavallista suurempaa huomiota. Tiedetään, että marsalkka Petain on ollut kaiken aikaa kansallisen Espanjan kannattaja. Tiedetään myös, että kenraali Franco opiskeli hänen johdollaan Parisissa vuosina 1924-25 ja että tämän jälkeen on heidän välillään vallinnut ystävyyssuhde. Epäillään että tämä ystävyys voi auttaa ranskalais-espanjalaisia suhteita pidemmälle kuin Rooman kannalta olisi toivottavaa. Tilannetta seurataan mielenkiinnolla myös Englantiin nähden, jolla on Espanjassa huomattavia taloudellisia etuja valvottavina Espanjaan sijoitettujen englantilaisten pääomien muodossa. Vii-

saasti kyllä kenraali Franco ei ole koko sodan aikana koskenut näihin eikä ranskalaisten sijoituksiin, mikä nykyoloissa helpottaa suuresti kansallisen Espanjan ja länsivaltain suhteiden selvittelyä ja Espanjan hallituksen mahdollisuuksia saada näiltä valloilta luottoa.

On syytä vielä panna merkille, että Italian lehdistön hyökkäykset Ranskaa vastaan ovat nyttemmin miltei kokonaan loppuneet. Onpa eräs puolivirallinen julkaisu, nimittäin opetusministeri Bottain lehti, lausunut paheksumisensa lehdistössä Ranskaa vastaan viime aikoina käydyn kampanjan johdosta, joka lehden mielestä on ollut vain omiaan vaikeuttamaan Italian hallituksen toimintaa. Olisiko tämä merkkinä siitä, että täkäläisellä johtavalla taholla ei nyttemmin enää pidetä tällaista lehtikampanjaa tarkoitustaan vastaavana ? Eräillä tahoilla puhutaan myös siitä, että Ranska puolestaan olisi nyttemmin taipuvaisempi välittömiin neuvotteluihin Italian kanssa molempien maitten keskeisen jännityksen poistamiseksi. Kerrotaan, että Ranskan entinen pää- ja ulkoasiainministeri Laval, joka ennenkin on käynyt Roomassa ja tuntee henkilökohtaisesti Mussolinin ja joka saapuu Ranskan edustajana paavin kruunajaisiin, olisi saanut erikoistehtäväkseen tunnustella tällaisten neuvottelujen mahdollisuuksia.

Lähettiläs: Erkki Tanner

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 10

ASIA:

Roomassa olevan Lähetystön raportti n:o 3.

Ministeri Järnefelt

15/2 1939

5000—7—38 3465

R O O M A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 271.

R o o m a SSA 15 P:NÄ maalis KUUTA 19 39.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

4 / 140 Sal. S 39.

20/3-39 N:o

OSASTO 5 C10

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Rooman-lähetystön raportti n:o 3.

Lähetystö lähettää kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle tämän mukana Rooman-lähetystön raportin n:o 3:

Italia ja Tsekkoslovakian kriisi.

Lähettiläs.

UE 3: A 4.

R O O M A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 3.

R o o m a ssa 15 p:nä maalis kuuta 1939.

4 / 140 Sal. 39.

20/3-39

№

OSASTO

5 C10

Asia: Italia ja Tšekkoslovakian kriisi.

Olen koettanut saada selvyyttä siitä, miten johtavalla taholla täällä suhtaudutaan Tšekkoslovakian kriisiin, joka tätä kirjoitettaessa kehittyy nopeasti tuoden mukanaan yllättäviä käänteitä. Tavatessani Tšekkoslovakian täällä olevan lähettilään kertoi hän minulle olevansa jatkuvissa neuvotteluissa asemasta kreivi Cianon ja muiden johtavien henkilöiden kanssa koettaakseen heille tehdä selväksi Prahan hallituksen kantaa viimeisiin tapahtumiin nähden. Hän oli kuitenkin tullut siihen käsitykseen, ettei Italian hallitus halunnut ~~ottaa~~ ymmärtää Tšekkoslovakian asennetta eikä vaikuttaa niitten tapahtumain kulkuun, jotka nyt ovat viemässä Tšekkoslovakian valtakunnan hajaantumiseen. Kertoessani keskustelustani Tšekkoslovakian lähettilään kanssa eräälle täällä kauvemman aikaa olleelle länsivalloille ystävällisen maan suurlähettiläälle, piti hän selvänä, ettei Italia tulisi tekemään mitään pelastaakseen Tšekkoslovakian perikadosta. Hän mainitsi Mussolinin viime syyskuun kriisin aikana Triestissä pitämästä puheesta, jossa Il Duce oli huomauttanut, että Tšekkoslovakian tulee vastaisuudessa rajoittautua olemaan yksinomaan kansallisena valtiona ja jättää haaveet muitten kansallisuuksien pysyttämisestä sen valtapiirissä ja niitten kohtaloiden joh-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

UE 2: A 4.

tamisesta Prahasta käsin. Tällaisen evästyksen oli myös Prahan hallituksen nykyinen ulkoasiainministeri Chwalkowski saanut täkäläiseltä johtavalta taholta lähtiessään Rooman-lähettilään toimesta nykyiselle paikalleen. Hänelle oli suoraan sanottu, että hän voisi nauttia Mussolinin kannatusta ainoastaan siinä tapauksessa, jos hän ottaisi toiminnassaan huomioon yllämainitun Mussolinin hyväksymän periaatteen. Tätä ei kuitenkaan ole tapahtunut, vaan on Prahan hallitus kaiken aikaa koettanut estää niitten kansallisuuksien itsenäistymispyrintöjä, jotka Münchenin sopimuksen jälkeen vielä jäivät sen valtapiiriin. Roomassa ei ole seurattu suosiollisesti tällaista Tšekkoslovakian politiikkaa ja siitä myös johtuu, ettei Italia nykyisin pane tikkua ristiin vaikuttaakseen Saksaan Prahan hallituksen hyväksi.

Ei ole ihmeteltävä, ettei Tšekkoslovakia ole nauttinut Rooman johtavien piirien suosiota. Olihan Beneshin aikoina Tšekkoslovakia orientoitunut täydelleen länsivaltoihin päin ja vieläpä vasemmistolainen - miltei sosialistinen ja siis mahdollisimman etäällä fascistisesta Italiasta. Praha on myöskin aina vastustanut niitä pyrintöjä, jotka ovat tähdänneet Italian vaikutusvallan lisääntymiseen Tonavan laaksossa ja Balkanilla. Jugoslavian vielä kuuluessa Italian vastaiseen liittoon Praha vaikutti tässä suhteessa Belgradiin ja myöhemmin se on vaikuttanut Italian pyrintöjä vastustavasti etenkin Bukarestiin. Pakotteiden aikana Praha teki voitavansa vaikeuttaakseen Italian asemaa. Kummeksia ei siis tarvitse sitä, ettei Italia tällä hetkellä halua vaikuttaa suureen ystäväänsä poh-

joisessa Prahan hallituksen puolesta.

Eräillä tahoilla Roomassa ollaan sitä mieltä, ettei ole lainkaan sanottua, säilyttääkö Tšekkoslovakia nykyisessä kriisissä asemansa itsenäisenä valtakuntana. Tämän arvellaan suuressa määrässä riippuvan siitä, soveltuuko itsenäinen Tšekkoslovakia niihin päämääriin, joita Saksa nykyisin tavoittelee vaikutusvaltansa lujittamiseksi Tonavan laaksossa ja Ukrainaan päin.

Italian ulkoasiainministerin, kreivi Cianon saavuttua äskeiseltä Varsovan matkaltaan kirjoitti täällä parhaiten informoitu sanomalehtimies Virginio Gayda "Giornale d'Italiassa", että tämän matkan konkreettiset seuraukset tulevat kyllä pian näkyviin, sillä kreivi Ciano ja eversti Bech olivat päässeet yksimielisyyteen eräistä varsin tärkeistä Keski-Euroopan asioita koskevista Italiaa ja Puolaa kiinnostavista kysymyksistä. Olisiko hän silloin tarkoittanut niitä järjestelyjä, joita nykyinen Tšekkoslovakian kriisi akselivaltain ja Puolan taholta aiheuttaa.

Lähettiläs.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 10

ASIA:

Roomassa olevan lähetystön raportti n:o 4.

Ministeri Järnefelt

20/2 1939.

5000—T—38 2465

Min./Pol

ULKOASIAINMINISTERIÖ
№ 6/140 Sal. D. 1939.
27/3-39 | № | Liitt.
RYHMÄ 5 | OSASTO C10 | ASIA

ROOMA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 287.

Rooma SSA 22 P:NÄ maalis KUUTA 19 39.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Rooman-lähetystön raportit n:ot 4-5.

Lähetystö lähettää kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle tämän mukana Rooman-lähetystön raportit n:ot 4 ja 5:

1) Tsekkoslovakian valtauksen vaikutukset Italian politiikkaan;

2) Tilanne.

Eero Järnefelt

Lähettiläs.

UE 3: A 4.

R O O M A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
№ 6/140 Sal D. 1939.
27/3-39 № Liitt.
RYHMÄ 5 OSASTO C10 ASIA

RAPORTTI n:o 4.

R o o m a ssa 20 p:nä maalis kuuta 1939.

Asia: Tšekkoslovakian valtauksen vaikutukset Italian politiikkaan.

Edellinen raporttini "Italia ja Tšekkoslovakian kriisi", jossa tiedoitin Rooman suhtautumisesta tapahtumiin Tšekkoslovakiassa, oli päivätty kuluvan maaliskuun 15 päivälle. Raportti kirjoitettiin pari tuntia sen jälkeen kuin Mussolini oli saanut Hitleriltä tiedon hänen päätöksestään marssia Prahaan ja julistaa Böömi ja Määri Saksan protektoraatiksi. Ehdottomasti luotettavasta lähteestä olen nimittäin saanut kuulla, että tiedon toi Mussolinille erikoinen Berlinistä Roomaan lentoteitse saapunut lähetti, joka pääsi Il Ducen puheille t.k. 15 päivänä tasan klo 12, siis vasta sen jälkeen kuin Praha oli vallattu. Ennen tätä ei edes Mussolini ollut tietoinen siitä, mitä oli päätetty Hitlerin ja Prahasta Berliniin edellisenä iltana saapuneitten Tšekkoslovakian edustajain välisessä neuvottelussa, joka alkoi myöhään illalla ja päättyi vasta klo 5 tienoissa edellämainitun päivän aamuna.

On siis todettavissa, ettei akselin eteläinen pää tällä kertaa etukäteen tietänyt akselin pohjoispäässä tehtävästä ratkaisusta, mikä johtunee siitä, ettei Hitler nähtävästi itsekään tietänyt ennen neuvotteluaan tri Hachan ja ministeri Chwalkowskin kanssa, mihin tulokseen näissä neuvotteluissa tultaisiin.

JAKELUOHJE:
Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

UE 2: A 4.

Mainittakoon että täkäläinen lehdistö suhtautui alussa jossain määrin pidättyvästi tietoihin Tšekkoslovakian kriisissä tapahtuneesta ratkaisusta. Asiaa selostettiin fascistilehdissä ensin vain kolmansilla sivuilla, jotka tavallisesti varataan vain taidetta ja kulttuurielämää koskeville uutisille ja kirjoituksille. Vasta myöhemmin alettiin tapahtumalle antaa lehdistön taholta ensiluokkainen merkitys. Myöskin on huomattava, ettei Mussolinin ja Hitlerin välillä ole ainakaan tähän mennessä vaihdettu tavanmukaisia onnittelu- ja kiitossanomia. "Giornale d'Italian" päätoimittaja Virginio Gayda omisti vasta lehtensä 17 päivän numerossa asialle johtavan kirjoituksen, jossa hän huomauttaa, että Tšekkoslovakian osaksi tullut kohtalo soveltuu täydelleen niihin päämääriin, joihin Italian politiikka on Keski-Euroopassa ja Tonavan laaksossa pyrkinyt. Samalla Gayda viittaa uudelleen siihen edellisessä raportissani selostamaani seikkaan, että Tonavan laaksossa noudatettavasta ohjelmasta oli kreivi Cianon Warsovassa käydessä neuvoteltu ja sovittu täydessä sopusoinnussa akselipolitiikan kanssa.

Näistä Gaydan vakuutteluista huolimatta ei edelläselostetun valossa kuitenkaan voi tulla muuhun käsitykseen kuin että tieto Hitlerin marssista Prahaan ja sitä seuraavista tapahtumista saapui tänne yllätyksenä. Tervehdittiinhän kansallisesti eheää ja itsenäistä Tšekkoslovakiaa sellaisena kuin se syntyi Münchenin sopimuksesta, täällä aikoinaan suurella riemulla ja onhan Böömi itsenäisenä valtakuntana kuulunut siihen ohjelmaan, jonka Mussolini julisti tunnetussa Triestin

puheessaan. Näyttää siis siltä, että akselin toinen pää on tällä kertaa kiertänyt nopeammin kuin toinen pää olisi osannut olettaa.

Kysymys siitä miten Hitlerin otteet Tšekkoslovakiaan nähden tulevat vaikuttamaan Italian vastaiseen politiikkaan, on tietenkin tällä hetkellä suuren mielenkiinnon kohteena. Tätä kysymystä selvitettäessä on ensinnäkin pidettävä mielessä, että olkootpa Saksan toimenpiteet Tšekkoslovakiaan nähden täkäläisille johtaville piireille vastenmielisiä tai ei, Rooman on olosuhteiden pakosta tyydyttävä tapahtuneeseen ratkaisuun ja sovitettava vastainen politiikkansa sen mukaisesti. Vailla mielenkiintoa ei ole tässä yhteydessä eräs Livornossa ilmestyvän "Il Telegrafo" nimisen lehden lausunto, jossa kreivi Cianon henkilökohtainen ystävä Giovanni Ansaldo koskettelee Tšekkoslovakian tapahtumia. Hän selostaa ranskalaisten ja englantilaisten lehtien kirjoituksia, joissa väitetään Mussolinin olevan tyytymättömän akseliin, koska se on tuottanut etua vain Saksalle. Tämä englantilaiselta ja ranskalaiselta taholta esitetty väite on Ansaldon mielestä suuri erehdys. Italia on päinvastoin tyytyväinen Hitlerin Saksan voimistumiseen ja arvovallan kohoamiseen. Se tervehtii suosiolla Saksan mahdin kasvua Alppien pohjoispuolella, sillä tämä muuttaa luonnon pakosta voimasuhteet myöskin Välimerelle. Italia odottaa ja kykenee paljon paremmin kuin sen arvostelijat uskovat valitsemaan oikean hetken.

Tämä lausunto, joka nähtävästi vastaa täkäläisten johta-

vien piirien nykyisissä olosuhteissa omaksumaa asennetta, viittaa siihen, että Hitlerin viimeinen toimenpide on omiaan antamaan uutta yllykettä Italian tunnetuille pyyteille Välimeren piirissä.

Lähettiläs.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 10

ASIA:

Roomassa olevan Lähetystön raportti n:o 5.

Ministeri Järnefelt

22/9 1939

5000—7—38 3465

ROOMA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 5.

Roomassa 22 p:nä maalis kuuta 1939.

Asia: Tilanne.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
6/140 Yel. 39.
22/3-39
5 | C10

Mitä enemmän aikaa kuluu sitä ilmeisemmäksi käy, että Tsekkoslovakian valtaus tuli täkäläisille johtaville piireille täydellisenä ja vieläpä vähemmän miellyttävänä yllätyksenä. Henkilöt, jotka tapasivat Il Ducen valtauksen jälkeisinä päivinä, ovat minulle kertoneet voineensa havaita, että tapahtuma oli häntä järkyttänyt eikä hän ole halunnut sitä kosketella. Kuvaavaa on, ettei Mussolini ole onnitellut Hitleriä hänen uusimmista saavutuksistaan, vaikka tämän on tehnyt Franco ja Japanin hallitus. Sen sijaan on Rooma onnitellut Budapestia Karpaatti-Rutenian valtauksen johdosta.

Ei ole ihmeteltävää, että Mussolinin on vähän vaikeata sopeutua Hitlerin viimeiseen otteeseen. Onhan Il Duce eräs Münchenin sopimuksen luojia, jonka sopimuksen kautta aikaansaatu järjestely nyttemmin on pyyhkäisty pois samalla kun valtasuhteet Keski-Euroopassa ja Tonavan laaksossa ovat kehittymässä suuntaan, joka ei ole sopusoinnussa Italian tähänastisen politiikan kanssa.

Vaikka Rooman johtavat piirit ovat nähtävästi tästä syystä tapahtumain viimeaikaiseen käänteeseen nähden varsin vaiteliaita ja virallisesti tyydytään vain toteamaan, että akseli-

---

JAKELUOHJE:

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

UE 2: A 4.

valtiot toimivat edelleen täydessä yhteisymmärryksessä, on yleisössä huomattavissa ilmeistä levottomuutta. Kysytään, mikä on oleva Hitlerin ensi ote ja useasti kuulee lausuttavan siihen suuntaan käyviä epäilyksiä, että Saksa vielä kerran pyrkii valtauspolitiikassaan Välimerelle saakka, jolloin Trieste joutuu vaaraan. Sanotaan myös, että Saksa on tähän mennessä nauttinut akselipolitiikasta kaiken tosiasiallisen hyödyn, vallannut rikkaita alueita, Italian jäädessä puille paljaille. Tällaisia mielipiteitä olen viime päivinä kuullut tapaamiltani yksityisiltä italialaisilta. Merkittävää on myös, ettei yleisössä ilmene animositeettia Ranskaa vastaan. Lehdistön virallinen kanta on tässä suhteessa jyrkässä ristiriidassa yleisössä vallitsevan, miltei ranskalaisystävällisen mielialan kanssa.

Edelläsanottu on omiaan osoittamaan, miten vaikeassa tilanteessa johtavat piirit nykyisin ovat tapahtumain viimeaikaisen kehityksen johdosta. Täkäläisissä diplomaattipiireissä näytään oltavan aivan vakuutettuja siitä, ettei Saksalla ole nykyisin minkäänlaisia sotaisia aikeita länsivaltoja vastaan, vaan että sen ilmeisenä tarkoituksena on lujittaa asemaansa Keski-Euroopassa ja Tonavan laaksossa haluamatta suhteitten kehittymistä selkkaukseen Englannin ja Ranskan kanssa. Italian tarkoitusperiin ei tällainen politiikka sovellu, sillä sen tulisi saada päämääränsä toteutetuiksi Ranskan kustannuksella, mikä nimenomaan edellyttää aktiivista asennetta länsivaltoja vastaan. Yhä selvemmäksi käy kuitenkin, että Saksa ei nykyoloissa ole halukas aktiivisesti

auttamaan Italiaa näissä pyrkimyksissä. Tästä asiaintilasta johtuu, ettei täällä uskota sodan mahdollisuuteen ainakaan lähitulevaisuudessa. Olenpa tavannut sellaisia virkaveljiä, jotka kaikesta huolimatta pitävät ristiriidan sovittamista Italian ja Ranskan välillä mahdollisena, väittäen että nykyisessä tilanteessa tarvittaisiin tällaiseen vain jonkinlainen sovinnollinen ele Ranskan taholta.

Aivan erikoista huomiota ansaitsevat tiedot Italian viime aikoina aloittamasta mobilisatiosta, jota nykyään toimeenpannaan kiireellisesti. Niinpä ovat ikäluokat 1901-10 saatujen tietojen mukaan kutsuttu aseisiin ja vuoden 1916 ikäluokkaa ei ole vapautettu palveluksesta. Eräitten varsin luotettavien tietojen mukaan on joukkoja viime aikoina siirretty suuret määrät Brenner-solan alueelle. Olisiko tämä merkkinä siitä, että Il Duce ei nykyään enää täydelleen luota ystäväänsä Alppien pohjoispuolella eikä tunne hänen vastaisia aikeitaan.

Täällä odotetaan suurella jännityksellä sitä puhetta, jonka Mussolini tulee t.k. 26 päivänä pitämään fascistijärjestöjen 20-vuotisjuhlassa. Sanotaan hänen tässä puheessaan tulevan määrittelemään Italian vastaisen ulkopilitiikan suuntaviivat.

Ilm. Jarnefelt

Lähettiläs.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 10

ASIA:

Roomassa olevan Lähetyslön raportti n:o 6.

Ministeri Järnefelt

29/2 1909.

5000—7—38 3465

Min/Pol

ROOMA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 307.

Rooma SSA 29 P:NÄ maalis KUUTA 19 39.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

7/141 Sal 39.

7/4-39

5 C10

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Rooman-lähetystön raportti n:o 6.

Lähetystö lähettää kunnioittaen tämän mukana Ulkoasiainministeriölle Rooman-lähetystön raportin n:o 6:

Italia tienhaarassa.

Lähettiläs.

UE 3: A 4.

R O O M A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 6.

R o o m a ssa 29 p:nä maalis kuuta 19 39.

Asia: Italia tienhaarassa.

Viime raportissani tiedoitin siitä, että täällä oli ryhdytty osittaiseen joukkojen mobilisointiin. Nyttemmin on saapunut tietoja yhä uusien ikäluokkien asettamisesta liikekannalle. On varsin vaikeata sanoa, mitä tällaiset toimenpiteet lopulta tarkoittavat. Olihan kuninkaan puhe parlamentin avajaisissa sävyltään varsin rauhallinen ja määrittelihän Mussolini tavallaan fascistipuolueen 20-vuotisjuhlassa pitämässään puheessa Italian vaatimukset Ranskaan nähden Djibutia, Suezin kanavaa ja Tunisiaa koskeviksi, antaen samalla Ranskalle mahdollisuuden nouvotteelujen aloittamiseen. Mistä siis johtuu, että virallisesti julkisuuteen tuodusta maltillisuudesta huolimatta armeijaa asetetaan kaikella kiireellä liikekannalle. Tämä kysymys on ollut viime päivinä Rooman diplomaattipiireissä erikoisen huomion alaisena.

Ne virkaveljistäni, joiden kanssa olen asiasta keskustellut, ovat olleet yksimielisiä siitä, että Italia on Saksan viimeaikaisten yllättävien toimenpiteiden johdosta joutunut varsin arkaluontoiseen asemaan. Saksan vaikutusvallan lisääntyminen Tonavan laaksossa uhkaa Italian olennaisia etuja ja asemaa tällä alueella. Italia on suuressa määrin riippuvainen Romanian ja Unkarin markkinoista. Romaniasta Italia ostaa tarvitsemansa

JAKELUOHJE:
Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

UE 2: A 4.

öljyn, jota vailla Italian maa-, meri- ja ilmavoimat olisivat sodan aikana kykenemättömät toimimaan. Unkarin ja Romanian viljamarkkinat ovat niinikään Italialle ensiluokkaisen tärkeät, sillä Italia ei ole viljatuotteisiin nähden omavarainen ja sodan aikana on Tonavan laakso ainoa alue, mistä Italia voi edellyttää saavansa elintarpeita. On selvää, että Saksan vaikutusvallan kasvu näillä alueilla saattaa Italian suuremmassa määrin riippuvaiseksi pohjoisesta naapuristaan. Tämän johdosta onkin Italiassa seurattu viime päivien tapahtumia levottomuudella, jonka aihetta ei ole vaikeata ymmärtää.

Edelläselostetut olosuhteet eivät kuitenkaan ole vaikuttaneet muutokseen Italian ja Saksan suhteissa ja akselipolitiikassa. Täällä pidetään selvänä, ettei Italia nykyoloissa voisi erkautua Saksasta saattamatta omaa asemaansa vaaranalaiseksi. Tällaisen tapahtuessa olisi varsin mahdollista, että Saksa muitta mutkitta anastaisi Triesten päästäkseen sen kautta Välimerelle.

Näissä olosihteissa on Mussolinin yritettävä parhaansa ajaakseen Italian vaatimuksia Ranskaan nähden jonkinlaiseen ratkaisuun. Varsin pitkälle meneminen sovinnon tietä ei mahdollisesti miellyttäisi Hitleriä, mutta toisaalta on käynyt selväksi, ettei Ranska ole taipuvainen luovuttamaan alueitaan sodatta. Tästä johtuu, että Italiassa johtavalla taholla nähtävästi tällä hetkellä toivotaan Ranskan ottavan aloitteen neuvotteluihin molempien maiden suhteitten paranta-

miseksi. Italian viimeksi aloittamat sotilaalliset toimenpiteet selitetään yritykseksi saada Ranska taivutetuksi sellaiseen sovinnolliseen asenteeseen, joka tekisi mahdolliseksi selkkauksen selvityksen neuvottelutietä. Suurella mielenkiinnolla odotetaan tähän nähden sitä puhetta, jonka Ranskan pääministeri Daladier tulee tänä iltana pitämään ja jossa hänen arvellaan vastaavan Mussolinin viimeksi esittämiin Italian vaatimuksiin.

Lähettiläs.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 10

ASIA:

Roomassa olevan lähetystön raportti n:o 7.

Ministeri Järnefelt

8/5 1939

6000—7—38 3465

Min-)

R O O M A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 411.

R o o m a SSA 8 P:NÄ touko KUUTA 19 39.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Rooman-lähetystön raportti n:o 7.

Lähetystö lähettää kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle tämän mukana Suomen Roomassa olevan lähetystön raportin n:o 7:

Keskustelu Espanjan suurlähettilään kanssa.

Eero Järnefelt

Lähettiläs.

UE 8: A 4.

R O O M A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 7.

Ro o m a ssa 8 p:nä touko kuuta 19 39. 12/141 Yal. 39.

12/5-39

Asia: Keskustelu Espanjan suurlähettilään kanssa.

5 C/1

Tavatessani Ateenassa käydessäni sikäläisiä ulkomaalaisia diplomaatteja saattoi todeta heidän suhtautuvan varsin pessimistisesti rauhan säilyttämisen mahdollisuuteen Välimerellä. Edellytettiin että sota tulisi puhkeamaan jo Espanjan kysymyksen loppuselvittelyjen yhteydessä. Mainittiin siitä, että Franco oli tahallisesti viivytellyt Madridiin tuloaan saadakseen tekosyyn pitää italialaiset joukot Espanjassa. Uskottiin myös, että erinäisten espanjalaisten joukkojen siirtelyt tarkoittivat hyökkäyksen valmistelua Gibraltaria vastaan j.n.e.

Tavatessani Roomaan saavuttuani Espanjan täkäläisen suurlähettilään, Sr. Garcia Conden kerroin hänelle Ateenassa vallitsevasta mielialasta ja kysyin, mitä hän arveli tilanteen kehityksestä kotimaassaan. Suurlähettiläs selitti, että tilanne tulee kehittymään aivan päinvastoin kuin mitä Ateenassa arvellaan. Espanjan kansallismieliset ovat tähän mennessä järjestäneet sotaa, jonka tarkoituksena on ollut maan vapauttaminen punaisista. Tämän tapahduttua on heidän ainoana päämääränään järjestää rauhaa, jonka tarkoituksena on parantaa ne vauriot, joita sota on tuonut mukanaan. Marssi Madridiin oli täytynyt lykätä kuluvan kuun loppuun sen tähden, että aseman selvittely kaupungissa sen

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

valtaamisen jälkeen on vienyt enemmän aikaa kuin alussa otaksuttiin. "On aivan selvää, sanoi suurlähettiläs, että kenraali Franco haluaa nähdä Mussolinin Espanjaan lähettämät joukot ottamassa osaa Madridissa järjestettävään paraatiin. Tämä on luonnollinen huomionosoitus Mussolinille siitä avusta, jonka hän on antanut Espanjan vapauttamiseksi punaisista."

Kysyin vielä Sr. Garcia Condelta, miten Ranskan ja Espanjan suhteet ovat selviytyneet. Hän sanoi, että tässä suhteessa on ollut vaikeuksia voitettavina, koska ranskalaiset ottivat alussa aivan väärän asenteen ja rupesivat asettamaan Espanjalle ehtoja normaalien suhteitten palauttamiseksi sen sijaan, että Espanjan oikeus on esittää Ranskalle nämä ehdot. Näitä asioita kävi kenraali Petain selvittelemässä Parisissa ja on syytä todeta, että suhteet Ranskaan ovat nyttemmin selviämässä.

Tietoja että kenraali Franco suunnittelisi hyökkäystä Gibraltariin, piti suurlähettiläs täydelleen mieletöminä. "Gibraltar on jokaisen espanjalaisen sydämessä, mutta Espanjalla ei ole nykyisin vähintäkään aietta ryhtyä sitä valloittamaan", huomautti hän lopuksi.

Eero Järnefelt
lähettiläs.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 10

ASIA:

Roomassa olevan lähetystön raportti n:o 8.

Ministeri Gummerus

8/5 1939.

8000—7—38 5465

ROOMA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 421.

Rooma SSA 10 P:NÄ touko KUUTA 19 39.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Roomanlähetystön raportit n:ot 8 ja 9.

Lähetystö lähettää kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle Suomen Roomassa olevan lähetystön raportit n:ot 8 ja 9:

1) Vierailuja ja neuvotteluja;

2) Milanon sopimus ja Puolan-Saksan selkkaus.

Lähettiläs. Eero Järnefelt

UE 8: A 4.

Min./Pol.

ROOMA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 8.

14 141 Pol. 39.

Rooma ssa 8 p:nä touko kuuta 1939. 15-5-39

Asia: Vierailuja ja neuvotteluja.

5 C/10

Roomassa on poliittinen aktiviteetti ollut viime viikkoina varsin vilkasta. Niinpä on Italiassa Albanian valloituksesta lukien ja sen jälkeen vieraillut huomattava joukko ulkomaalaisia politikkoja ja sotilashenkilöitä. Täällä ovat käyneet sotamarsalkka Goering, Unkarin pääministeri, kreivi Teleki, Unkarin ulkoasiainministeri, kreivi Czaki ja Jugoslavian ulkoasiainministeri Markovitch, joka tosin ei ulottanut matkaansa Roomaan asti, vaan tapasi Italian ulkoasiainministerin Venetziassa. Italiassa käyneiden joukossa ovat vielä Romanian ulkoasiainministeri Gafencu, Unkarin kauppaministeri Kunder sekä lopuksi Saksan armeijan päällikkö, kenraali Brauchitsch ja ulkoasiainministeri von Ribbentrop. Kun tähän lisää useitten saksalaisten sotilasvaltuuskuntien ja asiantuntijain vierailut sekä Romanian finanssiministerin käynnin, alkaa saada käsityksen täkäläisestä poliittisesta aktiviteetista.

Eräät Roomassa tapahtuneet vierailut johtuvat selvistä muodollisista syistä. Siten oli unkarilaisten valtiomiesten käynti suoranainen vastaus ulkoasiainministeri Cianon aikaisempaan käyntiin Budapestissa. Unkarilaisten vierailun aiheena ovat tietenkin myös ne läheiset poliittiset ja taloudelliset suhteet,

JAKELUOHJE:
Tavallinen:

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

jotka nykyisin vallitsevat molempien maiden välillä. Italian ja Jugoslavian ulkoministerien tapaamista on taas pidettävä suoranaisena seurauksena Albanian valtauksesta, joka koski lähinnä Jugoslaviaa ja asetti sen vähemmän miellyttävän tosiasian eteen. Italian oli mahdollisimman vakuuttavasti selitettävä, ettei tämä toimenpide ole millään tavoin tähdätty Jugoslaviaa vastaan. Tämä näyttääkin onnistuneen, ainakin Venezian kohtauksesta annetusta virallisesta kommunikeasta päättäen. Tavatessani Ateenasta saavuttuani Jugoslavian täkäläisen lähettilään vakuutti myöskin hän, ettei Albanian valtaus ole huonontanut Italian ja Jugoslavian välillä vallitsevia hyviä suhteita. Mikäli on vuorostaan puhe Italian ja Romanian suhteista, on ilmeistä, etteivät ne ole estäneet Romanian ulkoasiainministerin käyntiä Roomassa muitten maitten pääkaupunkeihin tehtyjen vierailujen yhteydessä. On myös pidettävä mielessä, että Italian ja niin hyvin Romanian kuin Unkarin välillä on nykyisin suunnitteilla suuria vaihtokauppaan perustuvia ostosopimuksia, joissa Italia ostaisi teollisuustuotteillaan unkarilaista ja romanialaista viljaa sekä Romaniasta öljyä sen suurisuuntaisen ohjelman mukaisesti, jota täällä nykyisin valmistellaan Italian kauppasuhteiden laajentamiseksi Tonavan ja Balkanin maiden kanssa.

Yhtä ilmeisistä syistä johtuvina ei sen sijaan voi pitää niitä lukuisia yksipuolisia vierailuja, joita saksalaiset sotilashenkilöt ovat viime viikkoina tänne tehneet. On syytä panna merkille, että nämä vierailut ulotetaan useissa tapauksissa aina Libyaan saakka ja että maassa oleskelee

nykyisin huomattava joukko saksalaisia sotilasasiaintuntijoita ja upseereja. Tämä on aiheuttanut huhuja, että saksalaiset olisivat saaneet tehtäväkseen organisoida uudelleen, vastaisia tarkoituksia varten, Italian armeijaa. Asiantuntevat henkilöt ovat kuitenkin vakuutettuja siitä, etteivät johtavat piirit täällä haluaisi mennä näin pitkälle, peläten saksalaisen vaikutuksen lisääntymistä toivottua suuremmaksi. Väitetään, että saksalaiset ovat saapuneet tänne pääasiassa informatiotarkoituksessa ja että Libyassa heidän erikoistehtävänään on tutkia vastaisuuden varalta sodankäynnin mahdollisuuksia troopillisissa maissa. Tästä huolimatta on käsittääkseni pidettävä ilmeisenä, että saksalaisen sotilasjohdon käynnit täällä ja kenraalien Parianin ja Keitel'in tuonnottaiset neuvottelut Innsbruckissa osottavat Saksan ja Italian armeijain nykyisin toimivan entistä kiinteämmässä kosketuksessa.

Tämä kaikki ei kuitenkaan ole vaikuttanut siihen, että täällä nykyisin uskottaisiin aikaisempaa enemmän sodan mahdollisuuteen, ainakin mikäli on puhe Italian suhteista Ranskaan, joissa on todettavissa tyyntyminen. Tällaiseen tyyntymiseen on viimeksi vaikuttanut Albanian valloitus, jonka väitetään tapahtuneen Ranskan hiljaisella suostumuksella. Sanotaan, että Ranskan johtavat piirit näkivät siinä eräänlaisen ukkosenjohdattimen, joka oli omiaan ehlpottamaan jännitystä Välimeren länsiosissa. Olkoon tämän seikan laita miten tahansa, eräänlainen ranskalais-italialaisten suhteiden helpottuminen on viime aikoina ollut ilmeisesti havaittavissa, kuten jo eräässä edellisessä raportissani mainitsin. Nykyään puhutaan

myös paljon siitä, että molempien maiden välisiä neuvotteluja parhaillaan kaikessa hiljaisuudessa valmisteltaisiin ja että Pariisista olisi tässä tarkoituksessa lähetetty Roomaan tunnettuja henkilöitä tunnustelemaan maaperää. Neuvottelut tulisivat koskemaan Djibutin satamaa, rantatietä Addis Abebaan, kahden italialaisen ottamista Suezin kanavan hallintoneuvostoon ja italialaisten asemaa Tunisiassa. On syytä mainita, että Ranskan täkäläinen suurlähettiläs, joka aikaisemmin on suhtautunut varsin pessimistisesti Ranskan ja Italian suhteiden parantumisen mahdollisuuteen, suhtautuu nykyisin tilanteeseen myönteisemmin. Viimeksi hän käytti asemasta puhuessaan sanaa "médiocre" aikaisempien, verrattain voimakkaitten adjektiivien asemesta.

Täällä ei uskota sodan syttymisen mahdollisuuteen läheisessä tulevaisuudessa, mikäli asia riippuu Italiasta, myöskään sen tähden, että sadon korjuun aika lähenee ja sen suorittaminen rauhallisissa olosuhteissa on Italialle nykyisessä vaikeassa taloudellisessa asemassa välttämätöntä. Viime aikoina on nimittäin eräitten tärkeitten elintarpeitten puute ja kalleus alkanut täällä kehittyä huolestuttavaksi. Niinpä on kahvi nyttemmin hävinnyt markkinoilta Roomassa ja muualla Italiassa kokonaan. Sokeri on kallistunut siinä määrin, että köyhemmän väestön on vaikeata sitä hankkia. Liha on kallistunut viimeisen neljän kuukauden kuluessa 2-5 liiraa ja maksaa nykyisin 20 liiraa kilolta. Kun ottaa huomioon että 20 liiraa on Suomen rahassa yli 50 mkaa, saa käsityksen hintatason korkeudesta. Myöskin leipävilja on maissin sekotus-

pakon johdosta huonontumistaan huonontunut. Sodan aloittaminen näissä olosuhteissa voisi muodostua suoranaiseksi katastrofiksi väestön ja armeijan ruokintaan nähden.

Elintarpeiden hankinnan vaikeudet johtuvat suureksi osaksi siitä, että hallitukselta puuttuu tarpeellinen määrä "vapaata" (ulkomaista) valuuttaa. Tähän mennessä on esim. kahvia voitu hankkia Brasiliasta siten, että sinne on vaihtokauppaperusteella lähetetty erilaisia koneita. Nyttemmin, näitten kauppatoimien päätyttyä, olisivat italialaiset ostajat olleet halukkaita hankkimaan brasilialaista kahvia Lontoon markkinoilta. Englantilaiset myyjät eivät kuitenkaan suostu luovuttamaan tavaraa muuta kuin käteismaksulla ulkomaisessa valuutassa, jota italialaiset ostajat eivät voi hankkia. Tästä johtuu viimeaikainen kahvipula ja sama vaikuttaa useitten muitten tarvikkeitten katoamiseen markkinoilta.

On selvää, että tällaiset olosuhteet vaikuttavat väestön mielialaan ja olen kuullut, että tyytymättömyys köyhempien kansanluokkien keskuudessa on voimakkaasti kasvamassa. Kenties tästä johtuen on viime aikoina, edellämainittujen vierailujen yhteydessä annetuissa ja muissa virallisissa kommunikeoissa koetettu voimakkaasti tehostaa hallituksen rauhantahtoa ja yrityksiä päästä takaisin normaaliin oloihin. Niinpä oli se puolivirallinen kommunikea, jossa ilmoitettiin ministerien Cianon ja von Ribbentropin tapaamisesta ja keskusteluista Milanossa, laadittu varsin rauhoittavaan henkeen. Siinä tosin sanottiin, että yleinen asema on hyvin vaarallinen (piu che pericolosa), mutta samalla siinä annettiin rauhoittava vakuutus toteamalla, että akselivaltioiden valmius torjua voimakkaasti kaikki saar-

toyritykset ei vaikuta sodan tekijänä, vaan palvelee rauhan välineenä.

Edelläolevan tultua kirjoitetuksi saapui tieto, että Italian ja Saksan ulkoministerit olivat todenneet täydellisen yhteisymmärryksen vallitsevan molempien maiden kesken ja että Italian ja Saksan kesken on solmittu poliittis-sotilaallinen sopimus, joka tarkoittaa rauhan turvaamista. Tästä seuraavassa raportissa.

Eero Järnefelt

Lähettiläs.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 10

ASIA:

Roomassa olevan lähetystön raportti n:o 9.

Ministeri Järnefelt

10/5 1939

8000—7—38 3465

Min/Pol.

R O O M A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 9.

R o o m a ssa 10 p:nä touko kuuta 19 39.

14 141 Pal 39.
15/5-39

Asia: Milanon sopimus ja Puolan-Saksan selkkaus.

5 C10

Italian ja Saksan kesken Milanossa tehtyä poliittista ja sotilaallista sopimusta kommentoivat täkäläiset lehdet tietenkin suurin otsikoin antaen sille ensiluokkaisen merkityksen. Selitetään, että Rooman-Berliinin akseli on Milanon neuvottelujen kautta suuresti voimistunut niinhyvin "aktiviteettiinsa kuin sisäiseen henkeensä nähden". Tehostetaan myöskin, että Milanon neuvottelujen tulos todistaa kaikille vääriksi ulkomailla viime aikoina levitetyt tiedot akselivaltioiden välillä syntyneistä etuvastakohdista ja akselin heikentymisestä. Erikoista huomiota kiinnitetään vielä siihen vaikutukseen, jonka tieto Milanon sopimuksesta teki johtavien demokraattisten maiden pääkaupungeissa. Kerrotaan että Parisissa syntyi suoranainen hämminki ensi tiedon saavuttua neuvottelujen tuloksesta, joka merkitsee läntisten demokratioiden moraalista tappiota, koska akselivallat ovat nyttemmin osoittaneet määrätietoisesti ja tarmolla pyrkivänsä Euroopan tilanteen selvittämiseen rauhanomaisin keinoin ja rauhan vakiinnuttamiseksi.

Täällä oleville ulkomaalaisille piireille saapui tieto Milanon sopimuksesta yllätyksenä. Selitetään että sopimus on tehty vastavetona ja vastapainoksi Ranskan ja Englannin yrityksil-

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

le solmia sopimuksia kollektiivisen turvallisuuden aikaansaamiseksi. Sopimuksen tarkoituksena sanotaan olevan, mikäli mahdollista, estää ja tehdä mitättömäksi demokraattisten maiden yritykset saada erinäiset maat (Puola, Romania y.m.) omaan turvallisuusjärjestelmäänsä. Todetaan, ettei sopimus oikeastaan tuo mukanaan mitään uutta tekijää valtojen poliittisiin suhteisiin, sillä Italian ja Saksan kesken oli jo tällainen pakti olemassa, vaikkakaan ei paperilla. Mielenkiinnon kohteena on myös kysymys tuleeko Unkari ja muut "ystävät" liittymään uuteen sopimukseen.

Koska sopimus ei millään tavoin muuta nykyisiä valtasuhteita, vaan määrittelee akselivaltain välillä vallitsevia suhteita, ei voine katsoa sen lisäävän sodanvaaraa. Niinpä on edellytettävissä, että sellaiset tapahtumat kuin esim. Tshekkoslovakian valtaus, eivät uuden sopimusen aikana voi tulla yllätyksenä toiselle akselivaltiolle. Tämä on omiaan vähentämään tuntemattomien, edeltä arvaamattomien otteiden mahdollisuuksia toisen akselikumppanin taholta, mikä tietenkin on eräänlainen tae sille, etteivät tämänkaltaiset vaaralliset tilanteet tule uudistumaan. Ennen muuta pitänee tämä paikkansa Saksan ja Puolan nykyisiin suhteisiin nähden.

On ollut selvästi todettavissa, että niinhyvin täkäläinen yleinen mielipide, jos tällaista termiä Italiasta puhuttaessa yleensä voi käyttää, kuin hallituksen johtama julkinen sana, eivät ole saksalais-puolalaisessa selkkauksessa omaksuneet saksalaista asennetta. Päinvastoin, on ollut huomattavissa pyrkimystä puolueettomaan etuvastakohtien arvosteluun. Väitetään myös, että Italian taholta olisi Milanossa

yritetty toimia sovinnollisen ratkaisun hyväksi, mikä onkin luonnollista, ottaen huomioon Puolan ja Italian välillä vallitsevat hyvät suhteet. Merkitseekö Milanon sopimus sitä, että Italian ja Saksan kesken on päästy yksimielisyyteen myöskin Saksan asenteesta Puolaan nähden, jää nähtäväksi. Jos näin olisi, merkitsisi sopimus askelta rauhan hyväksi, sillä eihän voine edellyttää, että Hitler sopimusen puitteissa ryhtyisi Puolaan nähden toimenpiteisiin, joita toinen sopimuspuoli ei hyväksy.

Tavatessani muutama päivä sitten Puolan täkäläisen suurlähettilään suhtautui ainakin hän varsin pessimistisesti Italian mahdollisuuteen vaikuttaa puolalais-saksalaisten suhteiden hyväksi. Silloin ei ollut vielä saapunut tietoa Milanon sopimuksesta.

.....

Edelläolevan tultua kirjoitetuksi oli minulla tilaisuus kuulla Englannin täkäläisen uuden suurlähettilään mielipide Milanon sopimuksesta, jota muuten ei vielä ole allekirjoitettu eikä edes lopulliseen asuun laadittu.

Lordi Lorrainen käsityksen mukaan on Mussolini, jonka tarkoituksena on ollut estää tilanteen kehittymistä Euroopassa alueelliseen konfliktiin, pyrkinyt Saksan kanssa nyttemmin päätettyyn sopimukseen siinä mielessä, että hän voisi sen avulla paremmin kuin tähän mennessä kontrolloida akselipolitiikkaa ja Hitlerin otteita, jotka eivät aina ole olleet

sopusoinnussa niitten tarkoitusperien kanssa, joihin Italia politiikassaan pyrkii.

Olen kuullut tämän lisäksi eräästä italialaisesta lähteestä, että sopimus olisi luonteeltaan defensiivinen ja että siinä määritellään, mitkä ulkomaiset alueet kuuluvat Italian ja mitkä Saksan etupiireihin sekä missä tapauksissa näihin etupiireihin kohdistuva ulkoa tuleva agressio velvoittaa toista akselivaltiota auttamaan akselikumppaniaan. Sopimuksessa lienee luettu Italian etupiiriksi m.m. Adrianmeri ja Saksan etupiiriksi Itämeri.

Englannin täällä olevassa suurlähetystössä ollaan vakuutettuja siitä, että Mussolini on koettanut tehdä voitavansa Puolan ja Saksan välisen selkkauksen selvittämiseksi rauhanomaisin keinoin.

Georg Järnefelt
Lähettiläs.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 10

ASIA:

Roomassa olevan lähetystön raportti n:o 10.

Ministeri Järnefalt

17/5 1939.

8000—7—38 3465

Min/Kauppapol.

ROOMA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 454.

Rooma SSA 17 P:NÄ touko KUUTA 19 39.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ
No 16 / 142 Sal 39.
22/5-39
KYHMÄ 5 OSASTO C 10

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Rooman-lähetystön raportit n:ot 10 ja 12.

Lähetystö lähettää kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle tämän mukana Suomen Roomassa olevan Lähetystön raportit n:ot 10 ja 12:

1) Englannin Turkin sopimus ja Italia;

2) Mussolinin puhe Torinossa ja rauhan mahdollisuudet.

Eero Sarinfelt
Lähettiläs.

UE 3: A 1.

R O O M A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 10.

Rooma ssa 15 p:nä touko kuuta 19 39.

16 142 Pol 39.
22/5-39
5 C10

Asia: Englannin Turkin sopimus ja Italia.

Englannin ja Turkin kesken julkaistu puolustusluontoinen sopimus on täällä herättänyt suurta huomiota. Sen katsotaan koskevan varsin läheisesti Italiaa, koska se käsittää Välimeren ja Balkanin, jotka tunnetusti kuuluvat Italian etupiiriin. Tähän nähden annetaan tälle sopimukselle Roomassa paljon suurempi merkitys kuin Englannin viime aikoina eräiden muiden maiden kanssa tekemille turvallisuuspakteille. Lehdet kirjoittavat siitä suurin otsikoin. Ne toteavat, että tämä uusi sopimus, jossa Englanti ja Turkki sitoutuvat auttamaan toisiaan aseman käydessä uhatuksi Välimerellä ja Balkanilla, on vain rengas niiden maiden ketjussa, joilla Englanti yrittää saartaa akselivallat. "Giornale d'Italia" selittää, että Lontoon ja Ankaran kesken julkaistu pakti, joka suuresti vaikuttaa asemaan Välimerellä, ei ollut yllätys Italialle, vaikka sen valmistelua koeteltiin Englannista ja Turkista käsin peitellä. Lehti ei vielä halua arvioida sopimuksen merkitystä, vaan rajoittuu mainitsemaan, että nähtävästi on tekeillä lisäsopimuksia, joiden mukaan Englanti tulisi hankkimaan Turkille 500 lentokonetta ja antaisi sille 3 miljonan punnan luoton Turkin rannikkojen ja erityisesti salmien linnoitusten vahvistamiseksi. Tällä hetkellä riittää lehden mielestä

JAKELUOHJE:
Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

UE 2: A 4.

toteaminen, että uusi sopimus osottaa yhä selvemmin Ranskan ja Englannin saartopolitiikan olevan agressiivista ja myöskin Italiaan kohdistettua, sillä Italian edut ovat lähinnä kyseessä Välimeren piirissä.

Myöskin muut lehdet, jotka tähän mennessä suhtautuivat Turkkiin virallisten piirien kannan mukaisesti varsin myötämielisesti, ovat nyttemmin alkaneet kirjoittaa Turkista ja sen politiikasta ivallisessa hengessä. Niinpä väittää torinolainen "Gazzetta del Popolo", että englantilais-turkkilainen sopimus tulisi maksamaan Englannille, lainojen ja sotatarvikkeiden muodossa kokonaista 10 miljoonaa puntaa. Puolan kanssa tehty sopimus lienee maksanut yhtä paljon, jotavastoin Romanian kanssa solmittu unilateraalinen sopimus maksoi vain 5 miljoonaa puntaa. Vanhaan aikaan ostettiin rahalla "seikkailu-veljeskuntia"; nyt ostetaan valtioita antamalla lainoja ja uskottelemalla takeita, rauhaa, vapautta, hyökkääjän vastustamista y.m. Lehti kysyy lopuksi, onko Turkin ja Englannin välinen Välimeren sopimus sopusoinnussa niiden velvoitusten kanssa, joihin Englanti on sitoutunut Välimerta koskevassa sopimuksessaan Italian kanssa.

Huomaa selvästi, että Englannin ja Turkin välillä julkaistu pakti oli täällä eräänlainen yllätys, päinvastaisista vakuutteluista huolimatta. Julistihen Turkki vielä äskettäin haluavansa pysyä täydelleen puolueettomana. Turkin liittymistä Englannin muodostamaan turvallisuusjärjestelmään onkin

pidettävä varsin huomattavana tappiona akselivalloille niitten yrityksissä vetää Balkanin maat lähemmäksi akselipolitiikkaa. Tämä tappio on Italiaan nähden sitä ilmeisempi, kun täkäläisten johtavien piirien toiveet saada Jugoslavia liittymään akselivaltoihin eivät ole kaikesta päättäen riittävässä määrin onnistuneet, huolimatta kaikista tähän suuntaan käyvistä yrityksistä, joihin viimeksi kuuluu Jugoslavian prinssihallitsijan käynti Italiassa ja hänelle täällä järjestetty loistava vastaanotto.

Eero Järnefelt
Lähettiläs.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 10

ASIA: 1

Roomassa olevan lähetystön raportti n:o 11.

Ministeri Järnefelt

15/5 1939

5000—7—38 3465

Min./Pol.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
No 15/142 Tal. 1939
20/5-39 | No | Liit.
RYHMÄ | OSASTO | ASIA
5 | C10

ROOMA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 442.

Rooma SSA 15 P:NÄ touko KUUTA 1939.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D.U.M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Rooman-lähetystön raportti n:o 11.

Lähetystö lähettää kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle tämän mukana Suomen Roomassa olevan lähetystön raportin n:o 11:

Saksan Suomelle ehdottama hyökkäämättömyyssopimus.

Lähettiläs.

UE 3: A 4.

R O O M A ..... SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. ..... Salainen.

RAPORTTI n:o 11.

R o o m a ssa 15 p:nä touko kuuta 19 39.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
Nro 15/142 Pal. 1939.
Lähet. - 39 | Nro | Liitt.
Hlöä | Osasto | Asia
5 | C 10

Asia: Saksan Suomelle ehdottama hyökkäämättömyyssopimus.

Italialaiset lehdet julkaisivat t.k. 6 ja 7 p:nä Berlinistä ja Riiasta saamiaan uutisia, joiden mukaan Saksan ja Pohjoismaiden (Suomi niihin luettuna) sekä Itämerenmaiden välillä oli tekeillä non-agressiosopimus. Eräissä lehdissä, kuten "L'Avvenire" ja "Il Messaggero", oli myös Berlinistä ja Helsingistä tulleita tietoja siitä, että "suomalaisissa poliittisissa piireissä suhtauduttiin suosiollisesti Saksan taholta tulleeseen ehdotukseen, jota pidetään molempien maiden välillä vallitsevien ystävällisten suhteiden luonnollisena ilmauksena ja Suomen noudattaman puolueettomuuspolitiikan mukaisena".

Myöhemmin, kuluvan kuun 10-11 p:nä, julkaisivat italialaiset lehdet lyhyenä, Tukholmasta ja Berlinistä tuleena sähkösanomana uutisen, jossa todetaan, että "Suomen, Ruotsin ja Norjan ulkoasiainministerit olivat kokonaisen päivän kestäneiden neuvottelujen jälkeen päättäneet hyljätä Saksan taholta heidän hallituksilleen tehdyn tarjouksen solmia bilateraalisia sopimuksia".

Mainittakoon vielä, että Genovassa ilmestyvässä "Il Secolo XIX" nimisessä lehdessä oli 10/V lehden kirjeenvaihtajalta Berlinistä tullut sähke, jossa sanotaan, että "non-agressiosopimuksen hyväksymistä puoltavat Tanska ja Suomi, jotavastoin Ruot-

JAKELUOHJE:
Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

si ja Norja sitä vastustavat. Kaikki neljä pohjoismaata ovat kuitenkin yksimielisesti ehdottoman neutraliteetin säilyttämisen kannalla".

Ennen edellä selostettuja uutisia Saksan Suomelle ehdottamasta hyökkäämättömyyssopimuksesta julkaisivat useat italialaiset lehdet Helsingissä 5/V päivätyn sähkösanoman, jossa korostetaan, ettei Suomi tahdo mitään suojelua demokraattisten valtain taholta, koska se vahingoittaisi Suomen puolueettomuutta. Uutisessa huomautetaan, että "Helsingin lehdet vastustavat varsinkin niitä takeita, joita Suomelle tarjottaisiin Moskovan taholta."

Edellä selostetut italialaisten lehtien uutiset osottavat, että Suomen ja muiden pohjoismaiden asema Euroopan valtain ryhmityksessä on viime aikoina herättänyt täällä tavallista enemmän huomiota, jota on ollut omiaan lisäämään Saksan viimeksi pohjoismaille tekemä ehdotus. Myöskin täkäläisissä poliittisissa piireissä on tämä kysymys ollut vilkkaan pohdinnan esineenä ja käydessäni viimeksi Palazzo Chigissä kosketteli eräs korkeassa asemassa oleva virkamies asiaa. On merkille pantavaa, etteivät lehdet ole yleensä [illegible]suneet mitään omakohtaista uutisen johdosta, että Suomen ja muiden pohjoismaiden taholta ei ole suostuttu Saksan ehdotukseen, vaan on uutinen sivuutettu pelkällä tämän seikan toteamisella.

Puolivirallisessa ulkopolitiikkaa käsittelevässä viikkolehdessä "Relazioni Internazionali" 13/V huomautetaan kuitenkin selostettaessa pohjoismaiden ulkoministerien konferenssia

Tukholmassa, että kieltäytymistä suostumasta Saksan ehdotukseen ei mitenkään ole tulkittava vihamielisyytena pohjoismaiden taholta Saksaa vastaan, vaan ennen kaikkea niiden haluna pysyä jyrkästi uskollisena niille puolueettomuusperiaatteille, joista sovittiin 6-7 p:nä huhtikuuta 1938 Oslossa pidetyssä konferenssissa. Lehti pitää tätä todisteena siitä, että pohjoismaita aina elähyttää periaate pysyä kaikkien niiden valtaryhmitysten ulkopuolella, joita voi muodostua ja tehdä kaikkensa sen puolesta, etteivät ne tulisi vedetyiksi näiden ryhmien välillä mahdollisesti syttyvään sotaan.

Lehtien kannanottoon on nähtävästi ollut omiaan vaikuttamaan se, että aikaisemmin saapui tietoja Suomen ja muiden pohjoismaiden kielteisestä suhtautumisesta myöskin demokraattisten maiden ja Neuvostoliiton taholta tehtyihin tunnusteluihin, joitten tarkoituksena selitettiin olleen saada pohjoismaat liittymään demokraattisten maitten takuujärjestelmään. Suomen ulkopolitiikan yhdenmukaisuus Skandinavian maiden valtaryhmän kanssa näiden maiden pyrkimyksessä pysyä erillään Euroopan valtaliitoista oman puolueettomuutensa turvaamiseksi on täten tullut täällä yleisemmin tunnetuksi.

Hans Järnefelt

Lähettiläs.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 10

ASIA:

Roomassa olevan Lähetystön raportti n:o 12.

Ministeri Gummerus

16/5 1939.

5000—7—33 3465

Min:/Pol.

ROOMA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 12.

Roomassa 16 p:nä touko kuuta 1939. 16/142 Pol 39.

22/5-39

5 C10

Asia: Mussolinin puhe Torinossa ja rauhan mahdollisuudet.

Kuten olen aikaisemmissa raporteissani tiedoittenut ja kuten lähetystö viimeisten tapahtumien yhteydessä salasähkeissään (sähkeet n:ot 31 A ja 31 B toukok. 7 ja 8 p:ltä) tiedoitti, ei tilanne ole täältä katsottuna kehittynyt kevään kuluessa ja erikoisesti viime viikkoina suuntaan, joka lisäisi sodanvaaraa. Päinvastoin, on ollut todettavissa, että monista hälyyttävistä seikoista huolimatta, kehitys on kulkenut rauhallista ratkaisua kohti, niinhyvin italialais-ranskalaisiin suhteisiin kuin asemaan nähden Välimerellä yleensä.

Italialais-ranskalaisiin suhteisiin vaikutti huomattavassa määrässä selventävästi Mussolinin jo aikaisemmassa, Roomassa pitämässä suuressa puheessa antama selitys, ettei Italia vaadi Ranskalta alueita, vaan tyytyy erinäisiin myönnytyksiin. Minulla oli äskettäin tilaisuus keskustella näisä seikoista erään Palazzo Chigissä korkeassa asemassa olevan virkamiehen kanssa, joka sanoi olevansa vakuutettu siitä, ettei sotaa tulisi nykyoloissa syttymään, ainakaan Italian ja Ranskan kesken, koska molempien maiden suhteet voidaan selvittää Ranskan suostumuksella erinäisiin myönnytyksiin Djibutissa, helpotuksiin Italialle Suezin kanavan liikenteessä ja parannuksiin Tunisiassa asuvien italialais-

JAKELUOHJE:
Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

UE 2: A 4.

ten asemassa. Italia ei näiden vaatimustensa tähden tulisi hyökkäämään Ranskan kimppuun samoin kuin ei myöskään Ranska - kuten Italiassa hyvin tiedetään - tulisi aloittamaan vihollisuuksia Italiaa vastaan. Sota voisi näissä olosuhteissa syttyä ainoastaan, jos jokin ennakolta laskematon tapahtuma tai välikohtaus antaisi siihen aiheen. Mutta tämä mahdollisuus on aina otettava lukuun tämänkaltaisissa valtojen keskeisissä suhteissa, huomautti puhuttelemani virkamies. Hän ei muuten tahtonut lausua mitään tiedoista, että Roomassa parhaillaan tunnusteltaisiin maaperää mahdollisuudelle aloittaa neuvottelut Ranskan kanssa.

Mussolinin viimeksi Torinossa pitämä puhe on omiaan lisäämään uskoa siihen, että olot tällä hetkellä ovat rauhoittumaan päin. Tämä suurella jännityksellä odotettu puhe ei ollut sellainen, jollaiseksi sitä eräillä tahoilla ennustettiin. Monet täällä olevat virkaveljeni odottivat nimittäin tästä puheesta käyvän ilmi, mistä Milanon neuvotteluissa oli sovittu ja mitä Italialle oli luvattu vastineeksi siitä, että se tukisi Saksaa sen selkkauksessa Puolan kanssa. Odotettiin, että Mussolini tulisi kohdistamaan puheensa kärjen Ranskaa vastaan. Tällaista ei kuitenkaan tapahtunut, lukuunottamatta tavanmukaisia Ranskalle annettuja letkauksia, jotka kuuluvat jo Mussolinin puheiden tyyliin ja jotka tällä kertaa ovat selitettävissä vielä senkin tähden, että puhe pidettiin Ranskan rajalla, Piemontin pääkaupungissa. Il Ducen puhe on päinvastoin merkittävä nykyolot huomioon ottaen pikemminkin

rauhanpuheeksi, jossa m:m. todetaan, ettei Euroopassa ole tällä haavaa ainoatakaan kysymystä, joka olisi niin tärkeä ja polttava, että sitä ei voisi ratkaista rauhanomaisin keinoin.

Asemaa selvittävänä on tietenkin ollut omiaan vaikuttamaan myös se, että Espanjan kysymys alkaa poistua päiväjärjestyksestä yleistä rauhattomuutta aiheuttavana tekijänä. Kuten olen aikaisemmissa raporteissani tiedoittanut on ilmeistä, että olot Espanjassa tulevat vastaisuudessa kehittymään rauhalliseen suuntaan kaikista hälyyttävistä tiedoista huolimatta. Tavatessani eilen Espanjan suurlähettilään, vakuutti hän, että hänen hallituksensa ainoana päämääränä on nykyoloissa pelastaa maa sodan aiheuttamista vaurioista ja ylläpitää tässä mielessä hyviä suhteita ulkovaltoihin. Suurlähettiläs piti Danzigin kysymystä tällä hetkellä vaikeimpana Euroopan valtain kesken selvitettävistä kysymyksistä.

Mainittakoon lopuksi, että Italian lehdistö selostaessaan Mussolinin Torinossa pitämän puheen vaikutusta Ranskassa huomauttaa suurin otsikoin, että puhe on tehnyt Parisissa hyvän vaikutuksen ja että se on parantanut yleistä asemaa. Lehdet käsittelevät laajasti niitä Parisin lehdissä olleita lausuntoja, joissa todetaan, että puhe avaa oven kansainvälisen tilanteen rauhanomaiselle järjestelylle. Tämä on pidettävä merkkinä siitä, että puheen rauhoittavaa vaikutusta halutaan täällä korostaa.

Lähettiläs.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 10

ASIA:

Roomassa olevan lähetystön raportti n:o 13.

Ministeri Järnefelt

19/5 1939.

5000—7—38 3465

Min./Pol.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
№ 17/142 Sal D. 1939.
22/11-39 № Läht.
RYHMÄ N 5 OSASTO C 10 ASIA

R O O M A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ

KIRJELMÄ n:o 464.

R o o m a SSA 22 P:NÄ touko KUUTA 1939.

VIITTAUS:

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Rooman-lähetystön raportit n:ot 13 ja 14.

Lähetystö lähettää kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle tämän mukana Rooman-lähetystön raportit n:ot 13 ja 14:

1) Balkanin vallat ja Italia;

2) Italia ja Ranska.

Lähettiläs.

UE 3: A 4.

ROOMA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 13.

Rooma ssa 19 p:nä touko kuuta 19 39.

Asia: Balkanin vallat ja Italia.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
No 12/142 Sal. 1939
22/5-39
RYHMÄ 5 OSASTO C 10 ASIA

Kuten Kreikasta lähettämässäni raportissa mainitsin saattoi Ateenassa todeta, etteivät Kreikan suhteet Italiaan olleet läheiset noudatetusta virallisesta kohteliaisuudesta huolimatta. Kreikkalaisten epäluuloa Italiaa kohtaan kuvaa m.m. seuraava: äskettäin sulkeutui Korintin kanava maanvyörymän tähden; lasketaan että noin 70.000 tonnia maata syöksyi kanavaväylään. Kanavan avaaminen liikenteelle kysyy suuria kustannuksia, joita kreikkalaisten on vaikea suorittaa. Eräs italialainen yhtiö tarjoutui rahoittamaan yrityksen varsin edullisilla ehdoilla, mutta kreikkalaiset eivät ole tähän suostuneet epäillen italialaisten siten saavan otteen, jota he myöhemmin voisivat käyttää vaikutusvaltansa lisäämiseksi Kreikassa. Erikoisen kipeästi on kreikkalaisiin koskenut Dodekanesian saarten joutuminen Italian haltuun. Kuten tunnettua luovutettiin nämä saaret Italialle Lausannen rauhassa v. 1923. Albanian valloitus synnytti Kreikassa myös suurta kiihtymystä Italiaa vastaan, koska tässä nähtiin uusi todistus Italian aikeesta lisätä vaikutusvaltaansa Balkanilla. Albanian retken alussa kiiruhtikin Italia, nämä olosuhteet huomioonottaen, vakuuttamaan Kreikalle tulevansa kunnioittamaan Kreikan alueellista koskemattomuutta ja status quo'ta Välimeren itä-

JAKELUOHJE:
Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

UE 2: A 4.

osissa. Vakuutuksella oli rauhoittava vaikutus, mutta se ei saattanut hälventää Kreikan epäluuloa Italian vastaisiin aikeisiin nähden Balkanilla.

Tätä taustaa vastaan on käsitettävissä, että Kreikassa nykyisin suhtaudutaan varsin suopeasti Englannin ja Turkin välillä solmittavaan keskinäiseen avunantosopimukseen samoin kuin niihin neuvotteluihin, joita parhaillaan on käynnissä Turkin aloitteesta Balkanin valtain liittosuhteiden lujittamiseksi. Kreikka näkee niissä vastapainon Saksan ja Italian vaikutusvallan lisääntymiselle Balkanilla, joka vaikutusvalta voisi helposti vaarantaa Kreikan asemaa. On tosin todettava, ettei Kreikka tähän mennessä ole tahtonut estää saksalaista taloudellista ekspansiota, koska se on ollut edullista Kreikalle, ottaen huomioon Saksan kreikkalaisten maataloustuotteitten menekkialueena. Mutta keskusvaltain poliittisen vaikutusvallan liiallinen kasvu Balkanin maissa ja etenkin muutokset asemassa Italian eduksi Välimerellä saattaisivat Kreikan suorastaan riippuvaiseksi läntisestä suuresta naapuristaan. Tähän nähden Kreikka toivoo Balkanin valtain liiton voimistumista ja status quo'n säilyttämistä Välimerellä, mikä tosiasiassa merkitsee Englannin yliherruutta näillä vesillä.

Keskustellessani viimeksi näistä seikoista Kreikan täällä olevan lähettilään kanssa mainitsi hän, että Kreikan nykyinen "diktaattori", pääministeri Metaxas on alusta alkaen ollut Balkanin valtain liiton kannattaja, huolimatta

siitä, että hän pitää tarpeellisena hyvien suhteiden säilyttämistä myöskin Saksaan. Se että tämä liitto on nyttemmin alkanut merkitä vastapainoa Saksan ja Italian pyrkimyksille Balkanilla ei ole muuttanut Kreikan pääministerin suhtautumista liittoon eikä saattanut häntä vastahakoiseksi pyrkimyksille liiton vahvistamiseksi. Kreikan lähettiläs huomautti erikoisesti siitä, että pääministeri Metaxas on n.s. Salonikin sopimuksen luoja, jossa sopimuksessa Bulgaria ilmoittaa suhtautuvansa suopeasti liiton toimintaan. Hänen pyrkimyksensä on ollut saada Bulgaria mukaan Balkanin liittoon huolimatta esteistä, joita Bulgarian vaatimus Romanian, Jugoslavian ja Kreikan alueisiin nähden asettaa Bulgarian liittymiselle.

Kysyin täkäläiseltä kreikkalaiselta virkaveljeltäni, mitä hän ajattelee Jugoslavian mahdollisuuksista pysyä Balkanin liitossa. Hän vastasi, että Jugoslavian viimeaikainen lähentyminen Saksaan ja Italiaan voi vaikuttaa Jugoslaviaan liitosta vieroittavasti. Romanian vastaiseen asenteeseen nähden hänellä ei sen sijaan ollut epäilyksiä Saksan taholta Romaniaan kohdistuvasta painostuksesta huolimatta.

Lähettiläs.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 10

ASIA:

Roomassa olevan lähetyksen raportti n:o 14.

Ministeri Järnefelt

22/5 1939.

5000—7—38 3465

R O O M A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 14.

R o o m a ssa 22 p:nä touko kuuta 1939.

Asia: Italia ja Ranska.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
№ 17/142 Sal D. 1939
27/5-39
LÄH.
RYHMÄ 5 OSASTO C 10 ASIA

Se eräänlainen optimismi aseman tulevaan kehitykseen nähden, joka vallitsi täkäläisissä poliittisissa piireissä Mussolinin Torinossa pitämän puheen jälkeen, ei ole viime päivinä jatkunut ainakaan samassa mittakaavassa. Tosin ei Mussolinin viimeksi Cuneossa pitämän oraakkelimaisen puheen katsota erikoisemmassa määrässä muuttaneen tilannetta, jonka vaihteluihin täällä on totuttu. Eräät virkaveljeni ovat niinmuodoin pitäneet asemaa tällä haavaa siksi rauhallisena, että he ovat lähteneet kesälomilleen. Mutta se seikka, että kaikista ennusteluista huolimatta neuvotteluja Italian ja Ranskan kesken ei viime viikkoina ole saatu käyntiin, on omiaan useilla tahoilla herättämään huolestumista ja vieläpä ranskalaisiin kohdistuvaa arvostelua. Niinpä piti Yhdysvaltain täkäläinen suurlähettiläs ranskalaisten taipumattomuuskantaa käsittämättömänä ja yleistä tilannetta vaarantavana. Hänen mielestään olisi Ranskan pitänyt ottaa huomioon Mussolinin viimeksi antamat viittaukset Italian valmiudesta neuvotella Ranskan kanssa näitten neuvottelujen koskematta Ranskaan kohdistuvia aluevaatimuksia. Milanon paktin allekirjoittamisen jälkeen ovat suurlähettilään käsityksen mukaan neuvottelujen mahdollisuudet pienentyneet, koska Italian tulee nyttemmin ottaa huomioon ne

JAKELUOHJE:
Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

UE 2: A 4.

velvoitukset, joihin se paktissa sitoutuu politiikkansa yhdenmukaistuttamiseksi Saksan politiikan kanssa.

Suurlähettilään Ranskan omaksumaan asenteeseen kohdistuvaa arvostelua on pidettävä sitä huomattavampana, kun se on annettu taholta, jolla tähän mennessä on suhtauduttu suurella ymmärtämyksellä Ranskaan ja ranskalais-englantilaiseen yhteistyöhön rauhan turvaamiseksi Euroopassa. Arvostelu vastaa lähinnä sitä lausuntoa, jonka Saksan täkäläinen suurlähettiläs tuonnottain antoi Ranskan asenteesta Italiaa kohtaan. Hän nimittäin totesi sen osoittavan, etteivät ranskalaiset ole nähtävästi mitään oppineet eikä mitään unhoittaneet, niistä monista kolauksista huolimatta, joita heidän politiikkansa on viime vuosina saanut kärsiä. Hänen mielestään ovat ne epäkohdat ja historialliset vääryydet, joiden poistamiseen Italia tunnetuissa vaatimuksissaan Ranskaan nähden pyrkii, siinä määrin ilmeisiä, ettei luulisi asiallisilla syillä voivan kieltäytyä niistä keskustelemasta. Samanlaisia lausuntoja olen viime päivinä kuullut myöskin muiden virkaveljieni taholta, jotka katsovat, että Ranska on taipumattomuudellaan antanut mahdollisuuksien suhteittensa selvittämiseksi Italian kanssa luisua käsistään. Kerrotaan, että Ranskan täkäläistä suurlähettilästä pidetään osaltaan syyllisenä siihen, etteivät suhteet Pariisin ja Rooman välillä ole päässeet selviytymään. Sanotaan, että François Poncet, joka Berliinissä ollessaan menestyi hyvin, ei ole täällä yhtä suuressa määrin hallinnut tilannetta. Hänen omaksumansa arvosteleva kanta ja ylimielinen asenne on ollut omiaan vain suututtamaan italia-

velvoitukset, joihin se paktissa sitoutuu politiikkansa yhdenmukaistuttamiseksi Saksan politiikan kanssa.

Suurlähettilään Ranskan omaksumaan asenteeseen kohdistuvaa arvostelua on pidettävä sitä huomattavampana, kun se on annettu taholta, jolla tähän mennessä on suhtauduttu suurella ymmärtämyksellä Ranskaan ja ranskalais-englantilaiseen yhteistyöhön rauhan turvaamiseksi Euroopassa. Arvostelu vastaa lähinnä sitä lausuntoa, jonka Saksan täkäläinen suurlähettiläs tuonnottain antoi Ranskan asenteesta Italiaa kohtaan. Hän nimittäin totesi sen osoittavan, etteivät ranskalaiset ole nähtävästi mitään oppineet eikä mitään unhoittaneet, niistä monista kolauksista huolimatta, joita heidän politiikkansa on viime vuosina saanut kärsiä. Hänen mielestään ovat ne epäkohdat ja historialliset vääryydet, joiden poistamiseen Italia tunnetuissa vaatimuksissaan Ranskaan nähden pyrkii, siinä määrin ilmeisiä, ettei luulisi asiallisilla syillä voivan kieltäytyä niistä keskustelemasta. Samanlaisia lausuntoja olen viime päivinä kuullut myöskin muiden virkaveljieni taholta, jotka katsovat, että Ranska on taipumattomuudellaan antanut mahdollisuuksien suhteittensa selvittämiseksi Italian kanssa luisua käsistään. Kerrotaan, että Ranskan täkäläistä suurlähettilästä pidetään osaltaan syyllisenä siihen, etteivät suhteet Pariisin ja Rooman välillä ole päässeet selviytymään. Sanotaan, että François Poncet, joka Berliinissä ollessaan menestyi hyvin, ei ole täällä yhtä suuressa määrin hallinnut tilannetta. Hänen omaksumansa arvosteleva kanta ja ylimielinen asenne on ollut omiaan vain suututtamaan italia-

laisia. Tähän nähden pidetään täällä mahdollisena, että jollekin toiselle ranskalaiselle poliittisessa elämässä tunnetulle henkilölle annetaan tehtäväksi ryhtyä selvittelemään suhteita Italiaan, niin pian kuin Parisissa uskotaan, että suhteitten selvittelyyn on todella ryhdyttävä.

Tapasin pari päivää sitten Ranskan suurlähettilään. Hän piti nykyistä poliittista asemaa Euroopassa varsin erikoisena. Hänen mielestään ovat Hitler ja Mussolini esiintymisellään jouduttaneet asiat pitemmälle kuin he nähtävästi itsekään olisivat halunneet. Itävallan liittäminen Saksaan on vain vaikeuttanut sisäistä asemaa Saksassa tuomalla Saksalle uusia velvollisuuksia tämän alueen muonittamiseen nähden ja useissa muissa suhteissa. Samoista syistä on Tshekkoslovakian anastus vaikeuttanut Saksan sisäisten probleemien ratkaisua. Myöskin Mussolini on suurlähettilään käsityksen mukaan joutunut aktiossaan Ranskaa vastaan nyttemmin asemaan, josta hänen on vaikeata peräytyä.

Lähettiläs.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 10

ASIA:

Roomassa olevan Lähetystön raportti n:o 15.

Ministeri Järnefelt

24/5 1929.

5000—T—38 3455

Min/Pol.

ROOMA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ

KIRJELMÄ n:o 478.

Rooma SSA 24 P:NÄ touko KUUTA 19 39.

VIITTAUS:

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ
No 18/142 Tal D. 1939
20/5-39 No Liitt.
RYHMÄ N 5 | OSASTO C 10 | ASIA

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Rooman-lähetystön raportti n:o 15.

Lähetystö lähettää kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle tämän mukana Suomen Roomassa olevan lähetystön raportin n:o 15:

Akselivallat ja kominternin vastainen liitto.

Lähettiläs.

UE 3: A 4.

ROOMA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 15.

Rooma ssa 24 p:nä touko kuuta 19 39.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
No 18/142 Sal D 1939.
20/5-39
RYHMÄ 5 | OSASTO C 10 | ASIA

Asia: Akselivallat ja kominternin vastainen liitto.

On ollut varsin mielenkiintoista seurata viime viikkoina täkäläisten lehtien lausuntoja kansainvälisen aseman kehityksestä Euroopassa. Tietenkin ovat lehdet selostaneet poliittisia tapahtumia täsmälleen samasta näkökulmasta ja niitten ohjeitten mukaan, joita johtavalta taholta on annettu. Mutta nimenomaan tapahtumain kaavamaisessa käsittelyssä on todettavissa piirteitä, jotka viittaavat akselipolitiikan tarkoitukseen valmistaa yleistä mielipidettä määrättyyn suuntaan. Niinpä on demokraattisten maitten saartopolitiikasta kirjoitettaessa erikoisesti haluttu korostaa englantilais-venäläisten neuvottelujen tähänastista tuloksettomuutta. Litvinovin ero otettiin täällä vastaan suoranaisella ihastuksella, sillä sen katsottiin olevan uuden suunnan merkkinä Neuvostoliiton ulkopolitiikassa ja todisteena siitä, ettei Venäjä tulisi liittymään akselivaltoja vastaan muodostettuun rintamaan. Nähtävästi tästä syystä on Neuvostoliittoa viime aikoina lehdistössä kohdeltu eräänlaisella huomaavaisuudella. Lehdissä näkyy nykyisin usein lausuntoja, jotka ovat suunnatut "kapitalistisia demokratioja" vastaan, joitten vastakohtana mainitaan oikeudenmukaisuuteen perustuva fascistinen ja natsistinen järjestelmä. Puhutaan amerikkalaisesta, englantilaisesta ja ranskalai-

JAKELUOHJE:
Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

ROOMA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 15.

Rooma ssa 24 p:nä touko kuuta 19 39.

Asia: Akselivallat ja kominternin vastainen liitto.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
No 18/142 Sal 1939.
20/5-39
RYHMÄ 5 OSASTO C 10 ASIA

On ollut varsin mielenkiintoista seurata viime viikkoina täkäläisten lehtien lausuntoja kansainvälisen aseman kehityksestä Euroopassa. Tietenkin ovat lehdet selostaneet poliittisia tapahtumia täsmälleen samasta näkökulmasta ja niitten ohjeitten mukaan, joita johtavalta taholta on annettu. Mutta nimenomaan tapahtumain kaavamaisessa käsittelyssä on todettavissa piirteitä, jotka viittaavat akselipolitiikan tarkoitukseen valmistaa yleistä mielipidettä määrättyyn suuntaan. Niinpä on demokraattisten maitten saartopolitiikasta kirjoitettaessa erikoisesti haluttu korostaa englantilais-venäläisten neuvottelujen tähänastista tulokset-tomuutta. Litvinovin ero otettiin täällä vastaan suoranaisella ihastuksella, sillä sen katsottiin olevan uuden suunnan merkkinä Neuvostoliiton ulkopolitiikassa ja todisteena siitä, ettei Venäjä tulisi liittymään akselivaltoja vastaan muodostettuun rintamaan. Nähtävästi tästä syystä on Neuvostoliittoa viime aikoina lehdistössä kohdeltu eräänlaisella huomaavaisuudella. Lehdissä näkyy nykyisin usein lausuntoja, jotka ovat suunnatut "kapitalistisia demokratioja" vastaan, joitten vastakohtana mainitaan oikeudenmukaisuuteen perustuva fascistinen ja natsistinen järjestelmä. Puhutaan amerikkalaisesta, englantilaisesta ja ranskalai-

JAKELUOHJE:
Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

sesta plutokratiasta ja juutalaisten maailmaa hallitsevasta rahavallasta, joka suunnittelee akselivaltojen saartamista valtaliitoilla estääkseen Italian ja Saksan oikeutettujen ja niitten väestöille elintärkeitten pyrkimysten toteuttamista. Bolshevismista ei samassa yhteydessä mainita sanallakaan ja näyttää siltä kuin kominternin vastaiselle liitolle ja sen merkitykselle maailmaa vapauttavana tekijänä ei enää annettaisi läheskään samaa merkitystä kuin aikaisemmin. Tällainen lehtien asenne Neuvostoliittoa kohtaan ja myöskin se, ettei Hitler viimeisessä puheessaan maininnut sanallakaan Venäjästä, on täällä antanut aihetta huhuihin, että Saksan ja Neuvostoliiton välillä olisi salaisia neuvotteluja, joissa Saksa yrittäisi painostaa Neuvostoliittoa luopumaan yhteistoiminnasta läntisten demokratiain kanssa. Huhuille antoi värikettä viimeksi se, ettei Neuvostoliiton nykyinen ulkoasiainkomissaario saapunutkaan Kansainliiton neuvoston kokoukseen Genèveen, kuten oli odotettu. Tätä pidettiin suoranaisena tappiona Englannin ja Ranskan ajamalle politiikalle Neuvostoliiton taivuttamiseksi keskusvaltoja vastaan muodostettuun liittoon ja lehdet kertoivat asiasta suurin otsikoin.

Vaikka tällä hetkellä näyttääkin siltä, että neuvottelut Englannin ja Neuvostoliiton välillä johtavat jonkinlaiseen tulokseen, on kuitenkin todettava kommunistivastaisen paktin menettäneen viimeisten suurpoliittisten tapahtumain johdosta huomattavassa määrin merkitystään. Olen usein kuullut täällä mainittavan, että tällaisen paktin solmiminen Saksan,

Italian ja Japanin kesken oli poliittinen erehdys, koska se ennen muute saattoi Yhdysvallat asettumaan päättävästi akselipolitiikkaa vastaan johtuen siitä, että Amerikan periviholliinen - Japani - esiintyy paktin kautta Saksan ja Italian liittolaisena. Yhdysvaltain viime aikoina omaksumaa asennetta onkin pidettävä suurimpana pettymyksenä akselivalloille, jotka viimeisiin asti olivat toivoneet Amerikan pysyvän entisellä puuttumattomuuskannallaan Euroopan sisäisiin asioihin nähden. Todetaan, että Yhdysvallat voivat ratkaisevasti vaikuttaa strateegiseen asemaan m.m. Välimerellä tarvitsematta edes yhtyä sotaan, koska ne voivat laivastollaan "sitoa" Japanin merivoimat ja täten antaa Englannille ja Ranskalle tilaisuuden keskittää Kaukaisen Idän merivoimat Välimereen, jossa niiden merivoimat lasketaan nykyisin 2 1/2 kertaa Italian merivoimia suuremmiksi. Yksistään tämä osoittaa miten ratkaiseva merkitys Yhdysvaltain asenteella on sotaisen selkkauksen sattuessa Euroopassa. On myös selvää, että mikäli täällä aletaan tajuta Japanin kuulumisen antikominternpaktiin vaikuttaneen Yhdysvaltoja akselivalloista vieroittavasti, tämä on omiaan vähentämään Italian johtavien piirien halua painostaa tämän paktin merkitystä poliittisena tekijänä.

Lähettiläs.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 10

ASIA:

Roomassa olevan Lähetystön rap. n:o 16.

Ministeri Järnefelt.

30/5 1939.

6000—7—38 2466

ROOMA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 508.

Rooma SSA 1 P:NÄ kesä KUUTA 19 39.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ
19/142 Sec. 39
5/6-39
5 C10

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Rooman-lähetystön raportit n:ot 16, 17 ja 18.

Lähetystö lähettää kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle tämän mukana Suomen Roomassa olevan lähetystön raportit n:ot 16, 17 ja 18:

1) Juutalaisten asema Italiassa;

2) Milanon sopimus. Keskustelu Englannin suurlähettilään kanssa;

3) Saartopolitiikka ja rauhan mahdollisuudet.

Lähettiläs.

UE 3: A 4.

R O O M A ..... SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 16. 19 142 Sal. 39

R o o m a ssa 30 p:nä touko kuuta 19 39. 5/6.39

Asia: Juutalaisten asema Italiassa. 5 C 10

Lähetystö on aikaisemmin tiedoittanut niistä toimenpiteistä, joihin Italiassa ryhdyttiin juutalaisia vastaan. Kuten tunnettua asetettiin erikoinen hallituksen komitea käsittelemään juutalaiskysymystä ja valmistamaan lakeja juutalaisten oikeuksien rajoittamiseksi. Eräitä tällaisia lakeja on jo saatettu voimaan. Juutalaisten kirjoittamia oppikirjoja ei saa käyttää kouluissa, juutalaiset professorit eivät saa olla yliopistojen opettajina ja Italiaan vuoden 1919 jälkeen saapuneet juutalaiset ovat menettäneet kansalaisoikeutensa.

Viime aikoina on kuitenkin liikkunut huhuja, joiden mukaan johtavalla taholla ei nyttemmin katsottaisi olevan syytä jatkaa juutalaisvastaista politiikkaa, osaksi sen tähden, että juutalaisia on Italiassa verrattain vähän eikä juutalaiskysymys ole täällä siis mikään varsinainen probleemi, osaksi siitä syystä, että toimenpiteet juutalaisia vastaan ovat herättäneet vastustusta yleisön keskuudessa, joka pitää niitä hitleriläisten menettelytapojen jäljittelynä. Mainittakoon, että eräs Mussolinia varsin lähellä, korkeassa asemassa oleva viranomainen, joka nauttii Mussolinin erikoista luottamusta, oli tuonnottain sanonut suoraan Il Ducelle, ettei Italian kansan enemmistö hy-

JAKELUOHJE:
Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

väksy hänen toimenpiteitään juutalaisia vastaan. Kerrotaan, että juutalaiskysymystä käsittelevä komitea onkin nyttemmin saanut määräyksen keskeyttää työnsä. On myös merkille pantavaa, että joku aika sitten muutti täältä ulkomaille joukottain juutalaisia lääkäreitä, insinöörejä y.m. Nyttemmin lienevät nämä juutalaisten maastamuutot kuitenkin loppuneet. Tietenkin on aikaista tehdä kaiken tämän perusteella liian pitkälle meneviä johtopäätöksiä hallituksen vastaiseen juutalaispolitiikkaan nähden, mutta ilmeistä on, että toimenpiteet juutalaisia vastaan ovat ainakin toistaiseksi loppuneet. On todettavissa eräänlainen tauko, joka voi tulla pitkäaikaiseksi ja johtaa juutalaisvastaisen politiikan lieventämiseen tai siitä luopumiseen.

Mahdollisesti ovat johtavat piirit pitäneet parhaana luopua enemmistä juutalaisiin kohdistuvista toimenpiteistä sen vastustuksen tähden, jota ne ovat kohdanneet yleisön taholta. Mainittakoon että kun joku aika sitten annettiin määräys asettaa ei-juutalaisten liikkeitten ikkunoihin merkintä "aarialainen", ei tätä määräystä kukaan noudattanut ja koko yritys jäi sikseen. Yleisö on myös reagoinut varsin voimakkaasti Saksassa tapahtuneita juutalaisten vainoamisia vastaan, joita täällä pidetään "teutoonisen mentaliteetin ilmauksena".

On todettava, että saksalaisvastainen mieliala on muutenkin Italiassa viime aikoina voimistunut. Kerrotaan että etenkin Pohjois-Italiassa ollaan kuohuksissa sen johdosta, että saksalaisten katsotaan saaneen täällä liian paljon vaikut

tusvaltaa. Saksalaisvastainen mieliala yleisössä on saanut uutta virikettä tänne saapuvista lukuisista saksalaisista matkailijoista, jotka usein esiintyvät ylimielisesti, loukaten esiintymisellään italialaisten kansallistuntoa. Saksalaisten esiintyminen on joskus aiheuttanut ikäviä välikohtauksia, joista lehdet tietenkin vaikenevat. Kansan keskuudessa kuulee nykyään sanottavan, että asiat olivat paremmin silloin kuh Mussolini itse niitä johti. Täten tahdotaan ilmaista, että valta on Italiassa nyttemmin joutunut saksalaisten käsiin. Vaikka tällaisilla mielialan ilmaisuilla ei nykyisen järjestelmän vallitessa olekaan suurempaa merkitystä, on kuitenkin mahdollista, ettei johtavalla taholla turhaan haluta ärsyttää yleistä mielipidettä ja tähän nähden on päätetty lhopua enemmistä toimenpiteistä juutalaisia vastaan.

Lähettiläs.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 10

ASIA:

Roomassa olevan Lähetystön rap. n:o 17.

Ministeri Järnefelt

30/5 - 39.

6000—7—38 2465

R O O M A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 17.

R o o m a ssa 30 p:nä touko kuuta 19 39.

Asia: Milanon sopimus.
Keskustelu Englannin suurlähettilään kanssa.

19 142 Pac. 39
5/6-39
5 C10

Rooman poliittisissa piireissä puhutaan edelleen paljon Milanon sopimuksesta ja siihen liittyvistä salaisista määräyksistä. Ulkovaltain edustajain keskuudessa ollaan vakuutettuja siitä, että sopimukseen sisältyy paljon sellaista, jota ei ole haluttu saattaa julkisuuteen. Sanotaan Italian ja Saksan m.m. sopineen siinä Euroopan ja myöskin eräiden Euroopan ulkopuolella olevien alueiden jaosta vaikutuspiireihin, joissa toinen sopimuspuoli saa vapaasti toimia toisen häiritsemättä. Julkisuuteen saatetussa sopimuksen perustelussa on eräitä viitteitä tällaisiin sopimuksen salaisiin pykäliin. Niinpä siinä sanotaan, että sopimusmaat ovat päättäneet toimia yhteisvoimin niille elintärkeitten alueitten turvallisuuden ja rauhan säilyttämiseksi. Sopimuksessa ei kyllä anneta tietää, mitkä ovat nämä sopimusmaiden eduille tärkeät alueet. Jossain määrin valaistusta kysymykseen antaa täällä parhaiten informoitu sanomalehtimies Virginio Gayda eräässä kirjoituksessa, joka on julkaistu hänen lehdessään "Giornale d'Italiassa" 23 p:nä kuluvaa kuuta. Gayda toteaa tässä kirjoituksessa, että on annettava ensiluokkainen merkitys julkisuuteen saatetussa sopimuksen tekstissä olevalle viittaukselle niistä alu-

JAKELUOHJE:
Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

UE 2: A 4.

eista, joilla sopimusmaiden etujen katsotaan olevan niille elintärkeitä (spazi vitali) ja joiden turvallisuutta kumpikin sopimuspuoli sitoutuu vastavuoroisesti kunnioittamaan. Niinpä Saksa sitoutuu kunnioittamaan Italian etuja siellä, missä ne ovat oikeutettuja - Kaakkois-Euroopassa ja Välimerellä, jotka ovat Gaydan mukaan kokonaan katsottavat Italian etupiiriksi, samoin kuin Afrikka. Näillä alueilla ei Saksa tule sekautumaan Italian etujen mukaiseen politiikkaan. Samoin on Italia vastavuoroisesti antanut Saksalle sitoumuksen kunnioittaa sen intressejä ja asennetta Saksalle kuuluvassa vaikutuspiirissä.

Sopimukseen vedoten Gayda siis määrittelee Kaakkois-Euroopan ja Välimeren alueiksi, joilla Italialla on elintärkeitä etuja valvottavina ja jotka siis kuuluvat sen vaikutuspiiriin. Saksan eduille tärkeistä alueista ja Saksalle sopimuksen mukaan kuuluvasta vaikutuspiiristä hän ei katso olevan syytä puhua. Samassa kirjoituksessa Gayda vielä leimaa valheeksi demokraattisissa maissa levitetyt huhut Italian pyrkimyksistä hegemoniaan - muitten maitten poliittiseen ja taloudelliseen määräämisvaltaan - näillä alueilla. Italian ja Saksan tarkoituksena on hänen sanojensa mukaan vain vakiinnuttaa ystävyyssuhteensa maitten kanssa, jotka ovat niitten etupiirissä. Esimerkkinä Gayda mainitsee, että Italian ja toiselta puolen Unkarin sekä Jugoslavian keskeinen ystävyys on ollut vain omiaan edistämään molempien viimeksimainittujen maitten poliittista vapautta ja kehittämään niitten kansainvälistä yksilöllisyyttä. Tulee kuitenkin ajatelleeksi, missä määrin Italian ja Albanian ystävyyssuhde on ollut omiaan kehittämään viimeksimainitun maan vapautta ja "kansainvälistä yksilöllisyyttä".

Keskustelin näistä seikoista pari päivää sitten Englannin täkäläisen uuden suurlähettilään kanssa, joka siirrettiin Roomaan suoraan Ankarasta. Lordi Percy Loraine on turkkilais-englantilaisen sopimuksen luoja ja tuntee Turkissa olonsa ajalta hyvin nykyisen aseman Kaakkois-Euroopassa. Hän sanoi, että diktatuurimaiden väkivaltapolitiikka on suuresti vaikuttanut poliittisten suhteitten viimeaikaiseen kehitykseen Balkanilla. Siellä on nyttemmin herätty käsittämään, miten vaaralliseksi Saksan ja Italian aseman lujittuminen Kaakkois-Euroopassa voi muodostua näille maille. Etenkin on Turkin asenteeseen keskusvaltoja kohtaan vaikuttanut se, ettei nyttemmin enää voi luottaa diktatuurimaiden lupauksiin ja haluun noudattaa tehtyjä sopimuksia. Turkkilaiset ovat lordi Lorainen sanojen mukaan nykyään uudesti syntynyt ja valveutunut kansa, joka uskoo moraalisiin periaatteisiin niinhyvin yksityisissä suhteissa kuin kansainvälisessä elämässä. Tshekkoslovakian ja Albanian tapahtumat vaikuttivat ratkaisevasti siihen, että Turkki päätti asemansa turvaamiseksi solmia Englannin kanssa sopimuksen keskinäisen avun antamisesta aseman Balkanilla ja Välimerellä joutuessa uhatuksi.

Kysyin suurlähettiläältä, eikö Turkin päätökseen ollut osaltaan vaikuttanut myöskin se, että niinhyvin Turkki kuin Kreikka, joiden välillä vallitsevat läheiset suhteet, pitävät kumpikin Englannin valta-asemaa Välimerellä etujaan ja riippumattomuuttaan paremmin turvaavana kuin jos diktatuurimaat pääsisivät valta-asemaan Kaakkois-Euroopassa ja Välimeren itäosissa. Hän myönsi tämän seikan vaikuttaneen osaltaan Turkin

päätökseen. Kuten tunnettua koetti Saksa niitten neuvottelujen aikana, joita käytiin sopimuksen solmimiseksi, tehdä voitavansa estääkseen sopimuksen syntymistä Turkin ja Englannin välillä. M.m. oli Saksan Ankaran-suurlähettiläs vakuuttanut turkkilaisille, ettei Saksa tule sallimaan Italian valta-aseman liiallista lujittumista Välimerellä. Italialaiset tullaan kyllä pitämään aisoissa - oli suurlähettiläs vakuuttanut. Tulee ajatelleeksi, sopiiko tämä Saksan suurlähettilään vakuutus niihin juhlallisiin sitoumuksiin, joita Gayda selittää Saksan antaneen Milanon sopimuksessa Italialle sen oikeudesta toteuttaa poliittiset päämääränsä Kaakkois-Euroopassa ja Välimerellä.

Lordi Loraine totesi vielä, että Turkkia on nykyisin pidettävä sotilaallisesti varsin voimakkaana valtana. Turkkilais-englantilaisen sopimuksen merkitystä hän piti suurena myöskin siihen nähden, että se tulee vaikuttamaan muitten Balkanin valtain asenteeseen.

Lähettiläs.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 10.

ASIA:

Roomasta olevan Lähetystön rap. n:o 18.

Ministeri Järnefelt.

1/6 1939.

5000—7—38 3465

R O O M A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 18.

R o o m a ssa 1 p:nä kesä kuuta 19 39. C9 142 Sal. 39

5/6-39

Asia: Saartopolitiikka ja rauhan mahdollisuudet.

5 C10

En ole koko Roomassa oloni aikana tavannut ketään, joka todenteolla uskoisi Italian mahdollisuuksiin voittaa sodassa länsivaltoja vastaan, siinäkään tapauksessa, että Saksa antaisi Italialle apuaan. Täkäläiset ulkomaalaiset sotilasasiamiehet ovat vakuutettuja siitä, että Italian laivasto joutuisi heti sodan alussa alakynteen. Ranskan ja Englannin ylivoimaiset laivastot saartaisivat sen Välimereen ja ehkäisisivät Italian meriyhteydet kaikkiin suuntiin, Adrianmerta lukuunottamatta. Tosin on Italialla huomattava määrä uudenaikaisia risteilijöitä, vedenalaisia ja lentokoneita, jotka voisivat suuresti häiritä Ranskan ja Englannin yhteyksiä, mutta Aleksandrian ja Gibraltarin tukikohtia ne eivät kykenisi murtamaan ja saarto Italiaa kohtaan tiukentuisi sitä mukaa kuin Englanti ja Ranska ehtisivät eri ilmansuunnilta keskittää lisävoimia Välimereen.

Toiseksi huomauttavat täkäläiset sotilasasiamiehet, että Italialta puuttuu eräitä nykyaikaisessa sodankäynnissä välttämättömiä tarvikkeita, joista tärkein on bensiini. Italia voisi sodan aikana saada öljyä ainoastaan Romaniasta, mutta lasketaan, että Saksa tulisi tarvitsemaan Romanian koko öljytuonannon. Albanian öljylähteiden sanotaan tyydyttävän vain kymmenennen osan

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Italian tarpeesta ja sitäpaitsi on niistä saatu öljy laadultaan sellaista, ettei sitä voida käyttää hienompien koneiden, kuten lentokoneiden ja laivaston käyttövoimana, puhumattakaan siitä, että öljyn saanti maitse Romaniasta kävisi sodan aikana varsin hankalaksi.

Maalla Italian mahdollisuuksia sodankäyntiin ei arvioida suuremmiksi, sillä Alpit estävät tehokkaampaa toimintaa Ranskaa vastaan. Sota länsivaltojen ja Italian välillä muodostuisi näinollen luonteeltaan asemasodaksi, jossa Englannilla ja Ranskalla olisi käytettävinä kaikki ne mahdollisuudet, joita merien herruus ja yhteydet muihin maanosiin tarjoavat, puhumattakaan länsivaltain monin verroin paremmista taloudellisista edellytyksistä käydä pitkäaikaista sotaa.

Olen kuullut myös italialaisten sotilashenkilöiden taholta samaan suuntaan käyviä mielipiteitä. He huomauttavat kuitenkin, että Italialla olisi mahdollisuuksia voittaa vastustaja lyhytaikaisessa sodassa, toimimalla heti alussa siinä määrin tehokkaasti, että vihollinen saadaan polvilleen. Italialaisten taholta väitetään, ettei Englanti voisi sodan aikana siirtää riittävästi merivoimiaan Pohjanmereltä, mikä antaisi Italian laivastolle eräänlaisen toimintavapauden Välimerellä. Italialaisetkin asiantuntijat myöntävät, että sikäli kuin sota pitkittyy, asema käy Italialle vaikeammaksi.

Ainoa suunta, jolla Italian maavoimat voisivat sodan aikana vapaammin toimia, on Kaakkois-Eurooppa, edellyttäen, että poliittiset olosuhteet tarjoaisivat mahdollisuuksia Saksan ja Italian valta-aseman laajentamiseen Balkanille ja sitä tietä

Läheiseen Itään. Italia, jolla nykyään on hallussaan Adrianmeri, voi helposti sotilaallisesti painostaa Kreikkaa ja Jugoslaviaa sekä viimeksimainitun maan kautta Bulgariaa. Näitten mahdollisuuksien valossa käsittää, miten suureksi tappioksi Saksalle ja myös Italialle on merkittävä turkkilais-englantilainen sopimus, joka sulkee keskusvalloilta tien tähän suuntaan. Tätä tappiota ei suuresti korvaa se,että Jugoslavia on viime aikoina osoittanut taipumusta lähentyä keskusvaltoja, koska toiselta puolen Kreikka ja Romania ovat kallistumassa vastakkaiseen leiriin ja Bulgaria pitää nähtävästi eduilleen parhaimpana pysyä erillään kaikista liittoutumisista.

Roomassa ollaan tietoisia kaikesta tästä samoin kuin siitä, että Englanti ja Ranska ovat varusteluissaan päässeet niin pitkälle, että ne voisivat milloin tahansa antautua sotaan keskusvaltoja vastaan. Ei siis kumma, että Englannin n.s. saartopolitiikkaa, jonka viimeinen tulos näyttää olevan englantilais-venäläinen sopimus, seurataan täällä ilmeisellä närkästyksellä. Englannin suurlähettiläs oli eilen kutsuttu Mussolinin luo, joka puolen tuntia pitkässä keskustelussa oli lausunut hänelle suoria sanoja Turkin sopimuksesta ja sopimuksen valmistelusta Moskovan kanssa. Keskustelu ei johtanut mihinkään selvittävään tulokseen.

Rooman poliittisissa piireissä odotetaan kuitenkin, että jotain pitäisi tapahtua aseman selviytymiseksi. Täällä teidetään kyllä, että Englannin hallitus olisi lopulta valmis

neuvotteluihin ja vieläpä varsin pitkälle meneviin myönnytyksiin Saksalle ja Italialle siirtomaiden käyttöön nähden y.m., jos vain sopiva tapa neuvottelujen alkamiseen tarjoutuu. Kenties tästä syystä on Italian lehdistö viime aikoina kirjoittanut varsin usein yleisen rauhankonferenssin mahdollisuudesta. Lehdet selostavat tarkkaan Lontoon ja Pariisin lehtien tähän suuntaan käyviä lausuntoja. Niinpä tehtiin äskettäin suuri numero Lontoon Times-lehdessä olleesta kirjoituksesta, jossa sanottiin Mussolinin Cuneossa pitämän puheen avaavan oven neuvotteluille ja todettiin, että Euroopan valtojen viimeaikaiset asennoitumiset ovat synnyttäneet jonkinlaisen valtasuhteitten tasapainon, joka tekee tilanteen otollisemmaksi neuvottelujen aloittamiselle. Viimeksi on Italian lehdissä myös kiinnitetty erikoista huomiota Lontoossa liikkuviin huhuihin Chamberlainin aikeesta kutsua kokoon yleinen rauhankonferenssi Englannin ja Neuvostoliiton keskeisen sopimuksen tultua solmituksi.

Lähettiläs.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 10

ASIA:

Roomasta olevan Lähetystön rap. n:o 69.

Ministeri Järnefelt.

6/6-39.

5000—7—38 2465

ROOMA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ

KIRJELMÄ n:o 536.

Rooma SSA 7 P:NÄ kesä KUUTA 19 39.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

20 143 Sal. 39
12/6-39
5 C 10

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Rooman-lähetystön raportit n:ot 19-20.

Lähetystö lähettää kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle tämän mukana Suomen Roomassa olevan lähetystön raportit n:ot 19-20:

1) Rooman ilmapiiristä;

2) Poliittisten tapahtumain seuraaminen Roomassa.

Lähettiläs.

UE 9: A 4.

R O O M A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 19.

R o o m a ssa 6 p:nä kesä kuuta 19 39.

20 143 Pm. 39

17/6-39

Asia: Rooman ilmapiiristä.

5 C10

Roomassa eletään nykyisin odotuksen merkeissä. Todetaan että Euroopan politiikan painopiste on siirtynyt kauas Italian rajoilta ja Välimereltä - Saksan rajalle ja Itämerelle. Näissä olosuhteissa herättää Espanjassa taistelleitten italialaisten joukkojen paluu ja koko Espanjan kysymyksen selvittely vain vähäistä huomiota. Myöskin italialais-ranskalaiset suhteet ovat siirtyneet taka-alalle. Tosin ovat niinhyvin Ranskan kuin Englannin suurlähettiläät viime päivinä neuvotelleet, edellinen ulkoasiainministeri Cianon ja viimeksimainittu Mussolinin kanssa, mutta nämä neuvottelut eivät ole tuottaneet mitään uutta vallitsevaan tilanteeseen. Mainittakoon että Mussolini on viime aikoina ollut varsin pahoillaan Englannin omaksuman ulkopolitiikan johdosta, jota hän pitää länsivaltain suunnitelmana saartaa Saksa ja myös Italia, huolimatta yrityksistä selittää tämän politiikan tarkoitusperänä olevan vain taata turvallisuus ja rauha Euroopassa. Osoituksena Il Ducen mielialasta mainittakoon, että hän kieltäytyi puhumasta ranskaa tai englantia Englannin suurlähettilään kanssa hänelle viimeksi myöntämässään audienssissa. Kreivi Ciano sai toimia tulkkina siitä huolimatta, että Mussolini puhuu kumpaakin kieltä. Tätä piti Englannin suurlähettiläs

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

sopimattomana, koska hän katsoi, että hän tässä tapauksessa olisi ollut oikeutettu käyttämään keskustelussa omaa tulkkia.

Nykytilanteessa ei myöskään asema Balkanilla ole omiaan kiinnittämään poikkeuksellista huomiota. Tosin on Jugoslavian prinssihallitsija parhaillaan Berlinissä, mutta tästä käynnistä ei odoteta suurempaa tulosta kuin prinssihallitsijan aikaisemmasta käynnistä Roomassa, jossa ei päästy molempien maiden ystävyyssuhteille omistettuja maljapuheita pitemmälle. Jugoslavian halua noudattaa itsenäisempää politiikkaa keskusvaltoihin nähden siihen kohdistetusta painostuksesta huolimatta tavallaan osottaa se, ettei Unkarin ja Jugoslavian liitosta ole toistaiseksi tullut mitään. Mainitaan Jugoslavian asettaneen liiton ehdoksi, että Unkari selvittää vähemmistökysymyksensä Romanian kanssa, johon selvittelyyn Unkari ei ole tähän mennessä suostunut. Tapasin äskettäin Jugoslavian Rooman lähettilään, joka selitti ettei hänen kotimaassaan nyttemmin luoteta mihinkään suurvaltain tarjoamiin takeisiin ja lupauksiin, koska niillä on merkitystä ainoastaan niin kauvan ja siinä määrässä kuin ne vastaavat asianomaisen suurvallan etuja. Sinä hetkenä kun tämä lakkaa olemasta asian laita, on jokainen suurvalta valmis syrjäyttämään pienen kansan edut omien tarkoitusperiensä tähden. Ajatteliko lähettiläs tätä sanoessaan Itävallan, Tshekkoslovakian tai Albanian kohtaloa, sitä hän ei maininnut. Tai tuliko hänen mieleensä tosiasia, että italialaiset ovat nykyisin keskittäneet Albaniaan 100.000 miestä kaikkien mahdollisuuksien varalta ja ennen muuta painostaakseen Jugosla-

viaa lähenemään akselivaltioita.

Poliittisen tilanteen viimeaikaisesta kehityksestä Euroopassa johtuen ei nykyisin voi tarkalleen sanoa mihin Italian poliittinen aktiviteetti parhaillaan suuntautuu. Puhutaan paljon siitä, että Mussolini olisi viime päivinä neuvotellut paavin kanssa. Hän on tässä mielessä käynyt useamman kerran Vatikaanissa, tietenkin epävirallisesti ja salaisesti. Siitä mitä nämä neuvottelut koskevat, ei ole tarkempaa tietoa. Kerrotaan kuitenkin, että paavi olisi varsin toiveikas Euroopan tilanteen selviämiseen nähden ja että hän olisi lähimmille ystävilleen sanonut uskovansa rauhan palaamiseen kansojen keskinäisissä suhteissa. Paavin aloitteesta rauhan hyväksi eivät täkäläiset lehdet ole tähän mennessä paljoa kirjoittaneet. Paavin pyhälle kollegiolle pitämää rauhan puhetta selostivat täkäläiset viralliset julkaisut kuitenkin yksityiskohtaisesti, jolle seikalle voi antaa eräänlaisen merkityksen puheen ollessa johtavien piirien suhtautumisesta paavin aloitteeseen.

Tapasin äskettäin Puolan täkäläisen suurlähettilään, joka uskoi, että Italia voi tehdä paljon Danzigin kysymyksen selvittämiseksi vaikuttamalla pohjoiseen liittolaiseensa, koska Italialla ei ole tässä kysymyksessä mitään omia etuja valvottavina, lukuunottamatta Italian halua rauhan säilyttämiseen. Paavin Berlinin nuntion aloite Danzigin kysymyksen selviämisen puolesta ei sen sijaan ollut johtanut muuhun tulokseen kuin Hitlerin nuntiolle antamaan selitykseen, että hän puolestaan voi odottaa Danzigin asian ratkaisua.

On syytä lopuksi mainita, että Itämerenmaiden - Viron ja Latvian - kielteinen kanta Neuvostoliiton taholta esitet-

tyihin toivomuksiin taata näiden maiden turvallisuus on täällä herättänyt suurta huomiota. Erikoisesti on Viro saanut osakseen fascistilehdistön taholta mairittelevia lausuntoja. Lehdet selittävät Itämerenmaiden kieltäytyneen liittymästä läntisten demokratiojen takuujärjestelmään ja merkitsevät tämän huomattavaksi tappioksi länsivelloille. Myöskin Suomi mainitaan tässä yhteydessä. Kirjoittaessaan Itämerenmaiden asenteesta huomauttaa Virginio Gayda, että Suomi haluaa tulla unohdetuksi tässä sekasotkussa, joka ei sitä koske. Gayda toetaa, että Itämerenmaat ilmeisesti eivät kuulu Ranskan ja Englannin etupiiriin. Unohtaen Romanian ja Kreikan tapaukset, jotka he itse ovat luoneet, imperialistiset demokratiot vetäytyvät nyt Itämerenmaiden takuukiellon taakse päästäkseen Neuvostoliiton esittämistä vaatimuksista, jotka eivät kuulu niitten ajankohtaisiin intresseihin.

Eero Järnefelt

Lähettiläs.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 10

ASIA:

Roomassa olevan Lähetystön rap. 20.

Ministeri Järnefelt.

8/6.39.

5000—7—38 3465

ROOMA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 20.

Roomassa 7 p:nä kesä kuuta 1939.

20 143 bac 39
12/6-39
5 C 10

Asia: Poliittisten tapahtumain seuraaminen Roomassa.

Tapasin pari päivä sitten eräillä kutsuilla Ranskan täkäläisen suurlähettilään, joka valitti sitä, ettei Parisissa käsitetä, miten vaikeata on tiedoittaa täältä käsin tilanteen kehityksestä: "Mistä minä tietäisin, mitä täällä tapahtuu huomenna" - sanoi suurlähettiläs ja totesi, että hän usein saa vasta ranskalaisia lehtiä lukemalla tietoja Rooman tapahtumista. François Poncet ei kuitenkaan tullut maininneeksi sitä, ettei useita ranskalaisia lehtiä Italiaan nykyään lainkaan päästetä ja toiset saapuvat tänne varsin epäsäännöllisesti. Niinpä kiellettiin lähetystön tilaamalta parisilaiselta "Temps" lehdeltä Albanian valloituksen aikana pääsy kokonaan ja sittemmin on lehti tullut epäsäännöllisesti. Myöskin sveitsiläinen "Züricher Zeitung" on useitten viikkojen aikana ollut saapumatta. Nykyisin saa lähetystö tilaamistaan ulkomaisista lehdistä säännöllisemmin vain Lontoon "Times" lehden ja tämän lisäksi suomalaiset lehdet, jotka saapuvat kolmessa, neljässä päivässä, mikä suuresti haittaa tapahtumain nopeaa seuraamista. Tietojen saaminen radion välityksellä on vielä hankalampaa. Radiolähetykset Englannista ja Ranskasta estetään useasti kokonaan, sikäli kuin ne ovat luonteeltaan poliittisia. Ainoastaan Saksan ja Unkarin lähetykset

JAKELUOHJE:

Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

ovat sallittuja. Täten supistuu radioitse annettu tiedoitus keskusvaltain radioasemien lähetyksiin.

Näissä olosuhteissa ollaan Roomassa poliittisiin päivän-tapahtumiin nähden miltei kokonaan riippuvaisia niistä tiedoista, joita suurempien italialaisten lehtien kirjeenvaihtajat lähettävät Euroopan keskuksista. On itsestään selvää, että tämä tiedoitus on vahvasti väritettyä ja yksipuolista. Poliittisten näkökohtien tähden sivuutetaan usein tärkeätkin tapahtumat kokonaan ja vähemmin tärkeille annetaan epäsuhteellinen merkitys. Tietoja poliittisesti tärkeistä tapahtumista Italiassa eivät täkäläiset lehdet sisällä muuta kuin lyhyinä, viralliseen muotoon laadittuina uutisina. Tähän luokkaan kuuluvan uutisaineiston vapaa käsittely lehdissä on miltei täydelleen kiellettyä. Useasti voi todeta, että tieto jostain Roomassa sattuneesta tärkeästä tapahtumasta tavataan ensi kertaa julkaistuna jonkun italialaisen lehden ulkomaisen kirjeenvaihtajan lähettämässä sähkösanomassa. Esim. paavin tunnettu aloite rauhan hyväksi tuli tällä tavoin ensi kertaa täällä julkisuuteen.

Useat muutkin virkaveljeni ovat valittaneet tällaista asiaintilaa ja erikoisesti sitä, etteivät Italian viranomaiset anna ulkomaiden edustajille mitään muita kuin virallisesti julkisuuteen saatettuja tietoja. Jossain määrin paremmassa asemassa ovat tietenkin suurlähettiläät, jotka voivat asemansa perusteella tavata silloin tällöin Mussolinia tai ulkoasiainministeriä. Viimeksimainittu on kuitenkin tavallises-

ti varsin pidättyväinen lausunnoissaan, etenkin silloin, kuh on kysymyksessä tietojen antaminen hallituksen politiikasta ei-totalitaarisen valtion edustajalle. Il Duce vuorostaan ottaa täkäläiset ulkovaltain lähettiläät vastaan vain ulkoasiainministeri Cianon läsnäollessa, joka seisoo tilaisuudessa hänen vieressään. Intiimimpi ajatusten vaihto hallituksen pään kanssa ei näissä olosuhteissa voi tulla kysymykseen.

Eero Järnefelt
Lähettiläs.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 10.

ASIA:

Roomassa olevan lähetystön rap. n:o 21.

Ministeri Järnefelt.

9/6-39

5000—7—38 3405

ROOMA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 567.

Rooma SSA 14 P:NÄ kesä KUUTA 19 39.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ
No 21/143 Sec. 39
19/6 39
OSASTO C10

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Rooman-lähetystön raportit n:ot 21-22.

Lähetystö lähettää kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle tämän mukana Suomen Roomassa olevan lähetystön raportit n:ot 21 ja 22:

1) Keskustelu Englannin suurlähettilään kanssa;
2) Espanja ja akselivallat.

Lähettiläs.

ROOMA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 21.

Rooma ssa 9 p:nä kesä kuuta 1939.

21 143 he. 39
9/6-39
5 C10

Asia: Keskustelu Englannin suurlähettilään kanssa.

Tapasin tänään Englannin suurlähettilään, lordi Lorainen, joka äskettäin siirrettiin Ankarasta Rooman vaativalle paikalle, nähtävästi niitten ansioitten perusteella, joita hänellä on turkkilais-englantilaisen sopimuksen syntymisessä.

Suurlähettilään käsityksen mukaan on suurimpana syynä Euroopassa vallitsevaan levottomuuteen se, että amatöörit ovat päässeet monessa maassa politiikan johtoon. On vaikeata tyydyttää näitten amatöörien vaatimuksia, sillä ei voida luoda uusia maita eikä meriä heitä varten. Vanha sääntö on, että se joka ottaa, hänen täytyy myöskin antaa. Pelkkä anastaminen ei käy ajan mittaan päinsä. Rauha palaa Eurooppaan vasta sitten, kun tätä periaatetta aletaan jälleen noudattaa kahsainvälisessä politiikassa.

Lordi Loraine totesi, ettei mikään ollut helpoittanut enemmän hänen tehtäväänsä Turkissa kuin Hitlerin menettely Tshekkoslovakiaa kohtaan. Hänen käsityksensä mukaan teki Saksa marssiessaan Tshekkoslovakiaan kardinaalivirheen, jonka seuraukset maailma tulee vasta myöhemmin tajuamaan, mahdollisesti vasta 10-20 vuoden kuluttua. Tshekkoslovakian valtauksen jälkeen tuntevat Euroopan kansat asemansa vähemmän tai enemmän uhatuksi

JAKELUOHJE:
Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

On syntynyt yleinen turvallisuuden tarve ja tämä on johtanut siihen, että maa toisensa jälkeen liittyy Englannin ja Ranskan johdolla parhaillaan toteutettavaan turvallisuusjärjestelmään. Hitler, joka uskoi voivansa järjestää Münchenin-sopimuksen jälkeen olot Keski- ja Itä-Euroopassa haluamallaan tavalla, on joutunut voittamattoman esteen eteen, niinkuin muuten koko akselipolitiikka. Ensimmäinen seuraus Tshekkoslovakiaa kohdanneesta väkivallasta oli muutos Puolan asenteessa, joka tapahtui siitä huolimatta, että niinhyvin Saksa kuin Italia tekivät voitavansa lähentääkseen Puolaa keskusvaltoihin. Puolaa seurasi Romania, joka myös pitää asemaansa uhattuna. Englantilais-turkkilaisen sopimuksen syntymiseen vaikutti Tshekkoslovakian valtaus ratkaisevasti. Suurlähettiläs sanoi olevansa vakuutettu, ettei sopimusta olisi saatu aikaan, samoin kuin ei myöskään Ranskan ja Turkin sopimusta, jos Hitler olisi pysynyt Münchenissä antamassaan lupauksessa.

Siirtyessään englantilais-venäläisiin suhteisiin lordi Loraine huomautti, että Versaillesin paljon moititussa sopimuksessa on ainakin yksi hyvä puoli, nimittäin se, ettei Neuvostoliitolla ja Saksalla ole yhteisiä rajoja. Tämä on suuresti edistänyt tasapainotilan säilymistä Itä-Euroopassa. Itsenäisen ja voimakkaan Puolan merkitys on tässä suhteessa ensiluokkaisen tärkeä, sillä se estää Saksaa ja Neuvostoliittoa yhtymästä tai joutumasta selkkaukseen keskenään. Danzigin kysymyksen suurlähettiläs arveli järjestyvän tavalla tai toisella. Hän sanoi, että oli erehdys, ettei Liettuasta aikanaan

tehty Puolan alaista suuriruhtinaskuntaa. Tämä olisi kerta kaikkiaan ratkaissut Vilnan kysymyksen ja antanut Puolalle luonnollisen pääsyn Itämerelle.

Lordi Loraine ei kieltänyt Saksan ja Neuvostoliiton keskeisten neuvottelujen mahdollisuutta, mutta hän ei uskonut näiden neuvottelujen johtavan Neuvostoliiton asenteen muutokseen länsivaltoja kohtaan. Molotovin esiintymistä ja menettelyä neuvotteluissa Englannin kanssa hän piti käsittämättömänä. Hän sanoi ettei Lontoossa tällä haavaa ymmärretä, mitä Molotov tahtoo ja tarkoittaa. Englanti on aina pyrkinyt saamaan aikaan sellaisia sopimuksia, joissa avunanto taataan vastavuoroisesti. Itämeren ja Suomen kantaa Neuvostoliiton ehdottamiin takeisiin nähden suurlähettiläs piti ymmärrettävänä, mutta hän oli sitä mieltä, että jos Neuvostoliitto velvoitetaan antamaan apua ainoastaan sitä tarvittaessa ja jos apua pyydetään, tämän pitäisi taata Suomen ja Itämerenmaiden riippumattoman asenteen kaikissa mahdollisissa olosuhteissa.

Ahvenanmaankysymyksen nykyvaiheesta oli lordi Loraine saanut Lontoosta tietoja, joiden mukaan Neuvostoliitto taipuu tämän kysymyksen ratkaisuun. Sain suurlähettilään selityksestä sen käsityksen kuin olisi Englannin taholta viime päivinä painostettu Neuvostoliittoa ja tämä olisi saanut Neuvostoliiton luopumaan aikaisemmista vaatimuksistaan Ahvenanmaan asiassa. Lordi Loraine sanoi kuitenkin tämän hänen ilmoituksensa olevan aivan yksityisluontoisen. Viittaan lähetystön Ministeriölle lähettämään sähkeeseen n:o 40.

Lähettiläs.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 10

ASIA:

Roomassa olevan Lähetystön rap. n:o 22.

Ministeri Järnefelt.

18/6 - 39

5000—7—38 2465

R O O M A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 22.

R o o m a ssa 13 p:nä kesä kuuta 1939.

21 143 Pol. 39

19/6.39

Asia: Espanja ja akselivallat.

5 C 10

Täällä on viime päivinä puhuttu paljon ulkoasiainministeri Cianon suunnitellusta käynnistä Madridissa. Lehdet julkaisevat asiasta ulkomaisilta kirjeenvaihtajiltaan saamiaan uutisia, joissa mainitaan, että kreivi Cianon tarkoituksena on tavata kenraali Francoa saadakseen Espanjan yhtymään Italian ja Saksan väliseen sotilaalliseen ja poliittiseen sopimukseen.

Koettaessani saada selvää näistä suunnitelmista olen saanut tietää, että ulkoasiainministerin aikomuksena on todella käydä Madridissa, vaikka matkan aikaa ei liene lopullisesti vielä määrätty. Käynti tulisi olemaan vastaus Espanjan sisäasiainministerin Sunerin äskeiseen käyntiin Roomassa, missä hänelle järjestettiin suurenmoinen vastaanotto. Tietoon, että Italian ulkoasiainministerin käynnin seurauksena tulisi olemaan Espanjan yhtyminen akselivaltain keskeiseen sopimukseen, suhtaudutaan kuitenkin pidättyvästi. Huomautetaan, että Franco tuskin olisi valmis solmimaan tällaista sopimusta, joka voisi tuottaa hänelle vaikeuksia poliittisten ja taloudellisten suhteitten selvittelyssä Ranskaan ja Englantiin. Vaikka vihamielisyys Ranskaa kohtaan on edelleen Espanjassa varsin voimakas, on kuitenkin pidettävä mielessä, että Espanja on taloudellisesti varsin riippuvainen Rans-

JAKELUOHJE: Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

UE 2: A 4.

kasta. Noin kolme neljännestä Espanjan viennistä suuntautuu luonnollisissa oloissa Ranskaan. Myöskin taloudelliset suhteet Englantiin eivät nykyisin sallisi liian läheisten liittosuhteitten solmimista akselivaltoihin. M.m. on Espanjassa toimivien englantilaisten liikkeitten käsissä suurimmaksi osaksi ensiluokkaisen tärkeä kuparin, raudan ja elohopean tuotanto, puhumattakaan siitä, että sopimus Italian ja Saksan kanssa voisi vaikuttaa ehkäisevästi Espanjan lainansaannin mahdollisuuksiin niinhyvin Englannista kuin Ranskasta. Vaikka siis läheiset suhteet Espanjan ja akselivaltain kesken puhuvat tällaisen sopimuksen puolesta, arvellaan kuitenkin, että Berliinin ja Rooman tuskin onnistuu saada Francoa taivutetuksi sopimukseen, joka niin suuresti vaikeuttaisi hänen päätehtäväänsä - Espanjan taloudellisen ja finanssiaseman kohottamista siitä sekasorrosta, johon kansalaissota on sen vienyt.

Lähettiläs.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 10.

ASIA:

Roomassa olevan Lähetystön raportti n:o 23.

Ministeri Järnefelt.

19/6 1939.

5000—6—39 3012

ROOMA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ

KIRJELMÄ n:o 636.

Rooma SSA 21 P:NÄ kesä KUUTA 19 39

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ
No 22/143 he. 19 39
26/6-39 No Liit.
RYHMÄ | OSASTO | ASIA
5 | C 10

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Rooman-lähetystön raportit n:ot 23-24.

Lähetystö lähettää Ministeriölle kunnioittaen tämän mukana Suomen Roomassa olevan lähetystön raportit n:ot 23-24:

1) Tilanne;

2) Paavin aloite.

Lähettiläs.

UE 3: A 4.

R O O M A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 23.

R o o m a ssa 19 p:nä kesä kuuta 1939.

Asia: Tilanne.

ULKOASIAINMINISTERI
No 22/143 Sal. D. 1939
26/6.39 No
RYHMÄ 5 OSASTO C10 ASIA

Italia ei ole viime aikoina ollut suurpoliittisten tapahtumain keskuksena. Tosin on italialaisten joukkojen paluu Espanjasta herättänyt huomiota, jota on ollut omiaan lisäämään Francon hallituksen sisäasiainministerin Serrano Sunerin samanaikainen käynti Roomassa. Tapahtumasta ovat lehdet kirjoittaneet sivumäärin. Etenkin on Italian ja Espanjan suhteita kehittävänä pidetty sitä, että kenraali Franco kaiken todennäköisyyden mukaan saapuu käynnille Italiaan ensi syyskuussa, jota ennen Italian ulkoasiainministerin on määrä käydä Madridissa. Mutta tällä kaikella ei ole ajankohtaisempaa merkitystä ja tiedot, että Espanja solmisi sotilasliiton Italian kanssa tai yhtyisi keskusvaltojen väliseen sotilaspoliittiseen sopimukseen, ovat toistaiseksi jääneet pelkiksi ennusteluiksi.

Näissä olosuhteissa on Rooman poliittisten piirien huomio keskittynyt tapahtumiin Italian ulkopuolella, niinpä on Italian lehdistö kiinnittänyt varsin suurta huomiota Suomeen ja Baltian maihin niitten neuvottelujen yhteydessä, joita on viimeksi käyty Moskovassa englantilais-venäläisen takuusopimuksen aikaansaamiseksi. Todetaan että Neuvostoliitto vaatii Englantia ja Ranskaaa antamaan Suomelle ja Baltian maille samat takeet, jotka

JAKELUOHJE: Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

UE 2: A 4.

Romania ja Kreikka ovat saaneet. Unohtaen Romanian ja Kreikan tapaukset Englanti ja Ranska ovat vastanneet Neuvostoliitolle, etteivät ne voi pakottaa takeita maille, jotka eivät niitä ole pyytäneet. Englannin taholta tullutta ehdotusta, jonka mukaan vaikeudet neuvotteluissa sivuutettaisiin siten, että takeet annettaisiin mainitsematta Baltian maita, pidetään vain uutena epämääräisenä lisänä niitten epämääräisten järjestelyjen joukossa, joita keskusvaltoihin kohdistuvat saartotoimenpiteet sisältävät.

Suomesta ja Baltian maista puhutaan lehdistössä tässä yhteydessä suurella myötämielisyydellä. M.m. toteaa Virginio Gayda "Giornale d'Italian" t.k. 14 p:n pääkirjoituksessa, joka on omistettu kokonaisuudessaan Suomen ja Baltian maiden asenteelle Moskovan neuvotteluissa, että nämä maat pitävät Moskovan vaatimuksia uhkana omalle riippumattomuudelleen. Baltian maiden kielteinen suhtautuminen tarjottuihin takeisiin on ennen kaikkea niitten elinvoiman, itsenäisyyden ja puolueettomuuden ilmaus - huomauttaa Gayda. Baltian maiden asenne osottaa lehtien mielestä selvästi saartopolitiikan luonteen, joka ei vastaa näiden maiden etuja, vaan palvelee tämän politiikan harjoittajain hämäriä tarkoituksia. Vapaitten kansojen liitosta tulisi saartopolitiikan järjestelmässä vain orjakansojen liitto, joka palvelisi suurten demokraattisten imperiumien valtapyyteitä Euroopassa. Baltian maiden ja Suomen asiaa ei pidetä viimeisenä tämänkaltaisena otteena saartopolitiikan taholta.

Myöskin Tasavallan Presidentin ja Suomen ulkoasiainmi-

nisterin Suomen ulkopolitiikkaa ja puolueettomuuskantaa selostavat lausunnot ovat saaneet täällä osakseen huomiota ja on niitä selostettu lehdistössä ja aikakauskirjoissa. Tietenkin on englantilais-venäläisten neuvottelujen pitkittymistä pidetty saartopolitiikan tappiona. Lehdistössä on näkynyt tietoja, että Englanti ja Ranska lopulta suostuisivat Neuvostoliiton vaatimuksiin takuuasiassa ja siis uhraisivat Suomen ja Itämeren puolueettomuuden ja riippumattomuuden päästäkseen sopimukseen Neuvostoliiton kanssa. M.m. on tässä yhteydessä englantilaisen politikon Duff Cooperin lausuntoa selostettu Englannin yleistä mielipidettä edustavana. Nämä tiedot ovat herättäneet paheksumista Englantia ja Ranskaa sekä myötätuntoa Suomea ja Itämerenmaita kohtaan, joiden todetaan aivan syyttöminä joutuneen saartopolitiikan pyörteeseen.

Tapasin pari päivää sitten Englannin täkäläisen ambassaadineuvoksen, Sir Noel Charlesin, jolle mainitsin edellä kerrotusta. Hän sanoi olevansa puolestaan vakuutettu siitä, ettei Englanti tule suostumaan Neuvostoliiton takuuvaatimukseen vastoin Baltian maiden tahtoa. Ambasaadineuvos, joka nykyisin toimii Englannin asiainhoitajana, lordi Lorainen ollessa matkoilla, ei muuten pitänyt yleistä poliittista tilannetta varsin suotuisana. Japanin esiintyminen Englantia kohtaan osoittaa hänen mielestään selvästi, että Japani koettaa käyttää nykyistä asemaa Euroopassa hyväkseen saavuttaakseen omat tarkoitusperänsä Kiinassa. Japanin vaatimus

Englannin politiikan muuttamisesta sen tarkoituksia palvelemaan oli asiainhoitajan käsityksen mukaan siksi julkea; "ettemme kehtaisi katsoa ketään silmiin, jos siihen suostuisimme" - kuten hänen sanansa kuuluivat.

Neuvotteluista Moskovan kanssa mainitsi asiainhoitaja vaikeutena näissä neuvotteluissa olevan m.m. sen, että Molotow, joka on aivan alkuperäisistä oloista lähtöisin, näyttää epäilevän kaikkia ja kaikkea. Hän taitaa vain muutaman sanan ranskaa tai englantia, joten hänen kanssaan ei voi välittömästi neuvotella. Sir Noel Charles piti varsin mahdollisena, että tilanne Kauko-Idässä tulisi vaikuttamaan myönteisesti englantilais-venäläisiin neuvotteluihin.

Danzigin asiassa oli asiainhoitaja saanut tietoja, joiden mukaan Italian yritykset välittää Danzigin kysymyksen selvittämiseksi olisi johtamassa tulokseen. Ainakin oli kreivi Ciano viimeisessä Ranskan suurlähettiläälle myöntämässään audienssissa puhunut tähän suuntaan. Kysymys voitaisiin hänen tietojensa mukaan saada pois päiväjärjestyksestä, jos Puola suostuisi erinäisiin myönnytyksiin, jotka koskevat Danzigin kaupunkia. Neuvottelut koridoria koskevasta kysymyksestä siirrettäisiin myöhempään aikaan.

Kreivi Cianon lausunto on omiaan osottamaan, että Italian taholta on todella yritetty taivuttaa riitapuolia sovinnolliseen ratkaisuun Danzigin asiassa. Tästä Italian pyrkimyksestä kerroin jo raportissani n:o 9, viime toukokuun 10 p:ltä "Milanon sopimus ja Puolan-Saksan selkkaus".

Mainittakoon että tässä selostettu keskustelu Englan-

nin asiainhoitajan kanssa tapahtui ennen Göbbelsin Danzigissa pitämää puhetta, jonka seurauksia ei tätä kirjoitettaessa voida arvioida.

Eero Järnefelt

Lähettiläs.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C10

ASIA:

Roomassa olevan lähetystön raportti n:o 24.

Ministeri Järnefelt.

21/6 1939.

5000—6—39 3012

R O O M A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 24.

22/143 hc. 39

R o o m a ssa 21 p:nä kesä kuuta 19 39. 26/6-39

Asia: Paavin aloite.

Olen eräissä aikaisemmissa raporteissani kertonut paavin rauhanaloitteesta ja yrityksistä Danzigin kysymyksen selvittämiseksi.

Luotettavasta lähteestä saamieni tietojen mukaan on paavi viimeisten 3-4 viikon aikana tehnyt uudistuvia ja tarmokkaita yrityksiä välittääkseen Danzigin selkkauksessa. Hän on tässä tehtävässään toiminut samansuuntaisesti Italian virallisten piirien kanssa, jotka myöskin hartaasti toivovat Danzigin asian ratkaisua rauhanomaisin keinoin. Todetaan paavin pyrkivän rauhanaktiossaan seuraaviin päämääriin: 1) korottamaan Vatikaanin arvovaltaa, 2) auttamaan katolilaista Puolaa, 3) parantamaan suhteita Hitleriin ja siten Saksan katolisten asemaa ja 4) lähentämään Vatikaanin ja täkäläisten virallisten piirien suhteita.

Viimeisten tietojen mukaan ovat paavin yritykset johtaneet sikäli tulokseen, että kysymys koridoorista on saatu pois päiväjärjestyksestä. Kerrotaan että Saksa olisi valmis jättämään koridoorin Puolalle ehdolla, että Danzigin kaupunki luovutetaan Saksalle. Puhutaan myös suunnitelmasta, jonka mukaan Saksa rakentaisi 38 kilometrin pituisen maanalaisen käytävän, joka yhdistäisi Danzigin Suur-Saksan kanssa.

JAKELUOHJE:
Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Vaikeutena on kuitenkin tällä hetkellä kysymys Danzigin kaupungin kohtalosta. Jos Puola suostuisi sen liittämiseen Saksaan vaikuttaisi tämä varsin heikentävästi Puolan asemaan. Saksa voisi aina uhata Puolaa Danzigista käsin estämällä m.m. Puolan yhteyden merelle. Kysymyksen ratkaisu tällä tavoin ei vastaisi niiden toiveita, joiden tarkoituksena on estää Saksan valta-aseman lujittumista Itämerellä.

On syytä panna merkille, että Goebbelsin viimeinen Danzigissa pitämä puhe, jossa hän voimakkaasti painosti Danzigin yhdistämistä Suur-Saksaan, ei ole ristiriidassa edellä selostettujen tietojen kanssa Danzigin kysymyksen nykyvaiheesta.

Lähettiläs.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 10

ASIA:

Roomassa olevan lähetyksen raportti n:o 25.

Ministeri Järnefelt

21/6 1929

5000—7—38 3465

R O O M A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 653.

R o o m a SSA 28 P:NÄ kesä KUUTA 19 39

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ
No 23/143 Sal D. 1939
7/2-39 | № | Liit.
RYHMÄ 5 | OSASTO C/10 | ASIA

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Rooman-lähetystön raportit n:ot 25-26.

Lähetystö lähettää tämän mukana kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle Suomen Roomassa olevan lähetystön raportit n:ot 25-26:

1) Keskustelu Neuvostoliiton edustajan kanssa takuukysymyksestä;

2) Saksalaiset Italiassa.

Lähettiläs.

ROOMA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

RAPORTTI n:o 25.

Rooma ssa 21 p:nä kesä kuuta 1939.

Salainen.
UL. ULKOASIAINMINISTERIÖ
23/143 Sal D. 1059
2/2-39 | N:o | Liitt.
RYHMÄ 5 | OSASTO C 10 | ASIA

Asia: Keskustelu Neuvostoliiton edustajan kanssa takuukysymyksestä.

Tapasin tänään Neuvostoliiton ambassaadineuvoksen, herra Helfandin, joka on puolen vuotta toiminut Roomassa asiainhoitajana, suurlähettiläs Steinin ollessa "lomallaan". Ambassaadineuvos kertoi suurlähettilään palaavan Roomaan ensi kuussa, ellei häntä siirretä jonnekin muuanne; selitys, joka muuten on toistunut kuukaudesta kuukauteen. Mahdollista on kuitenkin, ettei suurlähettiläs Stein laisinkaan palaa tänne. Hän nimittäin kuuluu, kuten on tunnettua jo suurlähettiläs Steinin Helsingin ajoilta, Litvinovin läheisiin ystäviin.

Asiainhoitaja otti heti puheeksi Englannin ja Neuvostoliiton keskeiset takuuneuvottelut, Hän sanoi, ettei hän laisinkaan voinut käsittää Suomen ja Itämerenmaiden kielteistä kantaa takuuasiassa. Olihan kysymyksessä yksinomaan unilateraalinen sitoumus, samanlainen, jonka Englanti oli antanut Kreikalle ja Romanialle, noitten maitten sitä vastustamatta. Huomautin asiainhoitajalle, että ainakin puheen ollessa Suomesta, kieltäytyminen johtuu Suomen halusta pysyä täydelleen puolueettomana ja erillään kaikista Euroopan valtain keskeisistä poliittisista ryhmityksistä, siis tässä tapauksessa myös n.s. saartopolitiikan soveltamiseksi annettavista takeista. Huomautin saman puolueetto-

JAKELUOHJE:
Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

UE 2: A 4.

muuspolitiikan mukaista olevan myös sen, ettei Suomi toiselta puolen halunnut solmia hyökkäämättömyyssopimusta Saksan kanssa. Sanoin tätä Suomen periaatteellista puolueettomuuskantaa tukevan käytännöllisessä mielessä sen, ettei Suomi katso olevansa uhanalainen minkään ulkovallan taholta. Miksi siis ottaa vastaan takeita, joita Suomi ei tarvitse.

Hra Helfand ei näyttänyt lainkaan käsittävän tätä Suomen asennetta tai hän ei halunnut sitä käsittää. Hän selitti Englannin pyytäneen Neuvostoliittoa antamaan Puolalle ja Romanialle takeita, koska niiden turvallisuus kiinnostaa Englantia. On varsin luonnollista, että Neuvostoliitto ilmoitti suostumuksensa ehdolla, että Englanti vuorostaan myöntyy vastaaviin takeisiin Suomelle ja Baltian maille, koska niitten turvallisuus kiinnostaa Neuvostoliittoa. Ehtoon ei Englanti ole tähän mennessä suostunut selittäen syyksi, etteivät Suomi ja Baltian maat halua takeita. Kieltäytyminen on tosiasiassa Englannin omien etujen mukaista, joihin kuuluu vain Puolan ja Romanian aseman turvaaminen. Hra Helfandin käsityksen mukaan ovat Suomi ja Baltian maat tässä kysymyksessä käyneet Englannin asioilla vastoin omia etujaan, joihin ensi sijassa kuuluu takeiden saanti avusta hyökkäyksen tullessa Saksan taholta siinä tapauksessa, että Itämeri joutuisi sotanäyttämöksi. Asiainhoitaja piti nimittäin varsin luultavana, että Saksa sodan sattuessa ensi töikseen yrittäisi vallata Itämerenmaat ja hyökkäisi myös Suomeen laajentaakseen mahdollisimman paljon rintamaansa siinä puristuksessa, johon se automaattisesti joutuisi ympärysvaltain ja Neuvostoliiton taholta. Näis-

sä olosuhteissa kuuluu hänen käsittääkseen Suomen oleellisiin etuihin torjua tällaisen hyökkäyksen mahdollisuus sille tarjottujen takeiden avulla.

Hra Helfand ei kuitenkaan uskonut sodan syttymiseen Euroopassa sen tähden, ettei Saksalla ja vielä vähemmin Italialla ollut mahdollisuuksia käydä menestyksellistä sotaa. Hän huomautti Turkin, Romanian ja Kreikan ystävällisestä asenteesta läntisiä demokratioja kohtaan ja totesi, että sodan hetkellä keskusvalloilla ei Euroopassa olisi muita liittolaisia kuin Unkari.

Englannin - Neuvostoliiton neuvottelujen hra Helfand uskoi lopulta johtavan myönteiseen tulokseen. Kysymykseen, miten Suomen ja Itämerenmaiden takuuasia lopulta järjestyisi näissä neuvotteluissa, asiainhoitaja ei halunnut kajota.

Ahvenanmaan asiaa ei keskustelussa kosketeltu.

Lähettiläs.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 10

ASIA:

Roomassa olevan lähetystön raportti n:o 26.

Ministeri Järnefelt

28/6 1929.

5000—7—38 3465

R O O M A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 26.

R o o m a ssa 28 p:nä kesä kuuta 19 39.

Asia: Saksalaiset Italiassa.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
23/143 Sal. B. 39.
2-39
RYHMÄ 5 | OSASTO C10 | ASIA

Ulkomaalaisissa lehdissä on usein näkynyt tietoja, joiden mukaan saksalaisia toimisi Italiassa huomattavissa asemissa niinhyvin sotilas- kuin siviilihallinnon alalla. Olen koettanut ottaa selvää näitten tietojen todenperäisyydestä ja tullut vakuutetuksi siitä, että ne ovat suuresti liioiteltuja. Saksalaisia ei ole täkäläisissä keskus- tai muissa virastoissa varsinaisina virkamiehinä. Saksalaisia erikoisalan tuntijoita käytetään erinäisissä tapauksissa ekspertteinä, mutta näinhän tehdään useissa muissa maissa tämän herättämättä sen enempää huomiota. Italialais-saksalainen sotilasliitto samoin kuin muutenkin se läheinen vuorovaikutus, joka nkyään vallitsee useilla aloilla molempien maiden kesken, edellyttää tietenkin niinhyvin Italian kuin Saksan sotilasjohtojen keskeistä yhteistoimintaa samoin kuin yhteistyötä monella muulla alalla. Kerrotaan, että Italian yleisesikunnalla on käytettävänään saksalaisia asiantuntijoita varsinaisten täällä toimivien sotilasasiamiesten lisäksi. Samoin on saksalaisia asiantuntijoita useilla muilla aloilla, jossa vuorovaihto molempien maiden kesken on vilkasta. Varsin monia saksalaisia eri aloja edustavia valtuuskuntia on viime aikoina vieraillut Italiassa, missä niille on järjestetty erinomainen vas-

JAKELUOHJE:
Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

taanotto, samoin kuin täällä vierailleille tunnetuille saksalaisille politikoille ja sotilashenkilöille, joista mainittakoon sotamarsalkka Goering, Saksan yleisesikunnan päällikkö, kenraali Brauchitsch ja monet muut. Kerrotaan että italialaisten virallisten piirien vieraanvaraisuus ja avomielisyys saksalaisia vieraita kohtaan olisi mennyt toivottua pitemmälle ja että korkeimmalta taholta on tämän johdosta annettu määräys suhtautua saksalaisiin vastedes jossain määrin pidättyväisemmin eikä näyttää tai kertoa heille aivan kaikkea. Sanotaan myöskin, että määräys annettiin tarkoituksessa rauhoittaa suurta yleisöä, joka suhtautuu eräänlaisella epäluulolla täällä virallisissa tai muissa tehtävissä käyviin saksalaisiin, nähden heissä osotuksen saksalaisen vaikutusvallan lisääntymisestä. Useissa piireissä nimittäin pelätään Italian läheisten suhteitten Saksaan lopulta johtavan siihen, että Italia joutuu yhä suurempaan riippuvaisuuteen Saksasta. Pelko on kuulema varsin yleinen Pohjois-Italiassa, missä Saksan vaikutus on tuntuvampi. Tällainen mieliala italialaisten keskuudessa on omiaan osoittamaan, miten arkoja italialaiset ovat kaikkea vierasta sekaantumista kohtaan heidän sisäisiin asioihinsa ja miten voimakkaasti he reagoisivat myöskin Saksaa ja saksalaisia vastaan, jos epäluulot tässä suhteessa osoittautuisivat perusteltuiksi.

Lähettiläs.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 10

ASIA:

Roomasta olevan lähetystön raportti n:o 27.

Ministeri Järnefelt

2/7 1929

5000—6—39 3012

R O O M A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 675.

R o o m a SSA 5 P:NÄ heinä KUUTA 19 39.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINMINISTE
24/143 Lae 39
9/7.39
RYHMÄ 5 | OSASTO C10 | ASIA

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Rooman-lähetystön raportit n:o 27-28.

Lähetystö lähettää kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle tämän mukana Suomen Roomassa olevan lähetystön raportit n:ot 27-28:

1) Välimeri Italian etupiirinä;

2) Danzigin kysymys ja Italia.

Lähettiläs.

UE 3: A 4.

R O O M A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 27.

R o o m a ssa 3 p:nä heinä kuuta 19 39.

Asia: Välimeri Italian etupiirinä.

24 143 Pol. 39

9/7.39

5 C10

Tunnettu italialainen sanomalehtimies ja ulkoasiainministeri Cianon läheinen ystävä, Livornossa ilmestyvän päivälehden Il Telegrafo'n päätoimittaja G. Ansaldo määrittelee eräässä äskettäin lehdessään julkaisemassaan kirjoituksessa Italialle elintärkeät alueet. Hän tulee siihen johtopäätökseen, että Välimeri rantoineen suurin piirtein käsittää ne alueet, joissa Italialla on ensiluokkaisen tärkeitä etuja valvottavina. Ansaldon käsityksen mukaan edellyttää Italian niemimaan yhtenäisyyden toteuttaminen sellaisena kuin se esiintyy maailmansodan lopussa, että Italia yrittää hankkia valta-aseman Välimerellä. Päästyään Brenner solalle Italia ei enää ole kiinnostunut niillä alueilla tapahtuvista muutoksista, jotka ovat Alppien pohjoispuolella. Sen sijaan on tilanteen kehitys Välimerellä muodostunut Italialle ensiluokkaisen tärkeäksi. Toisin sanoen, saavutettuaan rajan Alpeilla Italia on muuttunut saarimaiseksi valtioksi. Ansalso mainitsee Mussolinin sanoneen, että "Italia on enemmän saari kuin niemimaa".

Italian ja Saksan elintärkeät alueet korvaavat Ansaldon käsityksen mukaan toinen toisensa. Italian valta-aseman toteuttaminen Välimeren piirissä liittyy historiallisesti Saksan valta-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

aseman toteuttamiseen mantereella. Ansaldo huomauttaa vielä, että Italiaa kiinnostaa Välimeren piirissä ensi sijassa vyöhyke, joka käsittää Balkanin niemimaan rannikot aina Dardanelleille asti ja johon kuuluu se takamaa, joka turvaa ja elättää näitä rannikoita. Välimeren rannalla olevista eurooppalaisista alueista on Balkani siis Italialle elintärkeä alue. Ansaldo mainitsee tämän alueen käsittävän osapuilleen seuraavat maat: Jugoslavian kuningaskunta, Albania, Kreikka sekä osan Unkaria ja Bulgariaa.

Kuten muistettanee ja kuten eräässä aikaisemmassa tiedoituksessani mainitsin, puhuttiin Milanon sopimuksen allekirjoittamisen yhteydessä paljon siitä, että sopimukseen liittyy salaisia pykäliä, joissa m.m. kummankin sopimuspuolen "vaikutuspiirit" määritellään. Mainittiin Itämerestä Saksan vaikutuspiirinä ja Välimerestä Italian vaikutuspiirinä. Italian lehdistössä myönnettiin avoimesti, että erikoisille salaisille italialais-saksalaisille komissioneille oli annettu tehtäväksi käsitellä kysymystä muiden sopimuksesta johtuvien poliittisten, sotilaallisten ja taloudellisten kysymysten ohella. Ranskalainen lehti "Le Temps" arveleekin Ansaldon kirjoitusta selostaessaan, että siinä esiintyvät ajatukset viittaavat erinäisiin Milanon sopimuksen salaisiin pykäliin.

Oli tämän seikan laita miten tahansa, merkittävää on ainakin, että Englannin ja Ranskan viimeaikainen poliittinen aktiviteetti Balkanilla ja Levantin maissa kiinnostaa mitä suurimmassa määrin täkäläisiä johtavia piirejä ja yleisöä, ehkä yhtä suuressa kuin esim. Danzigin kysymys, joka kuitenkin on ollut viime aikoina Euroopan politiikan polttopisteen-

nä. Tämän huomaa myös seuratessaan italialaisia päivä- ja aikakauslehtiä, jotka selostavat varsin tarkasti tapahtumain kehitystä läheisessä idässä. Erikoisen kipeästi koski italialaisiin englantilais-turkkilainen sopimus, sillä täällä uskottiin viimeisiin asti Turkin tulevan noudattamaan keskusvalloille ystävällistä politiikkaa tai ainakin puoluetonta asennetta Euroopan suurvaltoihin nähden. Yhtä suurta mielikarvautta on herättänyt Ranskan ja Turkin keskeinen sopimus, jossa Alexandretten alue luovutettiin Turkille. Ranskan katsotaan tällä teolla rikkoneen niitä velvoituksia, jotka kuuluvat sille Syrian mandaattivaltiona. Italialla tulee olla täkäläisen katsantotavan mukaan kahdestakin syystä oikeus olla osallisena alueen järjestelyä koskevan kysymyksen ratkaisussa: ensinnäkin niitten erikoisten etujen tähden, joita Italialla on valvottavina Turkille kuuluvilla alueilla ja jotka rauhankonferenssissa tunnustettiin; toiseksi Italian ominaisuudessa päävaltana liittolaisten korkeimmassa neuvostossa. Huomautetaan myös siitä, että Syria on katsottava itsenäiseksi valtakunnaksi, jonka alueen luovuttaminen ilman sen suostumusta ei ole sopusoinnussa kansainvälisen oikeuden periaatteiden kanssa, joita Ranskan katsotaan tässäkin suhteessa räikeästi loukanneen Turkin kanssa tekemässään sopimuksessa. Eräs italialainen lehti "Messagero" huomauttaakin sopimuksesta kirjoittaessaan, että ranskalaiset ja turkkilaiset uskovat tehneensä sopimuksen, joka tuottaa heille rauhaa, mutta erehtyvät ja saavat kyllä pian erehdyksensä huomata.

Myöskin viimeaikaisia neuvotteluja Balkanin valtain kesken on Roomassa seurattu suurella mielenkiinnolla. Täällä

ollaan sitä mieltä, ettei tilanne Balkanilla ole läheskään selvinnyt ja että etenkin Englannin-Turkin sopimus on tuonut uuden sekaannuttavan tekijän Balkanin valtain keskeisiin suhteisiin, mikä ilmenee erikoisesti niistä tuloksettomista neuvotteluista, joita käytiin Romanian ulkoasiainministerin Gafencun tuonnottain vierailessa Ankarassa ja Ateenassa. Jugoslaviaan ja Bulgariaan kiinnitetään toiveita sikäli, että uskotaan ainakin näiden maiden etujensa tähden pysyvän loitolla läntisten demokratiain pyrkimyksistä punoa liittoutumia Italian ja tietenkin myös Saksan eristämiseksi Balkanilta ja Levantin maista. Roomassa on myös otettu suurella tyydytyksellä vastaan tieto, että Egyptin ulkoasiainministerin äskettäin Ankarassa ja Ateenassa suorittama vierailu ei ole johtanut ainakaan toistaiseksi minkäänlaisiin sopimuksiin asianomaisten maitten välillä.

Kaikki tämä on omiaan osoittamaan, miten ensiluokkaisen tärkeänä Roomassa pidetään aseman kehittymistä Välimeren itäosissa, mikä tosiasiassa on ainoa alue, missä Italialla suopeitten olosuhteitten vallitessa voisi olla mahdollisuuksia vaikutusvaltansa laajentamiseen. On kuitenkin todettava, että Englannin ja Ranskan viimeaikainen aktiviteetti tällä maailman kulmalla näyttää kokolailla sulkeneen Italialta tien tähän suuntaan. Myöskin Albanian äkillinen valtaus, jota eräässä suhteessa voi pitää Italian aseman lujittumisena Balkanilla, vaikutti toisaalta siihen, että Balkanin maat tulivat tietoisemmiksi Italian taholta niiden riippumattomuutta uhkaavasta vaarasta ja samalla taipuvaisemmiksi hyväksymään ne takeet, joita Englannin ja Ranskan taholta tarjottiin niiden

turvallisuuden puolesta. Niinpä ei saata sanoa, että Italian politiikan päämäärä, johon Ansaldon edellä selostetun kirjoituksen mukaan kuuluu ensi sijassa valta-aseman saavuttaminen Välimeren itäosissa, olisi tällä hetkellä lähempänä toteutumista. Näyttää pikemminkin siltä kuin puuttuisi Italialta mahdollisuuksia tämän tarkoitusperän toteuttamiseen nykyoloissa ja niissä voimasuhteissa, jotka nykyisin hallitsevat Välimerellä.

Lähettiläs.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 10

ASIA:

Roomassa olevan lähetystön raportti n:o 28.

Ministeri Järnefelt

5/7 1909

5000—6—39 3012

R O O M A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 28.

Roomassa 5 p:nä heinä kuuta 1939.

24 143 Ke 39

9/7.39

5 C10

Asia: Danzigin kysymys ja Italia.

On saattanut todeta, että Roomassa on koko ajan suhtauduttu varsin rauhallisesti niihin lälyyttäviin tietoihin, joita Lontoon ja Parisin lehdet viime päivinä ovat levittäneet Hitlerin aikeista saattaa asiat Danzigissa äkilliseen ratkaisuun. Saamieni tietojen mukaan uskovat hallituspiirit täällä edelleenkin Danzigin kysymyksen rauhalliseen selviämiseen ja pitävät tähän nähden, että Englannin ja Ranskan taholta tehty démarche Hitlerin luuloteltujen toimenpiteiden ehkäisemiseksi oli aiheeton ja vain omiaan kärjistämään kansainvälistä tilannetta. Italian lehdistö on etenkin viime aikoina syytellyt demokraattisten maiden johtavia piirejä ja lehdistöä tahallisesta "alarmismista" ja sotakiihkoilusta. Pidetään merkillisenä, että länsimaiset demokratiat valitsevat juuri Danzigin kysymyksen lähtökohdaksi hälyytyskampanjalle, joka nähtävästi onkin tarkoitettu palvelemaan sisäpoliittisia tarkoituksia näissä maissa.

Huomaa selvästi, että yhtä hyvin Italian johtavat piirit kuin yleinen mielipide ovat sillä kannalla, että Danzigin kysymys olisi saatava pois päiväjärjestyksestä ja ratkaistava rauhanomaisin keinoin. Eihän mitään Italian välittömiä etuja liity tämän kysymyksen yhteyteen. Sodan aloittaminen Danzigin kysymyk-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

sen merkeissä ei siis tulisi saavuttamaan italialaisten suosiota. Ottaen huomioon, että Italian kansassa ei ole havaittavissa minkäänlaista sotakiihkoa, vaan päinvastoin kyllästymistä sotiin, luulisi Mussolinin kahdesti miettivän ennen kuin hän tällaiseen yritykseen antautuu. Ainakin olisi saatava esille samanaikaisesti jokin Italian omia etuja lähellä oleva riitakysymys, jottei sotaan lähtö näyttäisi pelkästään Saksan asioilla kulkemiselta. Tällaisia kysymyksiä tietenkin on varastossa, mutta ne eivät nykyisin ole "tapetilla". Ja niinhyvin tapahtumat Balkanilla kuin yleinen asema Välimerellä eivät tällä hetkellä näytä suosivan aktiivisempaa politiikkaa Italian vaatimusten perille ajamiseksi Välimeren piirissä. Sodan aloittaminen näissä oloissa ja monista muista syistä ei näinollen olisi Italialle nykyhetkellä otollista. Ei siis ole ihmeteltävää, että täällä suhtaudutaan tyynesti Danzigin asiaan, jonka vuoksi italialaiset eivät halua lähteä sotaan.

Lähettiläs.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 10

ASIA:

Roomassa olevan lähetystön raportti n:o 29.

Ministeri Järnefelt

7/2 1939

5000—6—39 3013

ULKOASIAINMINISTE
№ 25/143 Sal D. 1939.
15/7-39 | № | Liit.
RYHMÄ | OSASTO | ASIA
5 | C/10

R O O M A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 682.

R o o m a SSA 7 P:NÄ heinä KUUTA 19 39.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Rooman-lähetystön raportti n:o 29.

Lähetystö lähettää kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle tämän mukana Suomen Roomassa olevan lähetystön raportin n:o 29:

Puolan Rooman-suurlähettilään käsitys asemasta.

Lähettiläs.

UE 3: A 4.

R O O M A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 29.

R o o m a ssa 7 p:nä heinä kuuta 1939.

Asia: Puolan Rooman-suurlähettilään käsitys asemasta.

ULKOASIAINMINISTE
№ 25/143 Sal D. 1939.
15/7-39 № Liit.
RYHMÄ 5 OSASTO C/o ASIA

Kävin eilen, ennen lomalle lähtöäni Puolan suurlähettilästä, kenraali Dlugoszowskia hyvästelemässä ja kysyin samalla, mitä hän ajattelee Danzigin kysymyksestä ja poliittisesta asemasta yleensä.

Suurlähettiläs, joka oli äskettäin palannut Varsovasta, totesi, että Danzigin kysymys ei tällä hetkellä ollut yhtä kärjistynyt kuin viikko sitten. Mutta tämä oli hänen käsityksensä mukaan vain tyyntä myrskyn edellä, sillä kysymys tulee pian uudelleen kärjistymään. Saksan tarkoituksena on nimittäin tuon tuostakin pelotella toimenpiteillä, joista viime hetkessä peräydytään. Täten koetetaan vastustajalle uskotella, ettei mitään äkkiarvaamatonta tulekaan tapahtumaan. Sopivana hetkenä yrittää Saksa kuitenkin saattaa Puolan ja sen ystävät tapahtuneen tosiasian eteen. Hitler odottaa vain tilaisuutta liittääkseen Danzigin Saksaan. Suurlähettiläs oletti, että tilanne tulee kärjistymään Danzigin kysymyksen yhteydessä uudelleen parin viikon kuluttua. Ratkaiseva vaihe tapahtuu vasta elokuun lopulla tai syyskuun alkupäivinä. Silloin on sodan syttyminen mahdollinen.

Kerroin saaneeni kuulla, että Rooman johtavissa piireis-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

UE 2: A 4.

sä uskotaan Danzigin kysymyksen selviävän rauhallisesti ja neuvottelutietä. Suurlähettiläs oli tästä tietoinen ja mainitsi vielä, että Mussolini itse on vakuutettu siitä, ettei sotaa syty. Tähän nähden hän on viime aikoina myöntänyt suuria varoja tarkoituksiin, joiden toteuttaminen edellyttää rauhan jatkumista. Suurlähettiläs arveli, että niinhyvin Mussolini kuin Italian hallitus ja Italian kansa kokonaisuudessaan uskovat sitä mitä toivovat eivätkä senvuoksi näe asioita niiden oikeassa valossa. Täytyy kuitenkin ottaa lukuun Hitlerin luonne ja tuntea hänen menettelytapansa. Hitler väijyy tilaisuutta, jolloin Ranskan, Englannin ja Puolan keskinäisiin suhteisiin muodostuisi jokin aukko, joka tarjoaisi hänelle mahdollisuuden nopeaan toimintaan. Tällaista tilaisuutta ei ole, luojan kiitos, tähän mennessä sattunut, mutta sellainen on mahdollinen tulevaisuudessa. Tähän nähden Puola on herkeämättä varuillaan. Ellei Saksaa olisi pietty silmällä, olisi Hitler viikko sitten julistanut Danzigin liitetyksi Saksaan, ei tosin Danzigin asukkaitten aloitteesta, vaan niitten Saksasta lähetettyjen saksalaisten avulla, joita viime aikoina on tulvinut vapaakaupunkiin.

Suurlähettiläs totesi, että Ranskassa ja Englannissa käsitetään varsin hyvin, ettei itse asiassa ole kysymys Danzigista, vaan suorastaan Saksan hegemoniasta Euroopassa. Tähän nähden ranskalaiset ja englantilaiset ovat päättäneet marssia heti, jos Saksa turvautuu väkivaltaisiin keinoihin muodossa tai toisessa.

Italian asemaa piti suurlähettiläs nykytilanteessa varsin vaikeana ja suorastaan säälittävänä. Italiassa eivät johtavat piirit, ei kansa eikä edes armeija halua sotaa, johon Italia voi joutua pakotetuksi niitten liittosuhteitten johdosta, jotka vallitsevat Saksan ja Italian välillä. Italia on suurlähettilään käsityksen mukaan menettänyt aseman toisensa jälkeen. Vielä muutama kuukausi sitten vallitsivat Puolan ja Italian välillä ystävälliset suhteet - muistakaamme Cianon käynti Varsovassa. Puolan ystävyyden on Italia menettänyt parin viime kuukauden kuluessa. Italian vaikutusvalta Unkarissa on viime aikoina kokonaan luisunut Saksan käsiin, joka parhaillaan suunnittelee siellä kaappausta syöstäkseen nykyiset johtavat piirit vallasta ja saattaakseen natsilaisuuteen taipuvat pikkuporvarit maan johtoon. Saksa on menetellyt Unkarissa varsin taitavasti yllyttäessään tämän yhteiskuntaluokan suurtilanomistajia vastaan. Asema maassa on suurlähettilään tietojen mukaan siinä määrin kärjistynyt, että Unkarin sisäasiainministeri uhkasi tuonnottain erota, ellei Hitlerin suunniteltua käyntiä Budapestissa olisi peruutettu. Saksa harjoittaa häikäilemätöntä propagandaa myös kroaattien keskuudessa saadakseen ne eroamaan Jugoslaviasta. Kaikki tämä tehdään Saksan vallan ulottamiseksi Adrian-merelle, mikä merkitsisi Italian valta-aseman menetystä tällä merellä ja Balkanilla. Liittosuhteensa tähden Saksaan on Italia voimaton vastustamaan Saksan ryntäystä tähän suuntaan. Suurlähettiläs selitti lopuksi, ettei Saksalla ole Italiassa nykyään

nähtävästi muita ystäviä kuin Mussolini ja ulkoasiainministeri Ciano. Nämä ovat ainoat henkilöt, joiden hän ei ole kuullut arvostelevan Saksan nykyistä politiikkaa ja lausuvan pelkoaan, että liittosuhteet Saksaan johtavat Italialle kohtalokkaisiin seurauksiin.

Lähettiläs.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 10

ASIA:

Roomassa olevan lähetystön raportti n:o 30.

v.s. Asiainhoitaja Laikku

11/7 1939.

5000—6—39 3012

R O O M A ..... SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 693.

R o o m a SSA 12 P:NÄ heinä KUUTA 19 39.

VIITTAUS: ..... N

..... P:NÄ ..... KUUTA 19 ..... P:TTY ..... n:o .....

VIITTAUS: ..... D. U. M. ..... / ..... 19 .....

ULKOASIAINMINISTERIÖ
28/144 Sal. 39.
12/7. 39 | 2
RYHMÄ 5 | OSASTO C10 | ASIA

Ulkoasiainministeriö ..... LLE

ASIA: Rooman-lähetystön raportit n:o 30-31.

Lähetystö lähettää Ulkoasiainministeriölle kunnioittaen tämän mukana Suomen Roomassa olevan lähetystön raportit n:ot 30-31:

1) Danzigin kysymys ja Italia, II ;

2) Kenraali Halderin Suomen-vierailu Italian lehdistössä.

V.a. Asiainhoitaja: Aleni Väisänen

UE 3: A 4.

R O O M A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 30.

R o o m a ssa 11 p:nä heinä kuuta 19 39.

Asia: Danzigin kysymys ja Italia.II.

ULKOASIAINMINISTER
28 144 Sal 39
17-7-39
RYHMÄ OSASTO ASIA
5 C10

Puolivirallinen ulkopoliittinen viikkolehti "Relazioni Internazionali", joka aikaisemminkin on ollut Italian vaikutusvaltaisten piirien ulkopoliittisten mielipiteiden luotettava ilmaisija, sisältää 8.VII. kirjoituksen, jossa tähänastista selvemmin määritellään Italian kanta Danzigin kysymykseen. Kirjoituksen sisältö selostettakoon tässä.

Aluksi viitataan pilkalliseen sävyyn Englannin ja Ranskan valtiomiesten lausuntoihin maittensa päättäväisestä puuttumisesta asiain kulkuun, jos Saksa aikoo väkivalloin liittää Danzigin valtakuntansa yhteyteen. Puolan lehdistön saksalaisvastaista provosoivaa kielenkäyttöä arvostellen kirjoittaja ironisesti muistuttaa mieliin Parisin ja Lontoon levittämät huhut, joiden mukaan Saksa ryhtyisi Danzigia valloittamaan heti kun vilja on korjattu ja varastoitu ja puolustelee Danzigin natsipäällikön Forsterin puheissaan esittämää danzigilaisten järkähtämätöntä päätöstä liittyä Suur-Saksaan Führerin valitsemana päivänä.

Kirjoittaja syyttää Lontoon ja Parisin hallituksia siitä, että Danzigin kysymyksestä on tullut Euroopan ruutitynnyri vain sen vuoksi, että Englanti ja Ranska totalitaarisia maita vastaan taistellessaan saisivat taistelukenttänsä laajenemaan ja

JAKELUOHJE:
Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

UE 2: A 4.

konfliktin sattuessa vastuun Puolan niskoille. Danzigin merkitys Puolalle tehdään kirjoituksessa kyseenalaiseksi: Puolalle, joka on puhtaasti mannermaavaltio, on Danzigilla merkitystä vain kauppatienä, jotapaitsi Puola on rakentanut itselleen oman kelvollisen sataman Itämeren rannalle. Paljonpuhuttu kansojen itsemääräämisoikeus taas on Saksan vaatimusten tukena.

Pahimman erehdyksen näkee kirjoittaja tehdyn kuitenkin siinä, että tämän kysymyksen järjestelyyn on otettu mukaan myös Neuvostoliitto ja siten unohdettu Puolan historian punainen lanka. Puola on Venäjän tavoitteena aina, eikä mikään ranskalais-englantilainen takuu kykene muuttamaan vähimmässäkään määrässä tätä Venäjän pyrkimystä, olkoon maalla minkälainen sisäinen järjestelmä tahansa.

Saksan vaatimusten oikeutus tässä historiallisesti ristiriitaisessa tilanteessa on kirjoittajan mielestä selvä. Jo Danzigin vapaakaupunkiluonne ilmaisee sen juridisen järjestelyn väliaikaisuuden. Yhtenäistyvässä Euroopassa ei ole sijaa tällaisille arkaistisille muodoille.

Kirjoituksen lopussa huomautetaan, että huolimatta siitä, että Italialla ei olekaan suoranaisia etuja Danzigin kysymyksen järjestämisessä valvottavanaan, haluaa se tehdä tunnetuksi, että Danzigin muodostuttua antitotalitaarisen politiikan peruskysymykseksi, Italian kansa on täysin solidarinen kuten aina Saksan kanssa. "Jos - kuten Pragin aikoihin - ratkaisevalla hetkellä todettaisiin ja toteutuisi myös Danzigiin nähden kahden rintaman muodostus, tietäköön jokainen, että Italian kansa jo on tehnyt päätöksensä."

Kirjoitus on julaistu näin kategoorisessa muodossa il-

meisesti sen vuoksi, että Italian yleinen mielipide on koko ajan suhtautunut rauhallisesti Danzigin asiaan, jonka vuoksi sotimisiin väsyneet italialaiset eivät haluaisi uudelleen rintamalle lähteä.

V.a. Asiainhoitaja: Aarne Saloheimo

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 10

ASIA:

Roomassa olevan Lähetystön raportti n:o 31.

v.g. Asiainhoitaja Laikka

11/7 1939.

5000—6—30 2012

R O O M A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 31.

R o o m a ssa 11 p:nä heinä kuuta 19 39.

Asia: Kenraali Halderin Suomen-vierailu Italian lehdistössä.

ULKOASIAINMINISTER
№ 28/144 Sal D. 39
17/7-39 № LIIT.
RYHMÄ 5 OSASTO C10 ASIA

Saksan yleisesikunnan päällikön, kenraali Halderin äskeinen vierailu Suomessa (ja Baltian maissa) on Italiassa huomattu tavallista valppaammin. "Corriere della Sera" julkaisi heti vierailun alussa huomattavalla paikalla suurikokoisen kuvan kenraali Halderin saapumistilaisuudesta Helsingin lentokentälle. Suppeita ja korrekteja uutismainintoja on sen lisäksi kierrellyt kautta Italian lehdistön. Yleiseen tietoisuuteen on siten tehokkaasti saatettu tämän korkean saksalaisen sotilashenkilön matka Suomessa ja Baltian maissa. On ilmeistä, että näin huomattava sija on tapahtumalle suotu Italian lehtien palstoilla tietyllä tarkoituksella nykyisen tilanteen ansiosta.

Huomionarvoisin lienee kuitenkin puolivirallisessa ulkopoliittisessa viikkolehdessä "Relazioni Internazionali" kenraali Halderin matkasta 8.VII. julaistu artikkeli: "Saksalaisia vieraita Baltian maissa". Kirjoituksessa todetaan tyydytyksellä Suomen ja Baltian maiden jyrkästi hylkäävä asenne englantilais-ranskalais-venäläisiin takuutarjouksiin ja Viron ja Latvian itsenäinen menettely hyökäämättömyyssopimuksista Saksan kanssa päättäessään ja mainitaan, että kenraali Halderin vierailu oli eräänlainen Saksan haluama tunnustuksenosoitus rohkeita pohjoisen Itä-Euroopan

JAKELUOHJE: Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

UE 2: A 4.

pikkuvaltoja kohtaan. (Kirjoittaja ei näy tietävän, ehkä tahallisesti, että käynti oli vastavierailu kenraali Oeschin Saksan-matkan johdosta). Kansainvälisen jännityksen vuoksi on tilanne Baltian maissa nykyisin selvennyt: ne eivät ole liittyneet minkään liitto- tai saartopolitiikan kannattajiksi. Ankara puolueettomuuspolitiikka on tunnustettu Kansainliiton sortuneen yhteistakuujärjestelmän tilalle. Kirjoittaja huomauttaa kuitenkin heti tämän jälkeen, että "tällainen puolueettomuuspolitiikka ei estä tunnustamasta niiden geopoliittisten ja taloudellisten siteiden olemassaoloa, jotka yhdistävät Baltian maat Suur-Saksaan, joka voimakkaalla laivastollaan kontrolloi sodan syttyessä Tanskan salmien avulla Baltian merta". Kirjoittaja antaa tunnustuksensa Baltian maiden pyrkimyksille pysyttäytyä, taloudellisesta painostuksesta huolimatta, ulkopuolella tehtävien ja tarjousten, jotka vaarantaisivat niiden itsenäisyyttä. "Koska Suomen ja Baltian maiden ulkopoliittien perusohje on puolueettomuus, on selvää, että Saksan yleisesikunnan päällikön matka ja näiksi päiviksi ilmoitettu von Ribbentropin vierailu Riiassa ja Tallinnassa eivät merkitse mitään erikoista eikä niitä voida pitää osoituksena uudesta ja erilaisesta suuntautumisesta vaikkakin ilmituovat selvää sympatiaa Saksaa kohtaan."

V.a. Asiainhoitaja: Oscar Saibeker

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 10

ASIA:

Roomassa olevan lähetystön raportti n:o 32.

v.a. Asiainhoitaja Saikku

12/7 1939

5000—6—30 3012

ULKOASIAINMINISTER
26/144 Sal D. 1939.
17/7-39 | № | Liitt.
RYHMÄ 5 | OSASTO C10 | ASIA

ROOMA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 694.

Rooma SSA 12 P:NÄ heinä KUUTA 19 39.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Rooman-lähetystön raportti n:o 32.

Lähetystö lähettää Ulkoasiainministeriölle kunnioittaen tämän mukana Suomen Roomassa olevan lähetystön raportin n:o 32:

Pohjois-Italian saksalaisasutus.

V.a. Asiainhoitaja: [signature]

LE 3: A 4.

ROOMA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ Salainen.

RAPORTTI n:o 32.

Roomassa 12 p:nä heinä kuuta 1939.

Asia: Pohjois-Italian saksalais-asutus.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
26/144 Pol D. 1939.
17/2-09 | № | Liitt.
RYHMÄ 5 | OSASTO C10 | ASIA

St. Germainin rauhanteossa 1919 luovutti Itävalta Italialle Trentinon ja Etelä-Tirolin alueen, joka liitettiin Italian valtakuntaan Venezia Tridentinan (tavallisimmin Alto Adigen) maakuntana. Seudun väestöstä on 190.000 saksankielisiä Italian kansalaisia ja 10.000 valtakunnansaksalaisia sekä 100.000 syntyperäisiä italialaisia.

Kuten tunnettua, ovat Etelä-Tirolin saksankieliset Italiaan liittämisen alusta alkaen saaneet kärsiä italialaisten taholta häikäilemätöntä kielellistä, sivistyksellistä ja taloudellista sortoa. Tätä politiikkaa ovat italialaiset jatkaneet tähän asti, kuten itse olen kesää näillä seuduilla viettäessäni saattanut todeta. Nykyisin on Italian saksankielisillä lukumääräänsä verrattuna mitättömän vähän omakielisiä kouluja. Sitäpaitsi määrätään opettajiksi usein italialaisia. Oppilaat ovat puolittain velvollisia liittymään italialaiseen Littorio-nuorisojärjestöön; se joka ei liity, joutuu järjestelmällisen painostuksen alaiseksi ja saa kärsiä siitä paljon myöhemmin yliopistoon tai käytännölliselle alalle pyrkiessään. Virkamiehistö on pappeja lukuunottamatta italialaista. Kiusalliseksi on tällainen politiikka käynyt varsinkin vanhemmalle väestölle, joka ei ole

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

uusiin oloihin jaksanut mukautua eikä italiaa oppia. Tämän johdosta tapaa rautatieasemilla, joiden virkamiehet ovat säännöllisesti kiihkoitalialaisia eivätkä halua saksaa puhua vieläkään akseliystävyydestä huolimatta, lippuluukulla tärkeimpien junien lähtöajan edellä henkilöitä, jotka taitavat saksaa ja voivat sillä auttaa kieltä taitamattomia lipunostossa.

Eniten ovat Pohjois-Italian saksankieliset saaneet kärsiä taloudellisissa oloissaan. Kauppatoimilupia annettaessa suositaan italialaisia, jotka siten ovat saaneet keskuspaikoissa vakaan jalansijan ja työntäneet saksankieliset vihattuine tirolilaishattuineen ja polvihousuineen syrjäseuduille. Maanhankinnassa auttavat italialaiset järjestöt edullisilla lainoilla ja apurahoilla muualta Italiasta siirtyneitä ostohaluisia. Perintötilan siirtymistä samassa suvussa vaikeutetaan. Tuloksena näistä estotoimenpiteistä vallitsee suuri köyhyys Pohjois-Italian saksankielisten keskuudessa. Työttömyyttä on heidän joukossaan suhteellisesti eniten Italiassa, sillä tie- y.m. yleisiin töihin tuotetaan työväkeä italialaisilta seuduilta etelästä. Ansiotyöhön Saksaan ei saksankielisiä ole lähetetty, siitä huolimatta että tietöissä Saksassa heti rajan toisella puolella on parhaillaankin 12.000 italialaista.

Saksankielisten kuntien paikallisina diktaattoreina toimivat fascistipuolueen poliittiset sihteerit, joiksi tavallisimmin määrätään järkähtämättömimmät mustapaidat. Heidän lau-

suntonsa, jotka merkitsevät nykyajan Italiassa erinomaisen paljon asiain käsittelyssä, eivät tiedä mitään saksankielisen vähemmistön olemassaolosta Italiassa ja sen oikeuksista.

Saksankielisten katkeruus on näissä oloissa ymmärrettävästi suuri, eivätkä he ole läheskään aina kyenneet kapinamieltään hillitsemään. Siitä on osaltaan osoituksena se lukuisa tirolilaisjoukko, joka on saanut viettää rangaistusleiripäiviä Liparin saarilla.

Uutiset Etelä-Tirolin saksalaisten ilmeisesti pakollisesta muuttoliikkeestä eivät näin ollen tule yllättäen. Sillä vaikka Italian lehdistö vaikenee asiasta täydelleen ja samoin Palazzo Chigi, on syytä arvella, että kyseessä on eräänlainen Saksan vastamyönnytys Italialle, joka lienee kyllästynyt rajaseudullaan olevaan lannistumattomaan ja kapinalliseen väestöön ja haluaa toimittaa sen alueeltaan pois. Epätietoista on missä laajuudessa maastamuutto toimitetaan. Tuskin on luultavaa, että se rajoittuisi vain alussamainittuihin 10.000 Reichsdeutscheen, kuten lehtiuutiset kertovat.

Saksan - Italian rajalla on nykyisin Italian puolella ryhdytty laajakantoisiin varotoimenpiteisiin, jotka epäilemättä ovat yhteydessä mainitun muuttoliikkeen kanssa. Niinpä ovat siellä pysyväisesti asuvat englantilaiset, hollantilaiset, sveitsiläiset ja ranskalaiset saaneet käskyn muuttaa pois ja 15 km. alueella rajasta on turisteja ja muita matkaavia kielletty pysähtymästä. Arvellaan, että toimenpiteet tarkoittavat paitsi muuttouutisten levittäjien karkoittamista, myös seudun puhdistamista liian uteliaista raja-alueen linnoitustöiden vuoksi.

V.a. Asiainhoitaja: Aarni Laitakari

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 10

ASIA:

Poomassa olevan lähetystön raportti n:o 33.

v. a. Asiainhoitaja Saikku

19/2 1939.

5000—6—39 3012

ROOMA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 731.

Rooma SSA 19 P:NÄ heinä KUUTA 19 39.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINMINIST.
№ 29/144 Sal D. 1939.
24/2-39 № LTK.
RYHMÄ 5 | OSASTO C | ASIA

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Rooman-lähetystön raportit n:ot 33-34.

Lähetystö lähettää kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle Suomen Roomassa olevan lähetystön raportit n:ot 33-34:

1) Suurlähettiläs Grandin nimittäminen oikeusministeriksi;
2) Italian ja Ranskan suhteista.

Aarne Saikkola

V.a. Asiainhoitaja:

UE 3: A 4.

ROOMA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 33.

Roomassa 19 p:nä heinä kuuta 1939.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
No 29/144 Sal D. 1939.
24/2-39 | No | LIITE
RYHMÄ 5 | OSASTO C | ASIA

Asia: Suurlähettiläs Grandin nimittäminen oikeusministeriksi.

Italian Lontoon-suurlähettilään Dino Grandin odottamattomasta nimittämisestä oikeusministeriksi ja sen syistä olen asiantuntevilta saanut tietää seuraavaa.

Suurlähettiläs Grandi oli koko suurlähettiläskautensa toiminut menestyksellä Italian ja Englannin perinteellisten hyvien suhteiden säilyttämiseksi. Hänen ansiokseen pääasiassa luetaan se, että italialais-englantilainen ystävyys ei sanktiokautena kokonaan katkennut ja ainakin muodollisesti parhaillaankin jatkuu viime vuoden pääsiäissopimuksena. Grandin englantilaisystävällinen toiminta ei kuitenkaan liene miellyttänyt johtavia italialaisia piirejä (vastustajinaan mainitaan m.m. Ciano, Starace ja Farinacci, tunnetut akselipolitiikan ystävät). Viime toukokuussa Grandi yllättävästi ja kuten väitetään käskystä piti Lontoon suurlähetystössä eräässä italialais-saksalaisessa juhlassa puheen, jossa hän ankarasti ja diplomaatille epätavallisin sanoin arvosteli m.m. Englannin demokratiaa. Italialaisten johtomiesten silmissä oli hän puheellaan pelastanut nahkansa, mutta Englannissa hänen asemansa, joka oli ollut tunnetusti hyvä, huonontui siinä määrin, että hän pyysi vapautusta suurlähettiläänsä toimestaan. Osansa eroon on ollut myös Grandin terveydellä, joka ei

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

siedä Lontoon ilmaa. Jo ennen suurlähettiläälksi nimittämistään tiedettiin hänen sairastavan vaikeata reumatismia.

Huomiota ansaitsee Grandin, ansioituneen fascistin, eron yhteydessä se, että Mussolini nimitti hänet oikeusministeriksi hallitukseensa. Tämä ministeripaikka on Italian hallituksen sisäpoliittisesti ehkä merkityksetöin virka. Salkun entinen hoitaja, oikeushistorian professori Arrigo Solmi, olikin puhdas juristi ja esiintyi julkisuudessa vähän. Mainittakoon lisäksi, että Solmi ennen eroaan ehti saada päätökseen tärkeimmän osan Italian lainsäädäntöuudistuksesta, jota on käytetty paljon fascistiseen propagandaan. Grandin julkinen asema oikeusministerinä tulee kaiken tämän johdosta olemaan vähäinen.

Aarni Saikku

V.a. Asiainhoitaja.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 10

ASIA:

Roomassa olevan lähetystön raportti n:o 34.

v. a. Asiainhoitaja Saikku

19/2 1929

5000—6—39 3012

ROOMA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 34.

Rooma ssa 19 p:nä heinä kuuta 19 39.

ULKOASIAINM.
No 29/144 Sal 39.
24/7 -39
RYHMÄ 5 C10 ASIA

Asia: Italian ja Ranskan suhteista.

Kuten Suomenkin lehdet jo ovat tiedoittaneet, on Italian hallitus lähettänyt Ranskan hallitukselle kuluvan heinäkuun 10 päiväksi päivätyn nootin, jossa viitataan San Remon sopimukseen vuodelta 1920, jonka mukaan Italialla oli oikeus Syyrian ja Libanonin mandaattialueiden takaajana saada tieto diplomaattista tietä kaikista mandaattialueen omistusmuutosta koskevista neuvotteluista. Kuluneen kesäkuun 23 päivänä tehdystä Ranskan ja Turkin välisestä sopimuksesta on Italia kuitenkin saanut tietää vasta sanomalehdistä. Tämän johdosta esitetään nootissa "les plus amples réserves sur le contenu de cet accord, négocié et conclu sans sa connaissance et son consentement et qui apparait au contraste évident avec les buts du Mandat et avec la volonté des populations intéressées." Samalla esitetään varauma Ranskan ulkoasiainministerin sopimuksen allekirjoituksen yhteydessä esittämiin suullisiin ja kirjallisiin selityksiin nähden.

Italian protestia pidetään Rooman diplomaattipiireissä toimenpiteenä, johon Italia, vaikka se ei enää kuulukaan Kansainliittoon, on ryhtynyt valmistaakseen maaperää tulevalle toiminnalleen.

Italian ja Ranskan välit, jotka kevään kuluessa ehtivät

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

melkoisesti tasaantua, ovat jälleen kesäkuukausien aikana kiristyneet. Parin viime kuukauden kuluessa on kolme italialaista sanomalehtimiestä karkoitettu Ranskasta Italian karkoittamien ranskalaisten sanomalehtimiesten kostotoimina. Viimeisin karkoitustapaus, Giornale d'Italia'n Parisin-kirjeenvaihtajan, italialaisista kirjeenvaihtajista ehkä tasaisimman ja luotettavimman, Luigi Pomé'n karkoittaminen Paris-Soir'in Devau'n karkoittamisen kostotoimena on nostattanut ankaran myrskyn lehdistössä Ranskaa vastaan. Pomé oli ollut italialaisten lehtien, viimeksi Giornale d'Italia'n kirjeenvaihtajana Parisissa 35 vuotta ja sai äskettäin hopeamitalin osoittamastaan urheudesta sotakirjeenvaihtajana Espanjan kansalaissodassa. Devau oli ollut Paris-Soir'in kirjeenvaihtajana Roomassa 4 vuotta.

Aarni Sailola

V.a. Asiainhoitaja.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C/10

ASIA:

Roomassa olevan lähetystön raportti n:o 55.

v.a. Asiainhoitaja Laikka

26/7 1939.

5000—6—39 3012

ROOMA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 745.

Rooma SSA 26 P:NÄ heinä KUUTA 1939.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ASIAINMINISTERIÖ
30/144 Sal D. 1939.
31/7-39 | Ro | LÄH.
HMÄ | OSASTO | ASIA
5 | C10

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Rooman-lähetystön raportti n:o 35.

Lähetystö lähettää kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle tämän mukana Suomen Roomassa olevan lähetystön raportin n:o 35:

Maareformi Sisiliassa.

V.a. Asiainhoitaja.

UE 3: A 4.

R O O M A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ

RAPORTTI n:o 35.

R o o m a ssa 26 p:nä heinä kuuta 19 39.

Asia: Maareformi Sisiliassa.

Salainen.
ULKOASIAINMINISTERIÖ
20/144 Sal. 19.
31/7 -39
RYHMÄ 5 | OSASTO C10 | ASIA

Italian maatalouspolitiikan tärkeimpiä kysymyksiä on laajuutensa ja taloudellisten, teknillisten ja varsinkin sosiaalisten vaikeuksiensa vuoksi jo vanhan Rooman ajoista lähtien ollut Etelä-Italiassa (Apuliassa, Kalabriassa ja etenkin Sisiliassa) ja Keski-Italiassa (Toskanassa) vallitseva suurmaanomistus (latifundio) -järjestelmä. Vnahan Rooman aikana Gracchukset, Sulla, Caesar y.m., myöhemmin Fredrik II Svevialainen ja Fredrik III Aragonialainen ja useat paavit yrittivät maanomistusoloja parantaa kastelu- y.m. maanparannustöin ja maanostokielloin. Latifundio on kaikesta huolimatta säilynyt tähän päivään asti, etupäässä historiallisten ja luonnon määräämien syiden vuoksi. Tärkein luonnon asettamista esteistä on ollut kasteluvaikeudet; sade on latifundioseuduilla harvinainen ja kesät säännöllisesti kuivat. Esteenä on maanparannustöiden suorittamiselle ollut myös malarian runsas esiintyminen näillä seuduilla ja sen välittömänä seurauksena ja järkiperäiselle maanviljelykselle vahingoksi suhteeton siirtolaisliike. Vuoden 1924 tilaston mukaan oli koko Italian 9.012.000 siirtolaisesta sisilialaisia kokonaista 1.580.000.

Yhteiskunnallisesti hekoimmat ovat maanomistusolot olleet juuri Sisiliassa, jossa parhaillaankin on 64 tilaa, joiden

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

viljelty pinta-ala on yli 1.000 ha, 64 tilaa, joiden pinta-ala on 500-1.000 ha, 664 100-200 ha suuruista tilaa ja 1.142 100-200 ha suuruista tilaa. On huomattava, että jo 300-400 ha suuruinen tila on Sisiliassa latifundio; campagna Romanalla lasketaan latifundioksi vasta 1.000 ha tila, viljelysolosuhteista riippuen. Usein on yhden omistajan hallussa useita latifundioita. Tilojen viljelys on yllämainituista epäedullisissa olosuhteissa muuttunut vahingollisesti laajaperäiseksi, sillä yksityisten varat eivät tarpeellisiin kastelu- y.m. töihin luonnollisestikaan riitä. Hyvin usein on heiltä puuttunut siihen myös halua.

Fascismin päästyä valtaan Sisiliankin latifundiot menettivät poliittisen isännyytensä. Taloudellisesti niiden vaikutus sen sijaan on jatkunut aina tähän päivään asti. On syystä ihmetelty, minkä vuoksi Mussolini ei ole ryhtynyt tätä probleemia ratkaisemaan aikaisemmin. Väitetään että latifundioiden omistajasukujen myötämielisyyden hankkiminen fascismille olisi vaatinut tämän viivytyksen, josta maanviljelijäpiireissä on regimeä avoimestikin muistutettu. Joka tapauksessa on Mussolini nyt laskenut ajan koittaneen latifundio-olojen hävittämiseksi Sisiliasta. Tämän hän ilmoitti kuluvan heinäkuun 20 päivänä Palazzo Veneziassa hallituksen jäsenille, Sisilian puoluepäälliköille ja muille italialaisille johtomiehille pitämässään puheessa. Heti ilmoituksen jälkeen maanparannusasiain ministeri Tassinari esitti selostuksen toimenpiteistä, joihin fascistihallitus heti ryhtyy Sisilian maanomistusolojen ja maanviljelyksen tilan parantamiseksi. Ohjelman pääkohdat ovat: 500.000 ha suuruiselle latifundioalueelle luodaan kymmenen en-

si vuoden aikana 20.000 itsenäistä tilaa, joista ensimmäisten 2.000 on oltava valmiit lokakuun 28 päivänä 1940. Valtion menoarviossa on tarkoitukseen varattu miljaardi liiraa; näistä 400.000.000 käytetään uusien talojen, teiden ja kastelulaitteiden (kaivojen ja veisisäiliöiden) rakentamiseksi ja 600.000 liiraa lainoina ja apurahoina maanviljelijöille; lainasta 38 % viljelyksen omistaja maksaa takaisin, loput ottaa valtio ja maakunta (provinssi) kantaakseen määräajan kuluessa. Banca di Sicilian yhteyteen perustetaan avustus- ja maanparannusasioita varten keskustoimisto. Ne maanviljelijät, jotka asettuvat bonifica-ohjelmaa vastustamaan, eivätkä halua joko itse tai mainitun keskustoimiston välityksellä maataan luovuttaa bonifica-lakimääräistä korvausta vastaan, menettävät tilansa pakkoluovutuksella.

Ohjelma on, kuten edellämainitut numerotiedot ilmaisevat, jättiläismäinen. Se on saanut luonnollisesti Italian lehdistön ja epäilemättä kansan kin innostumaan. Tosiasia on, että suurtilain alueilla asuvat ja mitätöntä maatilkkuaan viljelevät, alituisessa puutteessa elävät työläisperheet ovat olleet juuri proletariaatin oikeuksia ajamaan julistautuneen regimen probleemina ja murheena. Vaikka laajakantoinen suunnitelma, jonka tuloksena m.m. lasketaan Sisilian vehnätuotannon kasvavan nykyisestä 6 milj. kvinttaalista 8 milj. kvinttaaliin, on tällä hetkellä vasta paperilla, ei liene syytä väheksyä sen todellista käytännöllistä arvoa. Propagandamateriaaliksi maareformi tulee kelpaamaan moniksi vuosiksi eteenpäin. Sisäpoliittisesti Mussolini jälleen lisäsi suosiotaan, joka saksalaisystävällisen politiikkansa ansiosta on viime

aikoina ilmeisesti heikentynyt. Ulkopoliittisesti on Mussolini epäilemättä halunnut Sisilian maareformin aloittamisella juuri nyt osoittaa, että "hän ei ajattele ryhtyä Euroopan rauhaa oma-alotteisesti häiritsemään", kuten Virginio Gayda Giornale d'Italiassa kirjoitti. Italia todella parhaillaan tekee suuria rauhanomaisia töitä vuoden 1942 suurnäyttely ja monet maanparannustyöt, joista viimeisin tulee olemaan Sisilian latifundiolojen hävittäminen. Yksistään maanparannustöitä varten on Italian budjetissa tähän asti varattu 5 miljaardia liiraa.

Aarni Laitakari
V.a. Asiainhoitaja.

R O O M A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 35.

R o o m a ssa 26 p:nä heinä kuuta 1939.

Asia: Maareformi Sisiliassa.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
№ 20/144 Sal D. 1939.
31/7-39 № Liit.
RYHMÄ OSASTO ASIA

Italian maatalouspolitiikan tärkeimpiä kysymyksiä on laajuutensa ja taloudellisten, teknillisten ja varsinkin sosiaalisten vaikeuksiensa vuoksi jo vanhan Rooman ajoista lähtien ollut Etelä-Italiassa (Apuliassa, Kalabriassa ja etenkin Sisiliassa) ja Keski-Italiassa (Toskanassa) vallitseva suurmaanomistus (latifundio) -järjestelmä. Vnahan Rooman aikana Gracchukset, Sulla, Caesar y.m., myöhemmin Fredrik II Svevialainen ja Fredrik III Aragonialainen ja useat paavit yrittivät maanomistusoloja parantaa kastelu- y.m. maanparannustöin ja maanostokielloin. Latifundio on kaikesta huolimatta säilynyt tähän päivään asti, etupäässä historiallisten ja luonnon määräämien syiden vuoksi. Tärkein luonnon asettamista esteistä on ollut kasteluvaikeudet; sade on latifundioseuduilla harvinainen ja kesät säännöllisesti kuivat. Esteenä on maanparannustöiden suorittamiselle ollut myös malarian runsas esiintyminen näillä seuduilla ja sen välittömänä seurauksena ja järkiperäiselle maanviljelykselle vahingoksi suhteeton siirtolaisliike. Vuoden 1924 tilaston mukaan oli koko Italian 9.012.000 siirtolaisesta sisilialaisia kokonaista 1.580.000.

Yhteiskunnallisesti hekoimmat ovat maanomistusolot olleet juuri Sisiliassa, jossa parhaillaankin on 64 tilaa, joiden

JAKELUOHJE: Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

UE 1: A 4.

viljelty pinta-ala on yli 1.000 ha, 64 tilaa, joiden pinta-ala on 500-1.000 ha, 664 100-200 ha suuruista tilaa ja 1.142 100-200 ha suuruista tilaa. On huomattava, että jo 300-400 ha suuruinen tila on Sisiliassa latifundio; campagna Romanalla lasketaan latifundioksi vasta 1.000 ha tila, viljelysolosuhteista riippuen. Usein on yhden omistajan hallussa useita latifundioita. Tilojen viljelys on yllämainituista epäedullisista olosuhteista muuttunut vahingollisesti laajaperäiseksi, sillä yksityisten varat eivät tarpeellisiin kastelu- y.m. töihin luonnollisestikaan riitä. Hyvin usein on heiltä puuttunut siihen myös halua.

Fascismin päästyä valtaan Sisiliankin latifundiot menettivät poliittisen isännyytensä. Taloudellisesti niiden vaikutus sen sijaan on jatkunut aina tähän päivään asti. On syystä ihmetelty, minkä vuoksi Mussolini ei ole ryhtynyt tätä problemia ratkaisemaan aikaisemmin. Väitetään että latifundioiden omistajasukujen myötämielisyyden hankkiminen fascismille olisi vaatinut tämän viivytyksen, josta maanviljelijäpiireissä on regimeä avoimestikin muistutettu. Joka tapauksessa on Mussolini nyt laskenut ajan koittaneen latifundio-olojen hävittämiseksi Sisiliasta. Tämän hän ilmoitti kuluvan heinäkuun 20 päivänä Palazzo Veneziassa hallituksen jäsenille, Sisilian puoluepäälliköille ja muille italialaisille johtomiehille pitämässään puheessa. Heti ilmoituksen jälkeen maanparannusasiain ministeri Tassinari esitti selostuksen toimenpiteistä, joihin fascistihallitus heti ryhtyy Sisilian maanomistusolojen ja maanviljelyksen tilan parantamiseksi. Ohjelman pääkohdat ovat: 500.000 ha suuruiselle latifundioalueelle luodaan kymmenen en-

si vuoden aikana 20.000 itsenäistä tilaa, joista ensimmäisten 2.000 on oltava valmiit lokakuun 28 päivänä 1940. Valtion menoarviossa on tarkoitukseen varattu miljaardi liiraa; näistä 400.000.000 käytetään uusien talojen, teiden ja kastelulaitteiden (kaivojen ja veisisäiliöiden) rakentamiseksi ja 600.000 liiraa lainoina ja apurahoina maanviljelijöille; lainasta 38 % viljelyksen omistaja maksaa takaisin, loput ottaa valtio ja maakunta (provinssi) kantaakseen määräajan kuluessa. Banca di Sicilian yhteyteen perustetaan avustus- ja maanparannusasioita varten keskustoimisto. Ne maanviljelijät, jotka asettuvat bonifica-ohjelmaa vastustamaan, eivätkä halua joko itse tai mainitun keskustoimiston välityksellä maataan luovuttaa bonifica-lakimääräistä korvausta vastaan, menettävät tilansa pakkoluovutuksella.

Ohjelma on, kuten edellämainitut numerotiedot ilmaisevat, jättiläismäinen. Se on saanut luonnollisesti Italian lehdistön ja epäilemättä kansan riemuinnostumaan. Tosiasia on, että suurtilain alueilla asuvat ja mitätöntä maatilkkuaan viljelevät, alituisessa puutteessa elävät työläisperheet ovat olleet juuri proletarisatin oikeuksia ajamaan julistautuneen regimen probleemina ja murheena. Vaikka laajakantoinen suunnitelma, jonka tuloksena m.m. lasketaan Sisilian vehnätuotannon kasvavan nykyisestä 6 milj. kvinttaalista 8 milj. kvinttaaliin, on tällä hetkellä vasta paperilla, ei liene syytä väheksyä sen todellista käytännöllistä arvoa. Propagandamateriaaliksi maareformi tulee kelpaamaan moniksi vuosiksi eteenpäin. Sisäpoliittisesti Mussolini jälleen lisäsi suosiotaan, joka saksalaisystävällisen politiikkansa ansiosta on viime

aikoina ilmeisesti heikentynyt. Ulkopoliittisesti on Mussolini epäilemättä halunnut Sisilian maareformin aloittamisella juuri nyt osoittaa, että "hän ei ajattele ryhtyä Euroopan rauhaa oma-aloitteisesti häiritsemään", kuten Virginio Gayda Giornale d'Italiassa kirjoitti. Italia todella parhaillaan tekee suuria rauhanomaisia töitä vuoden 1942 suurnäyttely ja monet maanparannustyöt, joista viimeisin tulee olemaan Sisilian latifundiolojen hävittäminen. Yksistään maanparannustöitä varten on Italian budjetissa tähän asti varattu 5 miljaardia liiraa.

(-) Olavi Saikku

V.a. Asiainhoitaja.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 10

ASIA:

Roomassa olevan lähetystö raportti n:o 36.

Ministeri Järnefelt

27/8 1929

5000—6—29 3012

Min/Pol.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
No 33/175 Pol D. 1939
28/8-39 | No | Liitt.
RYHMÄ 5 | OSASTO C10 | ASIA

ROOMA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 806.

Rooma SSA 23 P:NÄ elo KUUTA 19 39

VIITTAUS:

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Rooman-lähetystön raportti n:o 36.

Lähetystö lähettää kunnioittaen tämän mukana Ministeriölle Suomen Roomassa olevan lähetystön raportin n:o 36:

Uusi tilanne.

Eero Järnefelt

Lähettiläs.

R O O M A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 36.

R o o m assa 23 p:nä elo kuuta 19 39.

Asia: Uusi tilanne.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
N:o 33/145 Ya D. 1939
28/8-39 N:o Liitt.
RYHMÄ 5 OSASTO C10 ASIA

Tieto Saksan ulkoasiainministerin matkasta Moskovaan neuvottelemaan ja solmimaan Saksan ja Neuvostoliiton kesken tehtävää hyökkäämättömyyssopimusta saapui yllätyksenä niinhyvin Rooman poliittisille piireille kuin ulkovaltain täällä oleville edustajille. Todetaan, että tapahtuma on suuri voitto akseli-valloille, ja että muutos saksalais-venäläisissä suhteissa tulee ratkaisevasti vaikuttamaan yleiseen poliittiseen tilanteeseen ja niinmuodoin myös sen keskeiseen kysymykseen - Danzigin pulmaan.

Virginio Gayda selittää Giornale d'Italiassa, jonka lausunnot tunnetusti edustavat johtavien piirien kantaa, että Hitler on yhdellä iskulla onnistunut tekemään tyhjäksi saartopolitikkojen hankkeen. Saartopolitiikka nojautui kolmeen pylvääseen: Neuvostoliittoon, Ranskaan ja Englantiin. Tärkein pylväs - Neuvostoliitto - puuttuu nyttemmin ja niinhyvin ranskalaiset kuin englantilaiset eivät enää voi agressiivisia suunnitelmiaan laatiessaan ottaa laskuissa mukaan Venäjän miesvoimaa, aseita ja taloudellisia reservejä. Euroopan suurvaltain poliittisissa suhteissa tapahtunut muutos vaikuttaa Gaydan edustaman käsityksen mukaan ensinnäkin siihen, että Puolan joutuu eris-

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

tetyksi. Vaikka tehtävä sopimus ei vastaisuudessa estä Neuvostoliittoa tekemästä muita sopimuksia, estää se kuitenkin Neuvostoliiton yhtymästä toimintaan Saksaa vastaan, johon Englanti ja Ranska olivat laskeneet sitoutuessaan Puolaa auttamaan. Tämä aiheuttaa vuorostaan muutoksen Puolan ja Baltian maiden asemassa eikä vähimmin tilanteessa Välimeren itäosissa, missä Ranskan ja Englannin saartopolitiikkaa on sovellutettu Romanialle, Turkille ja Kreikalle annettujen takuiden, lainojen ja sitoumusten vuodossa.

Varsin mielenkiintoinen on Gaydan lausunto siltä osalta, joka koskee Italian asennoitumista uuteen poliittiseen tilanteeseen. Hän nimittäin selittää, että Saksan ja Neuvostoliiton kesken tehtävä uusi poliittinen sopimus, joka liittyy äskettäin solmittuun kaupalliseen sopimukseen, täydentää fascistisen Italian jo aikaisemmin soveltaman järjestelmän. Gayda mainitsee väitteensä tueksi, että Italia oli ensimmäinen suurvalta, joka lähestyi Neuvostoliittoa tunnustamalla sen "de jure" 7 p:nä helmikuuta 1924 ja että tätä tunnustusta seurasi jo v. 1933 molempien maiden kesken solmittu ystävyys-, puolueettomuus- ja nonagressiosopimus sekä kuluvan vuoden alussa tehty laaja kaupallinen ja taloudellinen sopimus. (Mainittakoon, että olen useissa raporteissani Ulkoasiainministeriölle kiinnittänyt huomiota tämän viimeksimainitun sopimuksen poliittiseen merkitykseen samoin kuin siihen, rap.N.15, 24/5-39, että täkäläinen lehdistö alkoi jo viime toukokuun lopusta lukien kohdella Neuvostoliittoa eräänlaisella huomaavaisuudella, koska johtavalla taholla ilmeisesti odotettiin,

ettei Neuvostoliitto tulisi liittymään akselivaltoja vastaan muodostettuun rintamaan.) Lopuksi Gayda julistaa erittäin otollisena seikkana, että eräs italialainen laivaveistämö on valmistanut äskettäin Neuvostoliitolle sen sotalaivaston nopeimman risteilijän "Tashkentin" ja että Italia ei ole koskaan ottanut osaa sellaisiin sotilaallisiin tai poliittisiin aloitteisiin, joita Ranskan ja Englannin taholta on tehty aikojen kuluessa Neuvostoliittoa vastaan. Hänen käsityksensä mukaan ei Euroopan tulevan historian kannalta ole merkityksetöntä se, että Euroopan totalitaariset valtiot kohtaavat toisensa hetkenä, jolloin suuret imperialistiset rahademokratiot ovat hyökkäysasenteessa. Poliittisilla ja taloudellisilla pakteilla ei ole yhteyttä erilaisten poliittisten ideologiojen ja oppien kanssa. Jokaisella maalla olkoon oma kansallinen järjestelmänsä. Tämän realistisen periaatteen omaksui Mussolini jo v. 1924 tunnustaessaan Neuvostoliiton, ja Italia on sittemmin sitä aina noudattanut kansainvälisissä suhteissaan.

Olen edelläolevassa selostanut Gaydan kirjoitusta Italian suhtautumisesta Euroopassa viimeksi muodostuneeseen tilanteeseen ensinnäkin sen tähden, että se ilmeisesti edustaa Rooman johtavien piirien käsitystä asemasta ja toiseksi osoituksena siitä, kuinka nopeasti ja vaivatta täälläkin voidaan siirtyä toisesta poliittisesta ideologiasta toiseen. Eihän ole kulunut kauankaan siitä kuin Italia, Saksa ja Japani solmivat kominterninvastaisen liiton ja maailmalle julistettiin, että sen tarkoituksena oli kaikin keinoin vaikuttaa kommunismin ja kansainvälisen bolshevismin nujertamiseksi. Silloin syy-

tettiin länsimaisia demokratioja siitä, että ne suhtautumisellaan bolshevismiin vaaransivat tilannetta Euroopassa.

Arvioidessaan Euroopan suurvaltain suhteissa tapahtuvia muutoksia Gayda ei sanallakaan kajoa keskeisimpään kysymykseen, nimittäin siihen, missä määrin nämä muutokset vaikuttavat akselipolitiikan vastaiseen suuntautumiseen ja rauhan säilymiseen. Palattuani Roomaan lomaltani, tasan viikko sitten, ovat nämä kysymykset kuitenkin lähinnä askarruttaneet täkäläisiä poliittisia piirejä. Niinpä on todettavissa, että johtavalla taholla Roomassa on viime aikoina oltu huolestuneita Saksan politiikan liiallisen agressiivisuuden johdosta. Olipa kreivi Ciano saanut Salzburgiin lähtiessään tehtäväkseen varoittaa Saksaa kärjistämästä liiaksi suhteitaan Puolaan. Tällaiseen Italian asenteeseen ovat kolme seikkaa olleet vaikuttamassa. Ensinnäkään ei Italialla ole mitään omia etuja valvottavina Danzigin kysymyksessä ja yleensä saksalais-puolalaisessa selkkauksessa. Toiseksi on taloudellinen asema Italiassa nykyisin siksi vaikea, että sodankäynti laajassa mittakaavassa voisi muodostua katastrofaaliseksi. Mainittakoon että Mussolini on viime aikoina eroittanut 59 prefektiä, joita on Italiassa, Libyaa lukuunottamatta, kaikkiaan 94, koska hallinto ja etenkin väestön taloudellinen asema heidän piireissään on osoittautunut epätyydyttäväksi, ja prefektit eivät ole saaneet parannusta asemaan. Kolmanneksi ja edellisistä seikoista johtuen, vallitsee kaikkialla maassa ja kaikissa piireissä haluttomuus ja väsymys sotiin. Merkillepantavaa on, että kuningas oli

vakuuttanut eräälle täältä äskettäin siirtyneelle virkaveljelleni, ettei sotaa tule, koska kukaan italialainen ei sitä halua. Tällainen johtavienkin piirien asenne on omiaan vahvistamaan otaksumaa, että akseli voisi helposti murtua, jos Saksan agressiivisuus Puolaa kohtaan johtaisi sotaiseen selkkaukseen.

Lähettiläs.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 10

ASIA:

Roomassa olevan lähetystön raportti n:o 77.

Ministeri Järnefelt

~~20~~/8 1939

5000—6—39 3013

Min. Pol.

ROOMA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 835.

Rooma SSA 30 P:NÄ elo KUUTA 19 39.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ
№ 35/145 Pol. 1939.
4/8-39 № LLE.
RYHMÄ 5 OSASTO Cp ASIA

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Rooman-lähetystön raportti n:o 37.

Lähetystö lähettää kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle tämän mukana Suomen Roomassa olevan lähetystön raportin n:o 37:

Tilanteen kehitys.

Lähettiläs.

UE 3: A 4.

R O O M A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 37.

R o o m a ssa 30 p:nä elo kuuta 19 39.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
No 35/145-Sal 1939.
4/8-39 | No | LIIT.
RYHMÄ 5 | OSASTO C 10 | ASIA

Asia: Tilanteen kehitys.

Viimeisessä vakinaisessa kuriiripostissa lähetetyssä raportissani n:o 36 ja erinäisissä salasähkeissä olen tiedoittanut siitä kuinka johtavalla taholla Roomassa on jo kauan aikaa oltu huolestuneita Saksan politiikan agressiivisuuden johdosta ja kuinka Italian tarkoituksena ilmeisesti on ollut estää Saksaa liiaksi kärjistämästä kansainvälistä tilanetta Danzigin kysymyksen yhteydessä, jossa samoin kuin saksalais-puolalaisessa selkkauksessa yleensä, Italialla ei ole suoranaisia omia etuja valvottavina. Tällainen Rooman johtavien piirien asenne on nähtävästi kuluneen viikon ja tämän viikon aikana jatkunut ja vaikka tiedot Mussolinin ja Hitlerin kesken viime päivinä tapahtuneiden puhelinkeskustelujen sisällöstä pidetään täysin salassa, uskotaan kuitenkin asiantuntevissa piireissä, että ensiksimainittu on näissä keskusteluissa koettanut parhaansa taivuttaakseen Saksaa rauhan ja neuvottelujen tielle. M.m. vakuutti Yhdysvaltain Rooman-suurlähettiläs, että Mussolini on tehnyt voitavansa estääkseen tilannetta kehittymästä sotaiseen selkkaukseen.

Tilanteen kärjistyessä viime lauantaina, t.k. 26 p:nä, siinä määrin, että todella saattoi edellyttää sodan puhkeavan Saksan ja Puolan sekä Saksan ja länsivaltain välillä, kävin

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Palazzo Chigissä tapaamassa Italian ulkoasiainministeriön poliittisen osaston päällikköä, ministeri Butia, joka on kreivi Cianon "oikea käsi" ja läheinen ystävä. Kysyin häneltä ensiksi, oliko Campo Mussolinilla, Roomassa vierailevaa 19 suomalaista partiopoikaa kehoitettava kaiken varalta palaamaan kotiin, koska liikennemahdollisuudet sodan syttyessä voisivat vaikeutua. Ministeri Buti vastasi, että tilanne oli kyllä varsin vakava, mutta ettei hän puolestaan voinut antaa mitään neuvoa asiassa. Hän ilmoitti olevansa valmis tiedustelemaan kreivi Cianon mielipidettä asiassa. Sanoin, ettei se ollut välttämätöntä; olin vain itse halunnut tietää, pidetäänkö Palazzo Chigissä asemaa siksi kärjistyneenä, että olisi ryhdyttävä tämänkaltaisiin toimenpiteisiin mahdollisen sodan varalta. Ministeri Buti totesi, että selkkaus Saksan ja Puolan välillä tosin oli kehittynyt varsin vakavaksi, ja sodan vaara oli suuri, mutta sovinnon ja neuvottelujen mahdollisuuksia oli vielä olemassa. Niinpä oli Italian taholta esitetty Danzigin pulman ratkaisua sen järjestelyn puitteissa, jonka Kansainliitto on hyväksynyt vapaakaupungin hallintoon nähden. Tämän järjestelyn (Danzigin statuutin) mukaan vapaakaupungilla on oikeus itse päättää regiimistään, jolloin päätös lopullisessa instantissa alistetaan Kansainliiton hyväksyttäväksi. Puolalla ei ole Danzigin statuutin mukaan muodollista oikeutta sekaantua asiaan eikä tällaista oikeutta ole Englannilla tai Ranskalla, muuta kuin niiden ominaisuudessa Kansainliiton jäseninä. Minis-

teri Buti ilmoitti, että tällainen ehdotus on tehty viimeisenä keinona pulman selvittämiseksi, "sillä jos nähdään, että potilas on kuolemaisillaan, on turvauduttava kaikkiin keinoihin sairaan pelastamiseksi". Sovitteluehdotus tyydyttäisi Puolaa, Englantia ja Ranskaa sikäli, että ratkaisu tapahtuisi Kansainliiton päättämän järjestelyn puitteissa ja Saksaa sikäli, että Danzigin regiimessä tapahtuvat muutokset tehtäisiin Saksan vaatimuksista syntyneestä tilanteesta johtuen. Sovitteluehdotus oli saatettu Englannin hallituksen tietoon, ilmeisesti suurlähettiläs Hendersonin mukana hänen matkustaessaan Lontooseen neuvottelemaan.

Olen kertonut edelläolevasta keskustelusta, koska siitä ilmenee osaltaan kuinka Italian taholta on yritetty selvittää konfliktia. On myöskin varsin todennäköistä, että Italian ehdotus Danzigin pulman ratkaisuksi on käsittelyn alaisena niissä neuvotteluissa, joita Saksan ja Englannin välillä parhaillaan käydään.

On syytä mainita, että Roomassa ja yleensä koko Italiassa viime aikoihin asti on suhtauduttu varsin tyynesti tilanteeseen. Lehdistö kirjoittaa asemasta maltillisesti, tosin kyllä Saksan asennetta ymmärtävästi, mutta ei millään muotoa kiihoittavassa sävyssä. En ole vielä nähnyt lehdistössä lausuntoja, joissa puhuttaisiin Italian yhtymisestä mahdolliseen sotaan Saksan liittolaisena. Päinvastoin, selitetään että Italia odottaa tapahtumain kehitystä tyynesti ja luottaa Mussolinin lopulliseen ratkaisuun sekä mahdollisuuteen pelastaa tilanne. Merkittävää on myöskin, että lehdistö ei viime aikoina ole hyökännyt Ranskaa vastaan ja Italian tunnettuja,

Ranskaan kohdistuvia vaatimuksia ei ole tilanteen kärjistyessä enemmän tehostettu.

Ulkovaltain Roomassa olevien edustajain keskuudessa ollaan yleisesti sitä mieltä, että Italia, mikäli sota syttyisi, yrittäisi viimeiseen asti pysyä puolueettomana. Väitetään myös että Ranska ei haluaisi Italian ryhtyvän sotaan, joka puolueettomana estäisi Ranskan armeijaa hyökkäämästä Alppien yli Lombardian tasangolle ja sitä tietä Saksan kimppuun sen eristämiseksi etelästä käsin. Olenpa kuullut siihen suuntaan käyviä otaksumia, ettei Saksakaan toivoisi Italian yhtyvän mahdolliseen sotaan, jossa sen tulisi avustaa Italian armeijaa pidättämään ranskalaisia joukkoja Alppien takana. Todetaan vielä, että Italian laivaston kävisi sodassa varsin vaikeaksi pitää puoliaan Ranskan ja Englannin ylivoimaista laivastoa vastaan, joka saartaisi sen Välimeren satamiin ja täten estäisi Italian liikeyhteydet meritse.

Ne varovaisuustoimenpiteet, joihin hallitus on ryhtynyt sodan varalta, on täällä otettu tyynesti vastaan. Rooma oli eilen illalla ajoittain täydelleen pimeänä, nähtävästi kokeilutarkoituksessa, mutta ei tämäkään tehnyt sen asujamistoon erikoisempaa vaikutusta. Kaduilla kuului huutoja: erittäin runollista ! Huvittelupaikat olivat täynnä yleisöä, joka iloisena seurasi näytelmää kuun paistaessa täydeltä terältä.

Eero Järnefelt

Lähettiläs.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 10

ASIA:

Roomassa olevan Lähetystön raportti n:o 38.

Ministeri Järnefelt

5/9 1939.

5000—6—39 3012

Min/Pol.

ULKOASIAINMINISTE
36 / 145 Sal D. 39.
12/9-39
OSASTO | ASIA
5 C 10

R O O M A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 847.

Rooma SSA 6 P:NÄ syys KUUTA 19 39.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Rooman-lähetystön raportit n:ot 38-39.

Lähetystö lähettää kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle tämän mukana Suomen Roomassa olevan lähetystön raportit n:ot 38 ja 39:

1) Sodan syttyminen ja Italia;

2) Italian puolueettomuus.

Lähettiläs.

UE 3: A 4.

R O O M A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 38.

R o o m a ssa 5 p:nä syys kuuta 19 39.

Asia: Sodan syttyminen ja Italia.

36 / 145 Sal D. 1939
12/9-39 Liitt.
5 Cw ASIA

Viime elokuun lopulla, kriisin Euroopassa kehittyessä ratkaisuaan kohden, tiedoitin salasähkeissäni Ministeriölle, että Roomassa ei hyväksytty Saksan agressiivista asennetta puolalaissaksalaisessa konfliktissa, koska johtavalla taholla ollaan päättävästi sotaa vastaan. Mainitsin myös siitä, että Italia jäisi puolueettomaksi, jos sota syttyisi, ainakin kunnes mahdollisuudet sen yhtymiseen toiseen tai toiseen sotivaan puoleen alkavat olla nähtävissä. Koska nykytilanteessa ei ole täysin varmaa, ovatko lähetystön salasähkeet saapuneet perille, selostan niitä seuraavassa:

Viime elokuun 22 p:nä lähetystö tiedoitti Ministeriölle, että "johtavat piirit Italiassa vastustavat sotaa ja että Saksan hyökkäävä politiikka voisi siinä tapauksessa, että sota syttyisi, johtaa akselipolitiikan katkeamiseenkin".

Viime elokuun 25 p:nä tiedoitettiin, että "Italia jäisi sodan syttyessä puolueettomaksi, ainakin siksi, kunnes mahdollisuudet sotaan yhtymiseen tavalla tai toisella alkavat olla nähtävissä".

Monet oleelliset syyt ovat vaikuttaneet Italian nykyiseen asenteeseen Euroopassa syttyneessä sodassa. Olen niitä se-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

lostanut viime kevään ja kesän aikana lähettämissäni tiedoituksissa. Syyt ovat osittain sisä-, sotilas- ja ulkopoliittisia. Varsin vaikuttavana syynä on pidettävä Italian kansan keskuudessa ilmenevää haluttomuutta sotaan. Tällainen mieliala on vieläkin aivan yleinen ja ulottuu johtaviin piireihin asti. Todistuksena siitä, että johtavalta taholta tehtiin aina sodan puhkeamiseen asti yrityksiä rauhallisen ratkaisun hyväksi, ovat Mussolinin neuvottelut Hitlerin ja niinhyvin Englannin kuin Ranskan pääministerien kanssa.

Niistä tiedoitettiin Ministeriölle lähetystön sähkeessä viime kuun 31 p:ltä, jossa todettiin, että "mieliala on Italiassa edelleen päättävästi sodanvastainen, ja että Italia jatkaa myös Englannin kanssa neuvotteluja sovinnollisen ratkaisun aikaansaamiseksi, vaikka yleinen asema on kovasti vaikeutunut sen johdosta, että Puolassa on ryhdytty yleiseen mobilisointiin".

Kuten täällä julkaistusta virallisesta kommunikeasta ilmenee, oli Mussolini vielä yöllä vasten kuluvan kuun kolmatta päivää, jona sota puhkesi, yhteydessä Hitlerin, Chamberlainin ja Daladier'in kanssa, yrittäen viime hetkellä rauhallista ratkaisua joko aselevon tai rauhankonferenssin muodossa.

Tästä lähetystö ilmoitti Ministeriölle kuluvan kuun kolmannen päivän aamuna lähetetyssä sähkeessä, jossa tiedoitettiin, että Duce jatkaa yrityksiään rauhallisen ratkaisun aikaansaamiseksi ja kerrottiin Roomassa liikkuvan huhuja aloit-

teista aselepo- tai rauhankonferenssin aikaansaamiseksi.

Maassa vallitsevaa mielialaa kuvaavaa on vielä se riemu, jolla yleisö otti vastaan tiedon Italian hallituksen päätöksestä ryhtyä ainoastaan varovaisuus- eikä sotilaallisiin toimenpiteisiin Saksan-Puolan kesken syntyneen aseellisen selkkauksen johdosta. On merkille pantavaa, että sodan alkaminen Saksan ja toiselta puolen Englannin ja Ranskan välillä, ei ole aiheutttanut hallituksen taholta mitään uusia huomattavampia toimenpiteitä. Päinvastoin, aikaisempia rajoituksia, esim. Rooman valaistukseen nähden on tuntuvasti lievennetty ja elämä kulkee nykyisin täällä suurin piirtein normaalista latuaan. Pohjois-Italiassa ovat kaupungit kuitenkin edelleen yön aikana pimeinä.

Todettakoon vielä, että maassa vallitsee aivan rauhallinen mieliala. Yleisö luottaa täydellisesti Mussolinin kykyyn johtaa Italia onnellisesti siitä vaikeasta tilanteesta, johon se on nykyisessä kansainvälisessä asemassa joutunut. Ducen auktoriteetti on hallituksen nykyisessä tilanteessa omaksuman asenteen johdosta vain lisääntynyt ja kaikki tiedot, joita ulkomailla mahdollisesti on levitetty täällä tapahtuneista levottomuuksista, ovat täydelleen perättömiä.

Lähettiläs.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 10

ASIA:

Roomassa olevan Lähetyksen raportti n:o 39

Ministeri Järnefelt

6/9 1939

5000—6—39 3013

R O O M A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 39.

R o o m a ssa 6 p:nä syys kuuta 19 39.

Asia: Italian puolueettomuus.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
No 36 / 145 Sal 39.
12/9-39
RYHMÄ 5 OSASTO C10 ASIA

Raportissani 30/8 n:o 37 mainitsin siitä kuinka Roomassa ulkovaltain edustajain keskuudessa edellytettiin, että Italia yrittäisi sodan syttyessä viimeiseen asti pysyä puolueettomana. Kerroin myöskin väitteestä, että Ranska haluaisi Italian yhtyvän sotaan, koska Italia puolueettomana estäisi Ranskan armeijaa hyökkäämästä Alppien yli Lombardian tasangolle ja sitä tietä Saksan kimppuun sen eristämiseksi etelästä käsin. Selostin vielä otaksumaa, ettei Saksakaan toivoisi Italian yhtyvän sotaan, jossa sen tulisi avustaa Italian armeijaa pidättämään ranskalaisia Alppien takana.

Olen kiinnittänyt uudestaan huomiota näihin väitteisiin ja otaksumiin ensiksi sen tähden, että niissä lausuttu ennustus Italian noudattamasta asenteesta on osoittautunut oikeaksi: Euroopan johtavat vallat ovat parhaillaan sodassa keskenään, mutta mitkään merkit eivät ainakaan toistaiseksi viittaa siihen, että Italia olisi edes aikeissa yhtyä siihen, vaikka Italian - Saksan keskeinen sotaliitto automaattisesti edellyttää asettumista Saksaa auttamaan, etenkin silloin tai sen jälkeen, kun Englanti ja Ranska ryhtyivät sotaan Saksaa vastaan. Toiseksi on syytä mainita, että sikäli kuin selitys Italian puo-

JAKELUOHJE: Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

UE 2: A 4.

lueettomana pysymisen motiiveista, jonka muuten kuulin Ranskan ja Yhdysvaltain täällä olevilta suurlähettiläiltä, pitää paikkansa, Italian menettely ei olisi ristiriidassa Saksan etujen kanssa, joihin siis kuuluisi estää Ranskan armeijan liikuntavapaus Saksaa vastaan etelästä käsin siten, että Italia pysyy puolueettomana.

Täytyy kuitenkin tunnustaa, että niin mahdolliselta kuin selitys Italian menettelyn motiiveista eräissä suhteissa tuntuukin, tulee täällä tilannetta seuratessa havaitsemaan seikkoja, jotka puhuvat sitä vastaan. On nimittäin vaikeata uskoa, että Mussolinin äärimmäiset yritykset sodan välttämiseksi, jotka jatkuivat vielä muutamia tunteja ennen sodan puhkeamista Saksan ja Ranskan - Englannin välillä, eivät olisi johtuneet todellisesta halusta välttää tilanteen kehittymistä aseelliseen ratkaisuun. Onhan tunnettua, että Mussolini on kaiken aikaa ollut Hitleriä hillitsevä tekijä siinä selkkauksessa, joka Danzigin kysymyksen yhteydessä kehittyi Saksan ja Puolan välillä. Ja jos asioita seurataan vielä pitemmälle: kaikille on tunnettua, ettei Hitlerin kaappaus Itävallassa ollut Italian mieleen puhumattakaan Tsekkoslovakian valtauksesta, joka tapahtui Mussolinia kuulematta ja hänen sitä tietämättä. Eikö siis näissä olosuhteissa ole otettava lukuun mahdollisuus, että Mussolini,huomattuaan yrityksensä hillitä tälläkin kertaa Hitleriä, lopulta päätti vetäytyä pois pelistä, johon yhtyminen monissa suhteissa voisi johtaa Italialle arvaamattomiin seurauksiin. Etenkin puhuu tällaisen olettamuksen puolesta se, ettei

Italia ole viime päivinä edes tuntuvammin mobilisoinut antaakseen siten Saksalle moraalista ja sotilaallista tukea sen taistelussa Ranskaa ja Englantia vastaan. Monet muutkin seikat, kuten Italialle epäedullinen strateeginen asema Välimerellä, italialaisten vastenmielisyys sotaan ja saksalaisvastainen mieliala, taloudellinen tilanne y.m. puhuvat sen puolesta, että Italian päätös pysyä puolueettomana, johtuu pikemminkin muista motiiveista kuin halusta näytellä jonkinlaista suojamuuria Ranskan Alppi-armeijaa vastaan. Mainittakoon tämän olettamuksen puolesta puhuvana vielä se tosiasia, että Italian lehdistön hyökkäykset Ranskaa ja Englantia vastaan ovat nykyään miltei loppuneet ja että virallisesti on ilmoitettu Italian lehdistön käsittelevän puolueettomasti sotaa koskevaa uutisaineistoa. Tällaiset merkit viittaavat kaikkea muuta kuin siihen, että Italia nykyhetkellä seuraisi ehdottomasti Milanon-sopimuksen viittomaa tietä. Päinvastoin, alkaa ilmetä yhä selvemmin, että akselipolitiikka on höltymässä tai suorastaan rikkoutunut kriisin kehittyessä sodaksi Saksan ja toiselta puolen Englannin ja Ranskan kesken. Mainittakoon lopuksi, että Italian hallituksen viime päivinä antamissa virallisissa kommunikeoissa ei ole sanallakaan kosketeltu Italian - Saksan liittosuhdetta eikä mainittu "akselista". Täältä ei ole liioin missään yhteydessä onniteltu Hitleriä Saksan armeijan Puolassa saavuttamien voittojen johdosta.

Lähettiläs.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 10

ASIA:

Roomassa olevan Lähetystön raportti n:o 40.

Ministeri Järnefelt

7/9 1939.

5000—6—39 3012

Min/Pol.

ROOMA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 855.

37/145 Pal 39.

Rooma SSA 7 P:NÄ syys KUUTA 19 39. 13/9-39.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

5 C 10

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Rooman-lähetystön raportti n:o 40.

Lähetystö lähettää kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle tämän mukana Suomen Roomassa olevan lähetystön raportin n:o 40:

Italian asema nykytilanteessa.

Lähettiläs.

UE 3: A 4.

R O O M A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 40.

R o o m a ssa 7 p:nä syys kuuta 1939.

Asia: Italian asema nykytilanteessa.

Kirjoitettuani raporttini 6/9 n:o 39 olen saanut asiantuntevalta taholta seuraavia tietoja, jotka koskevat Italian asemaa nykytilanteessa.

Saatuaan tiedon Italian hallituksen 1 p:nä kuluvaa kuuta antamasta kommunikeasta, jossa selitettiin, että ne sotilaalliset toimenpiteet, joihin hallitus on Euroopan tilanteen johdosta ryhtynyt, ovat vain valmiustoimia, kävivät Englannin ja Ranskan täkäläiset suurlähettiläät kreivi Cianon luona ilmoittamassa, että heidän hallituksensa haluavat täsmällistä selitystä siitä, mitä kommunikealla tarkoitetaan. Heille vastattiin, että kommunikea puhuu itse puolestaan.

Vaikka yleisö seuraa verrattain rauhallisesti tapahtumain kehitystä ja luottaa Mussolinin mahdollisuuksiin selviytyä asemasta Italialle otollisella tavalla, ollaan johtavalla taholla varsin huolestuneita. Epäillään nimittäin Ranskan ja Englannin tiukentavan suhteitaan Italiaan ja vaativan sitä ennemmin tai myöhemmin määrittelemään suhtautumisensa taisteleviin puoliin nähden. Toiselta puolen on vaara tarjolla, että myöskin Saksan taholta esitetään ajan tullen sama vaatimus.

Jos Italia asettuisi Saksan puolelle, s.o. ryhtyisi so-

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

taan Ranskaa ja Englantia vastaan, olisi tästä seurauksena, että viimeksimainittujen Välimeren laivastot katkaisisivat Italian yhteydet Abessiniaan ja Eritreaan ja yhteys Italian Pohjois-Afrikkalaisiin alueisiin kävisi vaikeaksi. Ranskan ja Englannin laivastot ovat Välimerellä aivan ylivoimaiset. Gibraltarin edustalla on nykyisin 150 englantilaista ja ranskalaista sota-alusta.

Italian sodassa Ranskaa ja Englantia vastaan voisi Ranskan armeija tunkeutua Alppien kautta Lombardiaan ja ehkäistä Italian yhteydet Saksaan. Seurauksena arvellaan myös olevan tässä tapauksessa, että Turkki, ja Jugoslavia ja Romania asettuisivat Saksaa vastaan, joten Italian yhteydet myöskin Balkanilla katkeaisivat.

Italian liittymistä Saksan asetoveriksi vaikeuttaa vielä se, että Italian armeijan korkein upseeristo on jyrkästi Saksaa vastaan ja tuo tämän kantansa peittelemättä esiin. M.m. ilmoittivat eräät italialaiset kenraalit eroavansa, jos saksalaisten upseerien olisi sallittu Pohjois-Italiassa äskettäin pidetyillä suurilla manöövereillä johtaa italialaisia joukko-osastoja. Seurauksena oli, että aikeesta oli luovuttava.

Italian yhtymisellä sodassa Ranskaan ja Englantiin voisi myöskin olla arveluttavia seurauksia. Saksa voisi, sotatoimien kehittyessä, Puolan sotaretken jälkeen, hyökätä Pohjois-Italiaan maalle arvaamattomin seurauksin.

Edelläolevat mahdollisuudet huomioonottaen Italian hallitus noudattaa tällä hetkellä epämääräistä politiikkaa, yrittäen voittaa aikaa. Sotilaallisten ja varovaisuustoimenpiteiden ohella todetaan toimenpiteitä, jotka viittaavat puolueettoman asenteen jatkamiseen. Sardinian saaren varusväkeä on tuntuvasti vahvistettu, samoin Libyassa olevia sotavoimia. Toiselta puolen ei joukkoja ole viime aikoina keskitetty Italian-Ranskan maarajalle pohjoisessa. Laivaliikenne itään (Levantin maihin y.m. on avattu uudelleen ja samoin länteen, vieläpä Amerikkaan).

Mussolinin rauhanaktiosta puhutaan Roomassa edelleen. Pidetään mahdollisena, että Hitler, vallattuaan Varsovan ja vahvistettuaan asemansa idässä, esittää Mussolinin välityksellä länsivalloille rauhanehdot, jotka eivät käsittäisi ainoastaan Puolan alueiden järjestelyä vaan myöskin Saksan vaatimuksia siirtomaihin nähden.

Länsivalloille ystävällisellä taholla täällä ei edellytetä, että Ranska ja Englanti hevillä suostuisivat tällaisista ehdoista neuvottelemaan.

Lähettiläs.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 10

ASIA:

Roomassa olevan lähetystön raportti n:o 41

Ministeri Järnefelt

10/9 1939.

5000—6—20 3018

Min./Pol.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
№ 38/145 Pol. 1939.
19/9-39 Liitt.
KYHMÄ OLASTO ASIA
5 Cю

R O O M A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 868.

R o o m a SSA 13 P:NÄ syys KUUTA 19 39.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Rooman-lähetystön raportti n:o 41.

Lähetystö lähettää kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle tämän mukana Suomen Roomassa olevan lähetystön raportin n:o 41:

Italian mahdollisuudet puolueettomana maana.

Lähettiläs.

UE 3: A 4.

R O O M A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 41.

R o o m a ssa 13 p:nä syys kuuta 19 39.

Asia: Italian mahdollisuudet puolueettomana maana.

Raporttini n:o 40, 7/9, jälkeen olen saanut seuraavat tiedot tilanteesta ja siitä, miten sitä täällä arvostellaan:

Mussolini on jatkuvassa kosketuksessa niinhyvin Englannin, Ranskan kuin Saksan hallitusten kanssa. Ajan mittaan on kuitenkin käynyt yhä selvemmäksi, että yritykset sodan lopettamiseksi ovat turhia. Syyllisenä rauhan mahdollisuuksien luhistumiseen ei pidetä Saksaa, joka edelleen olisi valmis lopettamaan vihollisuudet Ranskan ja vieläpä Englannin kanssa. Saksa on viimeiseen asti toivonut tilaisuuden tähän avautuvan sen jälkeen kun Puola on saatettu polvilleen ja siellä on saatu aikaan uusi hallitus, jota Ranskan ja Englannin kanssa tehdyt sopimukset eivät velvoita jatkamaan sotaa. Syyllisenä ei myöskään pidetä Ranskaa, joka ei haluaisi hyökkäyssotaa, vaan on valmis taistelemaan omista alueistaan silloin kun niitä kohtaan hyökätään. Syyllisenä pidetään Englantia, joka nähtävästi ei taivu lopettamaan vihollisuuksia siinäkään tapauksessa, että Puola joutuu kokonaan Saksan valtaan.

Tähän nähden ollaan Italiassa johtavalla taholla nykyisin siinä käsityksessä, että sota tulee pitkälliseksi ja että Englannin tarkoituksena on näännyttää Saksa siihen kohdistuvilla

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

saartotoimenpiteillä. Tällaisessa saartosodassa on Italian tarkoituksena pysyä puolueettomana; ainakin toistaiseksi, siksi kunnes tilanteen kehitys suuntaan tai toiseen pakottaisi Italian luopumaan asenteestaan.

Italian puolueettomuutta ei nykyisin häiritse Saksa, jonka etuihin kuuluu sen säilyttäminen. Italian joutuminen sotaan pakottaisi nimittäin Saksan huolehtimaan Italian turvallisuudesta, Ranska voisi hyökätä Pohjois-Italiaan, jolloin Saksan olisi tultava avuksi. Tässä tapauksessa häiriytyisi Saksan-Italian yhteys ja se etu, mikä Saksalla on siitä, että sen eteläinen raja on auki, ja että se voi sodan aikana olla kauppavaihdossa Italian kanssa.

Italian puolueettomuutta uhkaavat pikemminkin Englanti ja Ranska, jotka ajan tullen voivat pakottaa Italian luopumaan nykyisestä asenteestaan.

Palazzo Chigissä on viime päivinä oltu varsin levottomia sen johdosta, että on epäilty Englannin suunnittelevan Italian pakottamista sotaan. Nyttemmin on kuitenkin levottomuus jossain määrin vähentynyt niiden vakuutusten johdosta, joita Englannin Rooman-suurlähettiläs on Englannin kannasta antanut tässä suhteessa kreivi Cianolle.

Huolimatta siitä, että Englannin yleisesikunta, saatujen tietojen mukaan, on ollut sillä kannalla, että Italian yhtyminen sotaan Saksankin puolella olisi Englannille edullisempaa, on Englannin hallitus katsonut otollisemmaksi luopua sodan laajentamisesta Välimerelle, jonka sulkeminen tuot-

taisi suuria haittoja Englannin merenkululle ja yhteyksille Läheiseen sekä Kaukaiseen Itään. Roomaan saapuneiden tietojen mukaan on etenkin Chamberlain edustanut sitä kantaa, että Englanti voi ajan mittaan saada enemmän hyötyä yhteyksistään Välimeren kautta kuin siitä, että Italia sodassa eristetään siirtomaistaan ja että Italian niemimaa saarretaan mereltä ja maalta käsin. Chamberlainin kantaan on ollut vaikuttamassa myöskin se, että Englanti ja Ranska voivat tehokkaasti kontrolloida Gibraltarissa, Aleksandriassa ja Dardanellien salmissa Italian sodanaikaista kauppaa ja siten estää Saksalle tärkeiden tuotteiden tuonnin meritse Italiaan ja sitä tietä Saksaan. Italian-Saksan keskeisen kauppavaihdon vapaa jatkuminen sodan aikana ei siis tuottaisi Englannille niin suuria haittoja kuin ovat ne edut, joita Englanti saa Välimeren jäädessä sodan ulkopuolelle. On vielä otettava huomioon, ettei Italia ole mineraaleja ja viljaa eikä yleensä sellaisia tuotteita tuottava maa, joita Saksa pääasiassa tarvitsee sodan jatkamiseksi. Englanti voi rauhassa sallia esim. hedelmien viennin Italiasta Saksaan, ottaen huomioon, että Italian markkinoiden pysyminen sille avoinna, yksistään korvaa Italian-Saksan kaupan jatkumisesta Englannille aiheutuvan haitan.

Italian omalta kannalta katsoen tuottaa puolueettomuus sille arvaamattomia etuja, ensi sijassa taloudellisia ja myös poliittisia. Italian kauppatiet Pohjois- ja Etelä-Amerikkaan jäävät avoimiksi. Italia voi jatkaa kaupallisia

yhteyksiään Levantin maihin, Pohjois-Afrikan siirtomaihin ja Dardanellien salmien kautta Romaniaan ja Venäjälle sekä, mikä on erittäin huomattavaa, Suezin kanavan kautta Intiaan ja Kaukaiseen Itään ja omiin siirtomaihinsa - Abessiniaan ja Eritreaan. Mainittakoon tässä yhteydessä, että Italian liira on viime päivinä kohonnut esim. Englannin puntaan nähden. Tämä johtuu nähtävästi niistä mahdollisuuksista, joita Italialla katsotaan olevan kauppasuhteitten jatkamiseksi sodan aikana puolueettomien ja sodassa olevien maiden kanssa. On myös todettavissa, ettei sota ole toistaiseksi aiheuttanut täällä huomattavampaa hintain nousua ja liike-elämään kohdistuvia rajoituksia.

Ei kuitenkaan ole sanottua, ettei sotatoimien kehittyessä ja etenkin kauppasodan jatkuessa tilanne voi muuttua tässä suhteessa Italialle epäedullisemmaksi. Onhan mahdollista, että Englanti yrityksissään nujertaa Saksa taloudellisella saarrolla, ryhtyy varsin radikaalisiin toimenpiteisiin kaupan rajoittamiseksi myöskin Italian ja ulkomaiden kesken. Näitä Englannin hallituksen aloitteita seurataan nykyisin Palazzo Chigissä suurella valppaudella. On m.m. saapunut tietoja, että Englannin tarkoituksena olisi saada Kansainliitto julistamaan Saksa agressööriksi sodassa Puolan kanssa, jolloin puolueettomien maiden kaupankäynti Saksaan tulisi entistä jyrkempien rajoitusten ja niiden merikauppa Saksaan kiellon alaiseksi.

Poliittisesti voi Italia suuressa määrin hyötyä puo-

lueettomasta asenteestaan. Väitetään - ja tämän kuulin erään puolueettoman suurvallan Roomassa olevalta edustajalta, että Francois-Poncet, Ranskan Rooman-suurlähettiläs, joka parhaillaan on Parisissa, olisi siellä neuvottelemassa Italian - Ranskan suhteiden järjestelystä ja että olisi lopulta kysymys Ranskan myöntymisestä erinäisiin Italian tunnettuihin vaatimuksiin niitten etujen vastineeksi, joita Italian puolueettomuus tuottaa Ranskalle nykyisen sodan aikana.

Lähettiläs.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 10

ASIA:

Roomassa olevan Lähetystön raportti n:o 42.

Ministeri Jännefelt

20/9 1939

5000—7—38 3465

Min/Pol.

ROOMA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. 40 41 Pal 39.

KIRJELMÄ n:o 894.

Rooma SSA 20 P:NÄ syys KUUTA 19 39. 28/9-39

VIITTAUS: N 5 C10

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Rooman-lähetystön raportit n:ot 42-43.

Lähetystö lähettää kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle tämän mukana Suomen Roomassa olevan lähetystön raportit n:ot 42 ja 43:

1) Italian asenne ja länsivallat;

2) Keskustelu Yhdysvaltain suurlähettiläänkanssa.

Gunnar Jarnefelt
lähettiläs.

UE 3: A 4.

R O O M A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 42.

R o o m a ssa 20 p:nä syys kuuta 19 39.-

40 45- Pal 39

28/9-39

Asia: Italian asenne ja länsivallat.

5 C10

Olen erittäin luotettavasta lähteestä saanut seuraavia tietoja Italian hallituksen suhtautumisesta nykytilanteeseen Euroopassa ja asenteesta, jota Italian hallitus tulee noudattamaan.

Italia ei tule julistautumaan puolueettomaksi. Puolueetonta asennetta tullaan kuitenkin noudattamaan. Tässä mielessä Italia tulee jatkamaan diplomaattisia, kauppa- ja muita suhteitaan niinhyvin sotiviin kuin puolueettomiin maihin. Tämä politiikka ei ole ristiriidassa Saksan etujen kanssa, sillä niihin kuuluu, ainakin toistaiseksi, että Italia noudattaa nykyistä asennettaan. Italian puolueettomuus on poliittisesti Saksan etujen mukainen, koska Saksa toivoo voivansa tarpeen tullen käyttää Italian välitystä suhteitten uusimiseksi länsivaltoihin ja Italian painostusta etujensa puolesta mahdollisissa rauhanneuvotteluissa Versaillesin luoman järjestelyn poistamiseksi. Taloudellisesti on Italian puolueettomuus Saksalle edullinen sikäli, että se voi olla Italian kanssa kauppasuhteissa ja sitä tietä taloudellisessa kosketuksessa Euroopassa ja sen ulkopuolella olevien puolueettomien maiden kanssa.

On myös otettava huomioon, että Italian puolueettomuus

JAKELUOHJE:
Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

vaikuttaa rauhoittavasti tilanteeseen Balkanilla, mikä myöskin on nykyisin Saksan etujen mukaista.

Erikoisen huomattavaa on vielä, etteivät myöskään Englanti ja Ranska aseta esteitä Italian noudattamalle politiikalle. Päinvastoin, Englannin ja Ranskan sekä toiselta puolen Italian välillä vallitsee yhteisymmärrys Italian omaksumaan asenteeseen nähden. Ranska ja Englanti pitävät nykytilanteessa niinhyvin poliittisesti, sotilaallisesti kuin taloudellisesti eduilleen otollisempana, että Italia noudattaa tosiasiallista puolueettomuutta. Mitään puolueettomuuden muodollista julistamista ei Italialta tulla Ranskan ja Englannin taholta vaatimaan. Tästä on sovittu niissä neuvotteluissa, joita kreivi Cianon ja Englannin sekä Ranskan Roomassa olevien suurlähettiläiden kesken on viime päivinä käyty.

Ranska ja Englanti ovat Italian suhteen omaksumansa asenteen mukaisesti parhaillaan vilkkaassa taloudellisessa vuorovaikutuksessa Italian kanssa. Italiasta on tehty suuria tilauksia, joiden toimittaminen tapahtuu Italian hallituksen suostumuksella. Viittaan lähetystön salasähkeeseen n:o 69 (15.9.). Niinhyvin Ranska kuin Englanti maksavat tilauksensa kullassa, jota Italia nykyisinkin tavallista suuremmassa määrässä tarvitsee. Täten menetellen Ranskan ja Englannin tarkoituksena on sitoa Italia entistä suuremmassa määrin länsimaisiin demokratioihin, myöskin poliittisessa mielessä.

Ranskan ja Englannin politiikka suhteitten lähentämiseksi Italiaan on nähtävästi tuottanut tuloksia. Eräät merkit viittaavat nimittäin siihen, että <u>Italia on vähitellen</u>

ja hallituksen noudattaessa erikoista varovaisuutta tässä suhteessa, kääntymässä lähemmäksi länsivaltoja. Osaltaan on tämänsuuntaiseen kehitykseen ollut vaikuttamassa Neuvostoliiton - Saksan yhteistoiminta ja sen ilmeneminen Puolan tapahtuminen yhteydessä. On nimittäin otettava huomioon, että Italian osanotto Espanjan sotaan "bolshevismia vastaan" on täällä vielä tuoreessa muistissa, ja että Mussolinin on tähänkin nähden vaikeata hyväksyä ja seurata mukana siinä politiikassa, jota Saksa ja Neuvostoliitto soveltavat erikoisesti Puolaan nähden. Mainittakoon vielä tässä yhteydessä, että opinioni on Espanjassa asettunut Hitler - Stalin liittoa vastaan. Lopuksi on todettavissa, että Rooman johtavissa piireissä seurataan levottomuudella niitä vaikutuksia, joita Neuvostoliiton sekautumisella konfliktiin voi olla Balkanin maihin, ottaen huomioon, että "Italia on myöskin balkanilainen valta", kuten kreivi Ciano huomautti tästä seikasta mainitessaan. Italian etuihin ei voisi millään muotoa kuulua se, että Neuvostoliitto saisi liittonsa avulla Saksan kanssa voimakkaamman otteen Balkanilla, koska Neuvostoliitto tulisi siten esteeksi Italian valtapyrkimyksille Balkanin maissa.

Lähettiläs.

x x x

Edelläolevan tultua kirjoitetuksi saapui tieto Itali-

an ulkoasiainministeriön kansliapäällikön Bastianinin nimityksestä suurlähettilääksi Lontooseen Grandin seuraajaksi. Nimitykselle annetaan Rooman poliittisissa piireissä erikoinen merkitys. Sitä pidetään ilmauksena Italian hallituksen halusta parantaa suhteita Englantiin. On todella huomattavaa, että hallitus katsoo nykyhetkellä olevan syytä täyttää Lontoon suurlähettiläänpaikka pidettyään sitä huomattavan ajan avoinna.

E. Järnefelt

Lähettiläs.

jiskjannes
minister

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 10

ASIA:

Roomassa olevan lähetystön raportti n:o 43.

Ministeri Järnefelt

20/9 1939

5000—7—38 3485

R O O M A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 43. 40 145 Pol 39.

R o o m a ssa 20 p:nä syys kuuta 19 39. 28/9.39

Asia: Keskustelu Yhdysvaltain suurlähettilään kanssa. 5 C/10

Tapasin pari päivää sitten Yhdysvaltain Rooman-suurlähettilään, joka kertoi seuraavaa:

Suurlähettiläs oli ennen Salzburgin neuvotteluja useaan otteeseen tavannut kreivi Cianon, joka oli ennen lähtöään von Ribbentropia tapaamaan selittänyt, ettei Saksan -Puolan selkkaus tulisi kehittymään sodaksi. Lähtiessään matkalle perjantaina kreivi Ciano oli pyytänyt suurlähettilästä käymään luonaan seuraavana maanantaina, jolloin hänen tuli palata Roomaan ja jolloin hän halusi antaa tietoja neuvotteluista. Tapaamisesta ei kuitenkaan tullut suurlähettilään yrityksistä huolimatta mitään ennen seuraavaa torstaita, jolloin kreivi Ciano oli selittänyt, ettei hän voinut antaa mitään tietoja neuvotteluistaan von Ribbentropin kanssa.

Kun sitten tuli tieto Saksan - Neuvostoliiton keskeisestä sopimuksesta, oli kreivi Ciano selittänyt, että pahin oli tapahtunut ja ettei kukaan voinut enää sanoa mitenkä tilanne tulisi kehittymään. Cianon sanat kuuluivat: "Kauheata, nyttemmin voi tapahtua mitä tahansa."

Suurlähettiläs kertoi, ettei kukaan ulkomaalainen saa nykyisin tilaisuutta tavata Mussolinia eikä myöskään selvitystä

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

hänen kannastaan ja suunnitelmistaan. On kuitenkin todettavissa, että sodan puhkeaminen huolimatta Mussolinin yrityksistä pelastaa tilanne, on kovasti koskenut Il Duceen ja hänen auktoriteettiinsa. Mussolini oli nimittäin monesti antanut ymmärtää pitävänsä "akselia" maailman pelastuksena, sillä se antaisi hänelle tilaisuuden kontrolloida Hitlerin otteita. Erikoisesti on Hitlerin - Stalinin liitto vahingoittanut Mussolinin prestigeä, sillä Italian kansa ja armeija kokonaisuudessaan oli enemmän vastustanut Italian - Saksan liittoutumista. Neuvostoliiton ja Saksan keskeinen sopimus on synnyttänyt tilanteen, jossa Mussolinin olisi, suurlähettilään sanojen mukaan, ollut mahdotonta saada Italiaa yhtymään Saksan puolelle. Mielialaan niinhyvin kansan keskuudessa kuin armeijassa vaikuttavat sellaiset seikat kuin Espanjan sotaretki, joka suoritettiin taistelun merkeissä bolshevismia vastaan ja myös se tosiasia, että Italia katolisena maana ei voi hyväksyä liittoutumista katolilaisuuden vihollisten kanssa. Näissä olosuhteissa oli Mussolinin - armeijan ja kansan opinionia noudattaen - luovuttava akselista, jonka mukaisen politiikan jatkamista haluaa Italiassa nykyisin ainoastaan pieni ryhmä, johon kuuluvat puoluesihteeri Starace ja kansankulttuuriministeri Alfieri. Il Duce itse ja ulkoasiainministeri Ciano ovat asettuneet toiselle linjalle. Suurlähettiläs selitti seurauksena tästä olevan, että Italian asenne on parhaillaan muuttumassa Ranskaa ja Englantia kohtaan ystävällisemmäksi. Miten pitkälle tämä jat-

kuu on vielä vaikeata ennustaa, mutta useat merkit viittaavat tähän suuntaan.

Suurlähettiläs kertoi vielä, että kreivi Ciano oli hänelle maininnut olevansa huolestunut Venäjän nykyisen asenteen johdosta m.m. siihen nähden, että se voi vaikuttaa tilanteeseen ja Italian asenteeseen Balkanilla.

Tiedustelin suurlähettiläältä pitikö hän mahdollisena, että Saksa tulisi Puolan sodan jälkeen tekemään yrityksiä rauhanneuvottelujen aloittamiseksi länsivaltain kanssa. Kaikki on nykyään Euroopassa mahdollista, vastasi suurlähettiläs. Sain kuitenkin sen käsityksen, ettei hän uskonut Englannin ja Ranskan suostuvan neuvotteluihin Saksan kanssa.

Suurlähettiläs kertoi lopuksi, että Yhdysvaltain yleinen mielipide on nykyisin tavattomassa määrässä kuohuksissa Euroopan tapahtumain johdosta. Näin ei ollut asian laita maailmansodan alussa, jolloin kuohuntaa oli todettavissa vain itäisissä osavaltioissa. Hän selitti tämän johtuvan siitä, että amerikkalaiset ovat loppujen lopuksi Euroopasta, jonka kohtaloa he pitävät tavallaan omanaan.

Edelläselostettu keskustelu Yhdysvaltain suurlähettilään kanssa osaltaan vahvistaa ne tiedot, jotka sisältyvät raporttiini n:o 42, 20/9-39.

Erkki Järnefelt

Lähettiläs.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 10

ASIA:

Roomassa olevan lähetyksen raportti n:o 44.

Ministeri Järnefelt

27/9 1939

5000—7—38 3455

Min/Pol.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
42/146 Sal D. 1939.
4/10-39
Liitt.
5 | OSASTO C10 | ASIA

R O O M A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 907.

R o o m a SSA 28 P:NÄ syys KUUTA 19 39.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Rooman-lähetystön raportit n:ot 44-45.

Lähetystö lähettää kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle tämän mukana Suomen Roomassa olevan lähetystön raportit n:ot 44 ja 45:

1) Sota ja Suomi Italian lehdistössä;

2) Mussolinin puhe Italian politiikasta.

Edv. Sarnfelt
Lähettiläs.

UE 3: A 4.

R O O M A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 44.

R o o m a ssa 27 p:nä syys kuuta 19 39.

Asia: Sota ja Suomi Italian lehdistössä.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
42/146 Sal
4/10-39
OSASTO 5 | ASIA C10

Italian lehdistö ei kiinnittänyt sodan alkupäivinä sanottavampaa huomiota Pohjoiseen ja Baltianmaihin. Tyydyttiin suurin piirtein toteamaan Itämeren ympärillä olevien pienempien maiden puolueeton asenne. Vasta sotatoimien kehittyessä ja etenkin Neuvostoliiton sekaannuttua niihin ovat Baltianmaat ja Suomi joutuneet huomion kohteeksi. Niinpä on lehdistössä ollut lukuisia tietoja "Neuvostoliiton laivaston liikehtimisestä Suomen vesillä aluerajojen ulkopuolella, nähtävästi ajamassa takaa Tallinnan satamasta paennutta puolalaista vedenalaista". Samassa yhteydessä on kerrottu erinäisissä Helsingistä ja Riiasta lähetetyissä uutisissa, että niinhyvin Suomessa kuin Baltian maissa seurataan levottomuudella niitä toimenpiteitä, joihin Neuvostoliitto on ryhtynyt Tallinnassa sattuneen välikohtauksen johdosta. Varsin kiinteästi on seurattu Viron ulkoasiainministerin Selterin käyntiä Moskovassa. On kerrottu huhuna käynnin koskeneen neuvotteluja, joissa Neuvostoliitto on esittänyt Virolle jyrkkiä vaatimuksia. On puhuttu molempien maiden kesken tehtävästä kauppasopimuksesta ja mainittu Neuvostoliiton vaativan Virolta sotasatamaa. Eilen tiedoitti Italian radio erillisenä uutisena Neuvostoliiton sotajoukkojen saapumisesta Viron rajoille. Myöhemmin

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

tämä uutinen peruutettiin. Vielä on Italian lehdistössä ollut Helsingistä tullut tieto, jossa mainitaan Neuvostoliiton aikomuksena olevan soveltaa "sotilaallista kontrolliaan" Itämeren pohjoisosissa. Samassa Helsingistä tulleessa uutisessa tiedoitetaan, että Neuvostoliitto tulee vaatimaan erinäisten Suomen lahden saarien demilitarisointia, jotka ovat Venäjän laivaston liikuntavapaudelle tärkeitä.

Suomalaisten kauppalaivojen upottamiset ovat herättäneet suurta huomiota. Tätä huomiota on vielä lisännyt Suomen taholta Berliinissä upottamisen johdosta esitetty protesti. Tapahtumasta on Italian radiossa mainittu lukuisat kerrat ja lehdistö on siitä saanut aiheen puolueettomien maiden asemaa ja mahdollisuuksia koskeviin kirjoituksiin.

Pohjoismaiden ulkoministerien konferenssi Köpenhaminassa ja sen yhteydessä eri maiden taholta esitetyt Pohjoismaiden puolueettomuutta korostavat lausunnot ovat osaltaan selventäneet täällä Pohjoimaiden ja Suomen asemaa konfliktiin nähden. Lehdissä on ollut lukuisia tietoja konferenssista samoin kuin tietenkin aikaisemmasta Oslo-valtioiden Brysselissä pidetystä konferenssista.

Eräs milanolainen lehti "Secolo Sera" haastatteli Köpenhaminan neuvottelujen aikana Suomen ulkoministeriä. Haastattelun ovat julkaisseet myös useat suuret italialaiset lehdet. Siinä tehostetaan Oslovaltioiden ja Pohjoismaiden puolueettomuutta, kerrotaan Suomen - Italian kaupan kehittämisen mahdollisuuksista nykytilanteessa ja mainitaan siitä, kuinka Italian

rauhaa edistävää politiikkaa ja Ducen aktiota rauhan puolesta Pohjoismaissa myötätunnolla seurataan.

On todettava, että Pohjoismaiden ja samalla Suomen noudattama puolueettomuuspolitiikka on Italian lehdistössä tullut riittävän selvästi korostetuksi. Samalla ei saata olla kiinnittämättä huomiota siihen, että Italian lehdistö seuraa nykyään varsin valppaasti niitä muutoksia, joita Neuvostoliiton sekautuminen sotaan aiheuttaa asemassa Itämerellä ja niitten maiden asemassa, jotka ovat tällä suunnalla Venäjän välittömässä läheisyydessä. Suomen nimi on tässä yhteydessä tullut useasti mainituksi.

Gerd Sarnfelt

Lähettiläs.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 10

ASIA:

Roomasta olevan lähetystön raportti n:o 45.

Ministeri Järnefelt

28/9 1939

5000—7—38 2465

R O O M A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 45.

R o o m a ssa 28 p:nä syys kuuta 1939.

42/146 Tal. 39.

4/10-39		LÄH.
	OSASTO	ASIA
5	C 10	

Asia: Mussolinin puhe Italian politiikasta.

Pidempiaikaisen vaitiolon jälkeen piti Mussolini t.k. 23 p:nä Bolognan maakunnan fascistijärjestöjen edustajille puheen, jossa hän koski teli nykyistä asemaa ja Italian suhtautumista siihen.

Puheessaan Il Duce totesi, että jos hän jonakin päivänä esiintyisi parvekkeella ja puhuisi Italian kansalle, ei hän tekisi sitä selostaakseen tilannetta, vaan ilmoittaakseen historiallisesti merkityksellisestä päätöksestä. Tämä ei ole kuitenkaan nkyhetkenä tarpeellista, sanoi hän. Italian politiikka määriteltiin 1 p:nä syyskuuta eikä ole mitään syytä sitä muuttaa. Tämä politiikka on Italian kansallisten etujen sanelema ja se on niitten sopimusten ja poliittisten paktien mukainen, joita Italia on tehnyt. Se vastaa myös kaikkien kansojen, niihin luettuna Saksan kansa, toiveita paikallistuttaa konflikti.

Duce huomautti, että vaikka Puola on hävinnyt, Eurooppa ei silti ole vielä todenteolla sodassa. Armeijain suuret massat eivät ole vielä käyneet toisiaan vastaan. Hän sanoi, että tämä voidaan välttää, jos tunnustetaan, että on turhaa yrittää ja vielä vähemmin palauttaa oloja, jotka historia ja kansojen voimasuhteet ovat tuominneet.

JAKELUOHJE:
Tavallinen.

UE 2: A 4

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Mussolini lopetti sanoilla:

Nykyisessä varsin epämääräisessä tilanteessa on Italian kansa oma-aloitteisesti omaksunut tunnuslauseen: valmistautua sotilaallisesti kaikkien mahdollisuuksien varalta, kannattaa kaikkia mahdollisia pyrintöjä rauhan palauttamiseksi ja työskennellä ahkerasti hiljaisuudessa. Tällainen on fascismin ja Italian kansan menettelytapa.

Mussolinin ensimmäinen julkinen esiintyminen sodan puhkeamisen jälkeen on tietenkin herättänyt poikkeuksellista huomiota Italiassa ja ulkomailla. Täkäläisissä piireissä pidetään puhetta sävyltään varsin varovaisena. Katsotaan puheen olleen tarkoitetun etupäässä italialaisille. Sanotaan, että Mussolini, nähtyään yritykset konfliktin välttämiseksi turhiksi, on halunnut puheessaan vain tiedoittaa Italian kansalle, ettei Italia ole luopunut eikä aio luopua sodan alussa omaksumastaan politiikasta niittenkään ratkaisevien tapahtumien johdosta, joita sota on tuonut mukanaan. Oletetaan, että Italia tulee Neuvostoliiton sotaan sekautumisen johdosta päin vastoin entistä päättävämmin jatkamaan nykyistä puolueettomuussuuntaansa, jonka tarkoituksena on pysyä konfliktin ulkopuolella. Huomautetaan myös siitä, että Neuvostoliiton aktio saattaa Italian tätä nykyä entistä suuremmassa määrin kiinnittämään katseensa Balkanille, koska Italia pelkää Neuvostoliiton valtapyrkimyksiä tällä suunnalla. Onkin merkille pantavaa, että Italian ja Kreikan kesken sovittiin molemminpuoleisesti joukkojen siirtämisestä pois

Albanian - Kreikan rajalta. Tapahtuman johdosta annettiin 21 p:nä kuluvaa kuuta niinhyvin Roomassa kuin Ateenassa virallinen kommunikea, jossa selitettiin, että toimenpiteeseen oli ryhdytty, koska asianomaisten maiden suhteet oli todettu perustuvan ystävyyteen ja keskinäiseen luottamukseen. Toimenpiteelle annetaan oireellinen merkitys, sillä se osoittaa Italian halua parantaa suhteitaan Kreikkaan ja myös Turkkiin, jonka kanssa Italian suhteet huononivat turkkilais-englantilaisen sopimuksen johdosta. Venäjän esiintyminen sodassa on muuttanut tilanteen siinäkin suhteessa, ettei Englannin ja Turkin keskeisen ystävyyden pidetä enää häiritsevän Italian etuja, joihin nykytilanteessa katsotaan kuuluvan vahvan puolueettoman blokin luominen Välimeren valtojen - Espanjan, Kreikan ja Turkin - kesken vastapainoksi Neuvostoliiton pyrkimykselle ulottaa valtaansa Balkanille päin. On selvää että Turkin ulkoasiainministerin neuvotteluja Moskovassa seurataan Roomassa erikoisen tarkkaavasti.

Lähettiläs.

Käännä!

x
x x

Edelläolevan tultua kirjoitetuksi tapasin erään Palazzo Chigissä korkeassa asemassa olevan virkamiehen, joka selitti, että johtavalla taholla Italiassa ollaan nykyisin levottomia sen käänteen johdosta, johon Neuvostoliiton osanotto sotaan on johtanut. Hän totesi, että Neuvostoliitto painostaa nykyään Saksaa saadakseen Saksan taivutetuksi vaatimuksiinsa, joiden sisältöä ei tosin vielä tunneta, mutta joiden tiedetään koskevan tilannetta Itä-Euroopassa ja Balkanilla. Etenkin Venäjän pyrkimykset Turkkiin nähden kiinnostavat Italiaa. Italiassa valitetaan sitä, että Englanti ja Ranska Puolan tähden sotaan ryhtyessään eivät ilmeisesti ole osanneet arvioida sodan vaikutuksia yleiseen asemaan Euroopassa.

Eero Järnefelt

Lähettiläs.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 10

ASIA:

Roomassa olevan tahetystön raportti n:o 46.

Ministeri Jarnefelt

5/10 1939

5000—6—39 3012

Min./Pol.

ROOMA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 917.

Rooma SSA 5 P:NÄ loka KUUTA 19 39.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ
43 146 Pol 19 39.
11/10-39.
5 C 10

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Rooman-lähetystön raportti n:o 46.

Lähetystö lähettää kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle tämän mukana Suomen Roomassa olevan lähetystön raportin n:o 46:

Nykytilanne ja Italia.

Eero Järnefelt

Lähettiläs.

R O O M A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 46.

YJ 146 Tel 39.

R o o m a ssa 5 p:nä loka kuuta 19 39.

1/10-39

RYHMÄ

5 C/o

Asia: Nykytilanne ja Italia.

Tapahtumat ovat viime ja kuluvan viikon aikana kehittyneet niin nopeasti, että tilanteen arvioiminen tuottaa suuria vaikeuksia. Näitä vaikeuksia lisää se, että johtavalla taholla Roomassa ollaan nykyisin täysin vaiteliaita hallituksen suhtautumisesta yleispoliittisen tilanteen viimeaikaiseen kehitykseen. Niinpä ei kreivi Cianon neuvotteluista Berlinissä ole annettu mitään virallista kommunikeaa ja lehdet ovat ilmeisesti saaneet määräyksen pidättäytyä käsittelemästä näitä neuvotteluja ja /niiden tuloksia. Roomassa ollaan asiantuntevissa piireissä yleensä siinä käsityksessä, että kreivi Ciano kutsuttiin Berliiniin ensisijassa saamaan tietoja Moskovassa viime kuun lopussa käydyistä neuvotteluista ja myös siitä, mitä näissä neuvotteluissa päätettiin rauhanaktion jatkamiseksi ja tilanteeseen nähden niinhyvin Balkanilla kuin Itämerenmailla. Cianon käynnin Berliinissä ei katsota vaikuttaneen Italian nykyiseen asenteeseen. Päinvastoin, katsotaan käyneen yhä ilmeisemmäksi, että Italia jatkaa nykyistä tosiasiallista puolueettomuuttaan, jonka tarkoituksena on yhä ilmeisemmin rauhan säilyttäminen Välimerellä ja samoin Balkanilla, jossa Italian edut lähinnä joutuvat kosketukseen Neuvostoliiton tällä suunnalla edellytettyjen tavoitteiden

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

kanssa.

Venäjän aktio Itämerenmaissa ja sen yhteydessä käydyt neuvottelut Moskovassa herättävät täällä poikkeuksellista huomiota. Neuvostoliiton otteissa Viroon nähden ja yleensä Itämerenmaissa nähdään merkki siitä, että Moskovassa on katsottu parhaaksi toteuttaa ensin Neuvostoliiton tarkoitusperät Itämeren alueella, missä Venäjän pyrintöjen katsotaan kohtaavan nykyoloissa pienempää vastustusta kuin oletettujen Venäjän pyrintöjen etelässä ja etenkin Balkanin suunnalla. Katsotaan, että Mustanmeren pysyminen avoinna Ranskan ja Englannin sotavoimille sekä ennen muuta Englannin sopimukset Turkin kanssa muodostavat nykyoloissa esteen Venäjän aloitteille Bessarabian liittämiseksi Neuvostoliittoon ja toimenpiteille, jotka lisäisivät Neuvostoliiton vaikutusta Balkanilla. Tietenkin tehostetaan myös sitä, että Italia on harjoittanut painostusta niinhyvin Berliinissä kuin Balkanin valtain pääkaupungeissa Neuvostoliiton pyrintöjä vastaan. Merkille pantavaa on, että lehdistössä tehostetaan nykyisin erikoisesti Italian hallituksen toimintaa suhteitten lähentämiseksi Jugoslaviaan, Bulgariaan, Kreikkaan ja vieläpä Turkkiin. Samalla annetaan erikoista huomiota ja tunnustusta Balkanin maiden halulle pysyä nykyisessä konfliktissa puolueettomina. Tämä, samoin kuin läheisten suhteitten ylläpitäminen puolueettomaan Espanjaan, on omiaan osoittamaan Italian tarkoituksena olevan jatkaa puolueettomuussuuntaa ja lujittaa sitä Italian etupiirissä - Välimerellä. Pidetään näinollan varsin luultavana, että Italia

tilanteen kehityksestä riippuen, tulee pyrkimään Välimeren-maiden ja mahdollisesti Balkanin valtojen puolueettoman blokin muodostamiseen, joka alkaisi Espanjasta ja päättyisi idässä Turkkiin. Tämän valtablokin tarkoituksena olisi ensi sijassa puolueettomuuden noudattaminen ja tässä mielessä tietenkin Neuvostoliiton valtapyrintöjen vastustaminen Balkanin suunnalla ja Mustallamerellä. Selvää on, ettei tällainen politiikka ole ristiriidassa Englannin ja Ranskan etujen kanssa. Tähän nähden uskotaan Roomassa edelleen Italian ja länsivaltain suhteitten parantumiseen, kreivi Cianon käynnistä Berliinissä huolimatta. Katsotaan tämän käynnin myös entistä selvemmin osoittavan Italian halua noudattaa nykyistä poliittista suuntaansa.

Viime päivinä on käynyt ilmi, ettei Italia nykyoloissa suunnittele minkäänlaista itsenäistä rauhanaloitetta, jollaisen ei katsota johtavan tulokseen. Tämän pidetään käyneen kyllin selvästi ilmi Englannin ja Ranskan johtavien valtiomiesten lausunnoista, joissa on vastattu Moskovan viimeisten neuvottelujen johdosta Berliinistä annettuun kommunikeaan.

Italian lehdet ovat viime päivinä julkaisseet lukuisia ulkomaisten kirjeenvaihtajien tietoja poliittisesta asemasta Itämerellä Neuvostoliiton viimeisten aloitteiden yhteydessä. Näissä tiedoissa selitetään Neuvostoliiton tarkoituksena olevan uloittaa aktionsa myöskin Suomeen. Puhutaan Suomenlahden saarista ja Ahvenanmaasta. Oletetaan, että Neuvostoliitto tulee vaatimaan Suomelta näitten luovuttamista sotilaallisen

tilanteen kehityksestä riippuen, tulee pyrkimään Välimerenmaiden ja mahdollisesti Balkanin valtojen puolueettoman blokin muodostamiseen, joka alkaisi Espanjasta ja päättyisi idässä Turkkiin. Tämän valtablokin tarkoituksena olisi ensi sijassa puolueettomuuden noudattaminen ja tässä mielessä tietenkin Neuvostoliiton valtapyrintöjen vastustaminen Balkanin suunnalla ja Mustallamerellä. Selvää on, ettei tällainen politiikka ole ristiriidassa Englannin ja Ranskan etujen kanssa. Tähän nähden uskotaan Roomassa edelleen Italian ja länsivaltain suhteitten parantumiseen, kreivi Cianon käynnistä Berliinissä huolimatta. Katsotaan tämän käynnin myös entistä selvemmin osoittavan Italian halua noudattaa nykyistä poliittista suuntaansa.

Viime päivinä on käynyt ilmi, ettei Italia nykyoloissa suunnittele minkäänlaista itsenäistä rauhanaloitetta, jollaisen ei katsota johtavan tulokseen. Tämän pidetään käyneen kyllin selvästi ilmi Englannin ja Ranskan johtavien valtiomiesten lausunnoista, joissa on vastattu Moskovan viimeisten neuvottelujen johdosta Berliinistä annettuun kommunikeaan.

Italian lehdet ovat viime päivinä julkaisseet lukuisia ulkomaisten kirjeenvaihtajien tietoja poliittisesta asemasta Itämerellä Neuvostoliiton viimeisten aloitteiden yhteydessä. Näissä tiedoissa selitetään Neuvostoliiton tarkoituksena olevan uloittaa aktionsa myöskin Suomeen. Puhutaan Suomenlahden saarista ja Ahvenanmaasta. Oletetaan, että Neuvostoliitto tulee vaatimaan Suomelta näitten luovuttamista sotilaallisen

asemansa lujittamiseksi Itämerellä. Vatikaanin lehti "Osservatore Romano" julkaisi t.k. 4 päivänä tilanteesta Itämerellä kirjoituksen, jossa edellytetään, että se aktio, johon Neuvostoliitto on ryhtynyt Saksan kanssa v.k. 29 päivänä Moskovassa solmitun sopimuksen jälkeen, tulee kohdistumaan myöskin Suomeen, koska, lehden mielestä, ne myönnytykset, joita Neuvostoliitto on saanut Latvialta, Virolta ja Liettualta, eivät olisi minkään arvoisia, jos Ahvenanmaansaaret olisivat jatkuvasti linnoitetut (?) ja siten kontrolleeraisivat Suomen ja myös Ruotsin eduksi ei ainoastaan Pohjanlahtea, vaan myös suurta osaa Suomenlahdesta, missä venäläisten tukikohdat ovat. Lehden käsityksen mukaan saattaa siis olettaa, että Ahvenanmaan saaret tulevat kuulumaan Neuvostoliitolle elintärkeisiin alueisiin.

Lähettiläs.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 10

ASIA:

Roomassa olevan lähetystön raportti n:o 47.

Ministeri Järnefelt

12/10 1939.

5000—6—39 2012

Min. Pol.

ROOMA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 936.

Rooma SSA 12 P:NÄ loka KUUTA 19 39.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

OLKOASIAINMINISTERIÖ

44 / 146 Tal. 39.

18/10-39.

Liitt.

5 C10

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Rooman-lähetystön raportti n:o 47.

Lähetystö lähettää kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle tämän mukana Suomen Roomassa olevan lähetystön raportin n:o 47:

Italia ja tilanteen kehitys.

Lähettilas.

UE 3: A 4.

R O O M A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 47.

R o o m a ssa 12 p:nä lokakuu kuuta 19 39. 44/146 Sal 39.

18/10-39.

Asia: Italia ja tilanteen kehi-
tys.

5 C 16

Olen viime päivinä ollut kosketuksissa useitten täällä olevien lähettiläiden ja myöskin Palazzo Chigissä huomattavassa asemassa olevien henkilöiden kanssa. Tapasin kauppaneuvottelujen yhteydessä Italian ulkoministeriön kaupallisen osaston päällikön, suurlähettiläs Gianninin, joka varsin avoimesti sanoi minulle olevansa vakuutettu siitä, että Venäjän ja Saksan välit tulevat aikaa myöten johtamaan avoimeen konfliktiin. Saman oli S:r Giannini sanonut Ruotsin täällä olevalle lähettiläälle. Suurlähettiläs piti Venäjän aseman lujittumista Itämerellä ja Puolan Ukrainassa y.m. Saksalle siinä määrin vaarallisena, että tilanteen kehittyminen tällaiseksi on mahdollinen. Kuten eräässä aikaisemmassa kirjeessäni olen tiedoittanut, lausui v.t. kansliapäällikkö, ministeri Buti saman asian hiukan lievemmässä muodossa. Hän nimittäin sanoi Suomen asiasta puhuessaan olevan mielenkiintoista todeta, milloin Venäjän ja Saksan edut käyvät vastakkain Itämerellä ja muualla.

Italian suhtautumisesta Venäjän – Saksan yhteistoiminnasta johtuneeseen tilanteeseen ollaan täällä virallisella taholla vaiteliaita. Myönnetään kuitenkin, että Venäjän vallan laajeneminen Balkanille ja Mustanmeren seuduille koskee läheisesti Italian

JAKELUOHJE:
Tavallinen.

UE 2: A 4

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

etuja. Romanian täällä oleva lähettiläs kävi tänään luonani ja totesi, että Italia on viime päivinä toiminut tarmokkaasti lähentääkseen Romanian, Unkarin ja Jugoslavian suhteita. Tämän toiminnan tarkoituksena on liittää Balkanin vallat mahdollisimman voimakkaaksi ryhmäksi, joka olisi vastapainona Neuvostoliiton pyrkimyksille saavuttaa määräämisvalta Balkanilla. Ministeri Zamfirescu kertoi tavanneensa eilen Neuvostoliiton täällä olevan edustajan, joka oli maininnut hänelle Venäjän tarkoittavan toimenpiteillään Itämeren alueella vain strateegisten asemien hankkimista. Venäjällä ei, edustajan vakuutuksen mukaan, ole Itämerellä ja sen ympärillä asuviin kansoihin nähden mitään valtaustarkoituksia tai muita poliittisia tarkoituksia.

Romanian lähettiläs oli varsin levoton Romanian tulevaisuuteen nähden. Hän uskoi, että hänen maansa kohtalo riippuu täydelleen suurvaltain keskeisen sodan kehityksestä. Hän sanoi, että olemme nyttemmin tulleet sodan toiseen vaiheeseen, jolloin ei ole kysymys etupäässä siitä, voittaako Saksa tai länsivallat, vaan siitä, mihin Venäjän eteneminen Länsi-Eurooppaa kohden tulee johtamaan. Tällaisessa tilanteessa ovat kaikki Venäjään rajoittuvat maat vaarassa joutua Venäjän ja bolshevismin vaikutuspiiriin. Lähettilään mielestä ei auta paljoakaan jos Ranska ja Englanti voittavat sodan. Pääasia olisi tällä hetkellä saada aikaan rauhanneuvottelut ja saada Venäjä tyyntymään. Elleivät Englanti ja Ranska tätä käsitä, voi koko Eurooppa joutua perika-

toon.

Kuten lähetystö on tänään Ministeriölle lähetetyssä sanomalehtikatsauksessa tiedoittanut, seurataan Italian lehdistössä nykyisin poikkeuksellisella mielenkiinnolla Suomen - Venäjän neuvotteluja ja niiden yhteydessä syntynyttä tilannetta. Lehdet kertovat etusivulla suurin otsikoin niistä toimenpiteistä, joihin Suomessa on ryhdytty ja siitä kansainvälisestä huomiosta, jolla tapahtumia Suomessa seurataan.

Mainittakoon, että Yhdysvaltain suurlähettiläs Phillips, joka kävi eilen luonani, kertoi ettei Saksa nähtävästi enää pidä Italiaa tapahtumain tasalla. Tästä oli suurlähettiläs tullut vakuutetuksi keskustellessaan Palazzo Chigissä. Hän totesi myös, että Venäjän "mukaantulo" on vaikuttanut Italian asenteeseen. Hän ei uskonut, että Italia lähtisi sotaan, jossa se tulisi olemaan Venäjän liittolaisena. Tämän takeena ovat jo Italian ja Espanjan suhteet. Huomiota ansaitsee myös se, että täällä tullaan vähitellen kahden kuukauden kuluessa vapauttamaan palveluksesta aikaisemmin aseisiin kutsutut ikäluokat.

Lähettiläs.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 10

ASIA:

Roomassa olevan Lähetystön raportti n:o 48.

Ministeri Järnefelt

19/10 1939

5000—6—39 3012

Min./Pol.

ROOMA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 952.

Rooma SSA 19 P:NÄ loka KUUTA 19 39.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ
45/146 Sal D. 1939.
25/10-39
Liitt.
ASIA
5 C10

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Rooman-lähetystön raportti n:o 48.

Lähetystö lähettää kunnioittaen Ministeriölle tämän mukana Suomen Roomassa olevan lähetystön raportin n:o 48: Italia sodan jatkuessa.

Edv. Jarnefelt
Lähettiläs.

UE 3: A 4.

R O O M A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 48.

45/146 Sal 1939.

R o o m a ssa 19 p:nä loka kuuta 19 39. 25/10-39

Asia: Italia sodan jatkuessa.

5 C 10

Edellisen raporttini, n:o 47, 12/10-39, jälkeen on Italian lehdistön ja täkäläisten piirien huomio yhä suuremmassa määrässä keskittynyt Suomen tapahtumiin. Lehdistö julkaisee etusivulla Helsingin, Tukholman ja muitten Pohjoismaitten kirjeenvaihtajiensa selostukset tapahtumien kulusta. Tietoja Suomen ja Neuvostoliiton suhteiden kehityksestä saapuu myös Baltian maiden pääkaupungeista, Sveitsistä ja suurvaltain keskuksista. Kuten lähetystön tänään Ministeriölle lähettämistä sanomalehtikatsauksista selviää, ovat Italian lehdistön kirjeenvaihtajien selostukset kauttaaltaan Suomelle suopeamielisiä. Samalla on kuitenkin todettava, ettei tähän mennessä mikään italialainen lehti ole lausunut omakohtaista arviointia tilanteesta. Tämä johtuu tietenkin Italian politiikan nykyisestä epämääräisestä suunnasta ja siitä, että lehdistö ei yleensä saa käsitellä ajankohtaisia ulkopoliittisia kysymyksiä. Mainittakoon tässä yhteydessä, että lehdistö on tähän mennessä eräissä suhteissa koettanut välttää lausumasta omaa arviointia siitä tilanteesta, joka on syntynyt Neuvostoliiton ja Saksan suhteitten kehityksestä, Ilmeistä on, että lehdistö ei saa kirjoittaa nimenomaan näistä seikoista, joita pidetään arkaluontoisina, ottaen huomioon fascismin suh-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

tautumisen bolshevismiin. Poikkeuksena on ainoastaan Gaydan aikaisempi kirjoitus Giornale d'Italiassa (Lähetystön rap.n:o 36, 23/8-39), joka julkaistiin heti sen jälkeen, kun oli saapunut tieto Saksan ja Neuvostoliiton keskeisestä hyökkäämättömyyssopimuksesta. Venäjän myöhempää "mukaantuloa" Puolaan, Baltian maihin ja viimeksi Suomeen kohdistuneen painostuksen muodossa on lehdistössä arvioitu ainoastaan sikäli mikäli on kysymys Venäjän asenteen vaikutuksista Saksan sotilaalliseen asemaan ja asemaan Itämerellä sekä Balkanilla. Kysymys Venäjän ja Saksan lähenemisen ideologisesta puolesta on niinmuodoin jäänyt selvitystä vaille. Tämä onkin luonnollista ottaen huomioon Italian suhteet Espanjaan ja Venäjän asemaan Balkanilla, missä Venäjän joukkojen eteneminen Romanian ja Unkarin rajoilla alkaa vaikuttaa häiritsevästi Italian etupiiriin tältä suunnalta.

Lehtien vaikeneminen ei kuitenkaan merkitse sitä, että Roomassa oltaisiin rauhallisia. Päinvastoin, aseman kehitys viime viikkojen aikana on alkanut yhä enemmän huolestuttaa johtavia piirejä. Huolestumisen aiheena on ennen kaikkea se, että Saksa nähtävästi on pakotettu luopumaan aikaisemmasta politiikastaan Balkanilla, missä Venäjä esiintyy nykyisin yhä huomattavampana poliittisena tekijänä. Koska Saksa on luopunut vaikutusvallastaan myöskin Itämerenmaissa, alkaa yhä enemmän osoittautua, että ainoa tie, mikä Saksalle jää avoimeksi, myöskin Pohjanmeren tultua saarretuksi,

on eteläinen suunta. Ei ole tässä tilanteessa lainkaan mahdotonta, että Saksa ajan tullen keskittää huomionsa ja painostuksen Välimerelle päin ja ensi kädessä Adrianmerelle, missä Triestin satama on tuskin sadan kilometrin päässä entisen Itävallan ja nykyisen Saksan alueesta. Tämä tosiasia puhuu osaltaan siitä, miten vaikeaksi asema voi Italian kannalta muodostua, josa sota jatkuu kauvan tuoden mukanaan uusia ja arvaamattomia tilanteita.

Näissä olosuhteissa on Italian hallituksen määrätietoisena tarkoituksena puolueettomuuden ylläpitäminen. Nyttemmin ei puhuta eikä kirjoiteta sanaakaan Italian tunnetuista Ranskaan kohdistuneista vaatimuksista. Lehdet ovat saaneet ohjeen julkaista tasapuolisesti molempien sotivien puolien tiedonantoja. Tosin annetaan Saksan päämajan tiedoituksille etusija, mutta toiselta puolen julkaistaan myöskin uutisia, joista ilmenee ymmärtävä suhtautuminen länsivaltoihin. Etenkin on suurlähettiläs Bastianinin saapumista Lontooseen ja keskusteluja brittiläisten valtiomiesten kanssa selostettu tavalla, joka osoittaa Italian ja Englannin suhteitten parantumista. Asiantuntevissa piireissä täällä ollaan nykyisin sitä mieltä, ettei enää ole puhettakaan Italian yhtymisestä sotaan Saksan liittolaisena. Pidetään pikemminkin mahdollisena Italian asettumista Ranskan ja Englannin puolelle siinä tapauksessa, että tilanne Balkanilla johtaisi sotaan Neuvostoliiton ja toiselta puolen Romanian ja Turkin välillä. Turkin neuvotteluja Venäjän kanssa seurataan täällä

kiinteästi, koska katsotaan, että Italian olennaiset edut ovat kyseessä. Toiminta Balkanin valtain liittämiseksi yhteiseen puolueettomaan blokkiin jatkuu täydellä voimalla Roomasta käsin.

Aivan erikoista huomiota ansaitsee vielä viime aikoina havaittavissa ollut saksalaisvastaisen mielialan voimistuminen. Kerrotaan että armeijan johto on jyrkästi saksalaisvastainen. On myös ilmennyt ristiriitaisuuksia fascistijärjestöjen ja armeijan välillä. Pohjois-Italiassa ovat ristiriitaisuudet kehittyneet kahakoiksi. Eräs täkäläinen puolueettoman suurvallan sotilasasiamies kertoi minulle, ettei hän nyttemmin enää voi kutsua luokseen samalla kertaa italialaisia ja saksalaisia upseereja, sillä italialaiset kieltäytyvät istumasta saksalaisten kanssa samassa pöydässä. Armeijassa vallitsee ranskalaisystävällinen mieliala ja eräs huomattu henkilö vakuutti, että italialaiset upseerit ovat kieltäytyneet sodasta Ranskaa vastaan, jos sellaiseen heitä vaadittaisiin. On selvää, ettei hallitus näissä oloissa uskaltaisi ryhtyä tällaiseen seikkailuun.

Asema on näinollen nykyhetkellä varsin epäselvä ja käsittää mahdollisuuksia puoleen ja toiseen. Ellei kuitenkaan aivan odottamattomia käänteitä tapahdu yleispoliittisessa ja sotilaallisessa tilanteessa, voi täydellä syyllä edellyttää, että Italia tulee jatkamaan nykyistä puolueetonta suuntaa välttäen konfliktien aiheita molempien sotivien puolien kanssa. Missä määrin tämä onnistuu, sen näyttää tulevaisuus.

x x
x

Tapasin pari päivää sitten Italian ulkomaisen lehtipropagandaosaston päällikön, ministeri Roccon, joka totesi, että Italiassa tunnetaan nykyisin suurta myötätuntoa Suomea kohtaan. Hän tehosti myöskin omasta puolestaan sitä erikoisasemaa, jossa olemme Baltian maihin nähden niinhyvin historiallisten kuin maantieteellisten edellytyksiemme perusteella ja sanoi olettavansa, että Neuvostoliitto ottaa tämän erikoisasemamme huomioon parhaillaan käydyissä neuvotteluissa.

Mainittakoon, että Italian yleisradio antoi äskettäin ranskankielisen selostuksen Suomen asemasta, jossa tehostettiin Suomen erikoisasemaa Baltian maihin nähden niissä neuvotteluissa, joita nykyisin käydään Suomen ja Neuvostoliiton kesken.

Lähettiläs.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 10

ASIA:

Roomassa olevan lähetystön raportti n:o 49.

Ministeri Järnefelt

24/10 1939.

5000—6—39 3613

ROOMA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 966.

Rooma SSA 24 P:NÄ loka KUUTA 1939.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ
46/146 Sal D. 1939.
30/10-39 LEH.
RYHMÄ 5 OSASTO Cb ASIA

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Rooman-lähetystön raportti n:o 49.

Lähetystö lähettää kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle tämän mukana Suomen Roomassa olevan lähetystön raportin n:o 49:

Kolmiliitto ja Italian asema Balkanilla.

Lähettiläs.

UE 3: A 4.

R O O M A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 49.

Rooma ssa 24 p:nä loka kuuta 1939.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
46/146 Yal 39.
20/10-39
RYHMÄ 5 | OSASTO C10 | ASIA

Asia: Kolmiliitto ja Italian asema Balkanilla.

Useassa aikaisemmassa raportissani olen maininnut siitä, että Saksan ja Neuvostoliiton lähentyminen on omiaan vaikuttamaan Italiaa Saksasta vieroittavasti. Turkin, Englannin ja Ranskan kesken äskettäin Ankarassa solmittu kolmiliitto ja tämän tapahtuman Roomassa herättämä reaktio, näyttää entistä selvemmin, että kehitys on kulkemassa hyvää vauhtia tähän suuntaan. Tiedon Ankaran sopimuksesta saavuttua Roomaan kuulin useilta tahoilta väitettävän, että kolmiliitto olisi suunnattu pääasiassa Italiaa vastaan. Tapahtuma ei ole kuitenkaan täällä herättänyt sanottavaa vastavaikutusta. En ole nähnyt lehdistössä sen johdosta ainoatakaan Ranskaa tai Englantia vastaan kohdistettua lausuntoa. Miltei ainoa asiaa koskeva julkisuuteen annettu selitys on Virginio Gaydan kirjoitus Giornale d'Italiassa, jossa todetaan, että Italia seuraa kiinteästi tilanteen kehitystä Balkanilla, jota sen edut läheisesti koskevat. Lievempää syntyneen tilanteen arviointia voi tuskin kuvitella, ottaen huomioon, että Englannin ja Ranskan aktio Turkin lähentämiseksi länsivaltoihin herätti viime maaliskuussa Roomassa suuttumuksen myrskyn. Että nyttemmin suhtaudutaan tapahtumaan täysin rauhallisesti, on omiaan osoittamaan aseman perusteellista muutosta ja suorastaan

JAKELUOHJE:
Tavallinen.

UE 2: A 4

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Italian politiikan uutta suuntautumista.

Olen vielä saanut asiantuntevalta taholta tietää, että Englanti ja Ranska olivat kaiken aikaa pitäneet Roomaa tietoisena Ankarassa käydyistä neuvotteluista, ja olenpa kuullut siihen suuntaan käyviä otaksumia, että kolmiliitto tehtiin suorastaan Italian suostumuksella.

Kysymys tilanteen vastaisesta kehityksestä Balkanilla herättä tietenkin täällä suurta mielenkiintoa. Kuten tunnettua toimii Rooma parhaillaan tarmokkaasti suhteittensa lähentämiseksi Romaniaan, Jugoslaviaan, Unkariin ja Kreikkaan. Puhutaan myös erikoisen Balkanin valtain ja Italian keskeisen konferenssin kokoon kutsumisesta edellämainittujen Balkanin maitten puolueettoman liiton aikaansaamiseksi, johon mahdollisesti myöskin Bulgaria yhtyisi. Otaksutaan, ettei tällainen valtaliitto, jos se saataisiin aikaan, tulisi olemaan vastapainona kolmiliitolle. Päinvastoin, Roomassa edellytetään, että Ranska ja Englanti suosivat Balkanin valtain puolueettoman blokin syntymistä, koska ne ovat vakuutettuja siitä, että sekin muodostuisi esteeksi Saksan valtapyyteille tällä suunnalla.

On selvää, että Italian ja Saksan keskeiset suhteet ja niiden kehittyminen edellytettyyn suuntaan, vaikuttavat osaltaan Italian toimintaan Balkanilla. Italian asema on tässä suhteessa mahdollisimman arkaluontoinen, koska se ei voi toiminnassaan Balkanilla mennä mihinkään sellaiseen, jota Berliini katsoisi eduilleen vaaralliseksi. Olen kuitenkin

saattanut havaita, että Saksassa seurataan Italian toimintaa eräänlaisella tarkkaavaisuudella, jonka syy ei ole vaikeasti selitettävissä. M.m. on Saksan täällä oleva suurlähettiläs saanut käskyn lähteä Berliiniin neuvottelemaan asemasta Hitlerin kanssa. Kuvaavaa on myös, että Italian lehdistö on viime päivinä julkaissut Balkanilla kehittyneestä tilanteesta tietoja, jotka saapuvat yksinomaan Lontoosta ja Pariisista sekä Balkanin maista. Niissä puhutaan Ankarassa solmitun kolmiliiton rauhoittavasta vaikutuksesta asemaan Balkanilla ja tehostetaan Italian toimintaa Balkanin maiden puolueettoman blokin muodostamiseksi.

Tilanteesta johtuen koetetaan Roomassa nykyään kaikin voimin toimia niitten esteitten poistamiseksi, jotka vaikeuttavat Balkanin valtain keskeisen liiton syntymistä Italian johdolla. Niinpä Italia yrittää myötävaikuttaa Romanian ja Unkarin suhteitten selvittämiseksi ja samoin Jugoslavian ja Unkarin keskeisten riitaisuuksien tasottamiseksi. Kreikan kanssa määriteltiin Italian suhteet, kuten tunnettua, joku aika sitten mitä parhaimmiksi molempien maiden taholta julistetussa päätöksessä poistaa joukot Albanian rajoilta.

Toiminnallaan Balkanin valtain liittämiseksi yhtenäiseksi blokiksi Italia tarkoittaa, ja tästä ei saata olla vähintäkään epäilystä, sen vaaran torjumista, joka uhkaa Balkania Neuvostoliiton armeijain etenemisen johdosta Romanian ja Unkarin rajoille. Koska tällainen sotilaspoliitti-

nen tilanne on seuraus Saksan ja Neuvostoliiton yhteistoiminnasta, voi helposti käsittää, ettei Saksan ja Neuvostoliiton lähenemistä seurata Roomasta käsin suopein silmin. Rooman vastahakoisuutta Berliinin - Moskovan akselia kohtaan lisää vielä Espanjan asenne, joka on tunnetusti antibolshevistinen. Venäjän aktio Itämerenmaissa ja Helsingin - Moskovan neuvottelut ovat myös olleet omiaan selventämään tilannetta tässä suhteessa, koska Roomassa tajutaan ne vaarat, jotka Venäjän armeijan etenemisestä voivat koitua sille maailmankatsomukselle, jota fascistinen Italia edustaa.

Ed. Sarnefelt

Lähettilas.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 10

ASIA:

Roomassa olevan lähetystön raportti n:o 58.

Ministeri Järnefelt

1/11 1939.

5000—6—39 3012

Min./Pol.

ULKOASIAINMINISTER
49/147 Sal D. 19
8/11-39 | Nº | LIIT.
RYHMÄ 5 | OSASTO C 10 | ASIA

ROOMA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 988.

Rooma SSA 1 P:NÄ marras KUUTA 19 39.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Rooman-lähetystön raportti n:o 50.

Lähetystö lähettää kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle tämän mukana Suomen Roomassa olevan lähetystön raportin n:o 50:

Muutoksia Italian hallituksessa.

Lähettiläs.

UE 3: A 4.

R O O M A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 50.

R o o m a ssa 1 p:nä marras kuuta 1939.

ULKOASIAINMINISTER
49/147 Sal D. 1939
8/11-39
RYHMÄ | OSASTO | ASIA
5 | C 10

Asia: Muutoksia Italian hallituksessa.

Eilen annettiin virallinen tieto useitten hallituksen jäsenten eroamisesta ja heidän paikkojensa täyttämisestä uusilla voimilla. Sanoma tuli suurelle yleisölle yllätyksenä. Asioista perillä olevalla italialaisella taholla oltiin kuitenkin tietoisia toimenpiteestä, joka aiottiin toteuttaa jo pari viikkoa sitten. Kreivi Cianon sisaren, Italian - Berliinin suurlähetystön neuvoksen puolison kuolema esti suunnitelman toteuttamisen aikaisemmin määrättynä ajankohtana ja tämän johdosta suoritettiin hallituksen uusiminen vasta Rooman marssin vuosipäivän johdosta vietettyjen juhlallisuuksien jälkeen.

Hallituksen jäsenten vaihdosten syistä on liikkunut erilaisia huhuja. Niinpä on ulkomailla ja Roomassakin väitetty sen merkinneen muutosta Italian ulkopolitiikassa. On huomautettu siitä, että saksalaisystävällisyydestään tunnettu kansankulttuuriministeri Alfieri on saanut jättää paikkansa, ja että fascistipuolueen sihteeri, niinikään saksalaisista sympatioistaan tunnettu Starace siirrettiin samanaikaisesti toiseen virkaan. Hallituksessa tapahtuneiden muutosten merkitystä ei kuitenkaan ole syytä arvioida tässä mielessä. Onhan todettava, että ulkoasiainministerin ja myös rahaministerin paikat jäivät entisiin kä-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

UE 2: A 4

siin. Jos Mussolini olisi halunnut eroamisien ja nimitysten yhteydessä alleviivata Italian ulkopolitiikan muuttumista suuntaan tai toiseen, olisi hän tietenkin siirtänyt ensikädessä vävypoikansa toiseen tehtävään, esim. suurlähettilääksi johonkin suurvaltaan, jollaista siirtoa kreivitär Ciano kuulema on miehelleen ainakin aikaisemmin toivonut. Näin ei Duce kuitenkaan ole menetellyt, vaan on aikomus, niin väitetään, lähettää myöhemmin Alfieri suurlähettilääksi Berliniin, Sr. Attolicon tilalle. Hallituksessa tapahtuneiden muutosten on katsottava ensi sijassa johtuneen Mussolinin halusta täyttää eräät ministeripaikat uusilla ja tuoreilla voimilla. Niinikään on puoluesihteeri Staracen ero jo hyvän aikaa ollut odotettavissa, koska on tunnettua, ettei Mussolini ole ollut hänen tyytyväinen.

Eräässä suhteessa on kuitenkin syytä olettaa, että ministerivaihdokseen ovat vaikuttaneet myös poliittiset tekijät. Tämä koskee kenraali Parianin poistumista sotaministeriön alivaltiosihteerin ja armeijan johtajan paikalta sekä kenraali Grazianin nimittämistä hänen jälkeensä armeijan ylipäälliköksi. Sotaministeriön alivaltiosihteeriksi nimitettiin kenraali Soddu. Pariani on nimittäin se henkilö, joka Mussolinin käskystä neuvotteli ja laati yhdessä Saksan armeijan nykyisen päällikön, kenraali von Brauchitschin kanssa Italian - Saksan keskeisen sotaliittosopimuksen. On varsin luultavaa, että Duce on nykyisissä olosuhteissa, joissa tämä sopimus näyttää menettäneen merkityksensä, halunnut sotaministerin paikalle miehen,

joka ei ole ollut sopimusta tekemässä eikä siis ole sidottu sen määräyksiin. Hallitus tulee siis uudessa kokoonpanossaan saamaan entistä vapaammat kädet Italian sodan alussa omaksuman puolueettomuussuunnan jatkamiseen. Merkittävää on myös, että Saksan täkäläinen suurlähettiläs von Mackensen on saanut määräyksen käydä Berlinissä selostamassa hallituksessa tapahtuneiden muutosten johdosta syntynyttä tilannetta.

Mainittakoon vielä, että kauppavaihto- ja valuuttaministeri Guarneri on saanut jättää toimensa. Häneen oltiin johtavissa piireissä tyytymättömiä sen johdosta, ettei hän ole kyennyt hoitamaan valuuttapolitiikkaa maan etujen mukaisesti. Moititaan Guarneria siitä, ettei hän ole antanut riittävästi valuuttoja Italian teollisuuden raaka-aineostoihin ulkomailta. Todetaan, että Italian teollisuus voisi nykyisin kehittää tuotannon ja viennin moninkertaiseksi, mutta siltä puuttuu tarvittavat varastot, joiden hankkiminen sodan aikana tuottaa vaikeuksia. Kuten taloudellisessa raportissani n:o 11, 26/10, mainitsin, olisivat italialaiset valmiit nykyisin ostamaan m.m. kaiken tekosilkkiselluloosan Ruotsin ja Suomen markkinoilta kartuttaakseen siten ehtyviä varastojaan.

Tunnetun Suomi-ystävän prof. Pavolinin pojan, Alessandro Pavolinin nimitys Alfierin jälkeen kansankulttuuriministerin tärkeälle paikalle on herättänyt suurta huomiota ja tyydytystä, ilmeisesti myös Suomessa. Nykyinen kansankulttuuriministeri tuntee itse hyvin olomme. Hän on kirjoittanut maamme riippumattomuudesta teoksen "L'Indipendenza Finlandese", joka ilmestyi täällä v. 1928.

Kuten edellä selostetusta ilmenee eivät hallituksessa tapahtuneet muutokset merkitse suunnanmuutosta Italian politiikassa, jota johtaa ja josta vastaa yksistään Mussolini. Pikemminkin osottavat muutokset, että Italia tulee edelleen noudattamaan omaksumaansa puolueettomuussuuntaa maan poliittisen ja etenkin taloudellisen aseman vahvistamiseksi sodan aikana.

Lähetti läs.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 10

ASIA:

Roomasta olevan Lähetystön rap. n:o 51.

Ministeri Järnefelt.

9/11 1939.

5000—6—39 3012

Min./Pol.

ROOMA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 1009.

Rooma SSA 9 P:NÄ marras KUUTA 19 39.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ
D. 50/147 19 39
15/11 39 Liitt.
RYHMÄ 5 OSASTO C10 ASIA

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Rooman-lähetystön raportti n:o 51.

Lähetystö lähettää kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle tämän mukana Suomen Roomassa olevan Lähetystön raportin n:o 51:

Italia ja Neuvostoliitto.

Lähettiläs.

R O O M A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 51.

R o o m a ssa 9 p:nä marras kuuta 1939.

Asia: Italia ja Neuvostoliitto.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
№ 50/147 Lre. D. 1939
15/11.39 № Liitt.
RYHMÄ OSASTO ASIA
5 C 10

Kominternin toimeenpanevan keskuskomitean julistus, joka osotettiin t.k. 6 päivänä Moskovasta maailman työväestölle, on Italiassa herättänyt suurta huomiota. Useimmat lehdet julkaisevat julistuksen kokonaisuudessaan. Virginio Gayda totetaa lehdessään julistuksen tavallaan osoittavan, ettei Moskovan ja Berliinin välillä olekaan lopullista sopimusta, koska julistuksessa asetetaan niinhyvin demokratiat kuin Saksa syytettyjen penkille. Lehdet huomauttavat myös yhteen äneen siitä, että Neuvostoliitto itse on syyllinen imperialististen ja plutokraattisten pyyteitten tavoitteluun aivan samassa määrässä kuin vanhat kapitalistiset imperiumit, joita Kominternin julistuksessa syytetään tällaisesta politiikasta. Neuvostoliitto on kahdenkymmenen vuoden aikana valmistautunut sotaan odottaessaan kommunistista kumousta. Tämän todistavat Espanjan tapahtumat, Venäjän politiikka Euroopassa yleensä ja Kiinassa.

Erikoisesti polemisoidaan Italian lehdissä niitä Kominternin vakuutuksia vastaan, jotka koskevat Neuvostoliiton rauhanpolitiikkaa Tonavan laaksossa ja Balkanilla ja joissa väitetään, että Neuvostoliitto on estänyt sodan leviämisen maailmansodaksi. Gayda sanoo: kaikki Euroopassa tietävät, että Mussoli-

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

UE 2: A 4.

nin Italia on ottanut suorittaakseen tämän tehtävän eikä kommunistinen Venäjä. Italian pidättäytyminen kaikista sotatoimista on rajoittanut sotaa, jota Venäjän sekautuminen niihin on ollut omiaan vain laajentamaan. Italian selvä politiikka Tonavan laaksossa ja Balkanilla ja tämän politiikan mukaiset toimenpiteet estävät myös sen vaaran, joka johtuu Neuvostoliiton painostuksen lisääntymisestä tällä suunnalla.

Kominternin julistuksessa esitetty syytös, että Italia odottaa sopivaa hetkeä hyökätäkseen voitettujen kimppuun sotasaaliin jakamiseksi, torjutaan lehdistössä huomautuksella, että Neuvostoliitto itse on tehnyt itsensä syypääksi tällaiseen menettelyyn hyökätessään Puolaan viime syyskuussa Saksan voittojen jälkeen. Italian rauhanpolitiikka on selvä eikä hämäräperäinen kuten Venäjän, huomauttavat lehdet. Pysyessään erillään sotatoimista Italia käyttää kaikki voimansa rajoittaakseen selkkausta ja puolustaakseen eurooppalaista sivistystä. Italian menettely ei ole Kominternin arvosteltavissa.

Kominternin julistus on luonut tavallaan uuden tilanteen Italian ja Neuvostoliiton suhteissa, jotka viime aikoina kehittyivät suotuisaan suuntaan, kunnes Neuvostoliiton joukkojen esiintyminen Romanian ja Unkarin rajoilla alkoi hermostuttaa Rooman johtavia piirejä. On kuitenkin ennenaikaista päätellä siitä, miten pitkälle etujen vastakkaisuus Rooman ja Moskovan kesken tulee kehittymään. Tämä

riippuu tietenkin siitä politiikasta, jota Neuvostoliitto katsoo etujaan vastaavaksi noudattaa suhteissaan Unkariin ja Romaniaan ja yleensä Balkanilla. Ilmeistä on, että Neuvostoliiton vallan laajennuspyrkimykset Tonavan laakson ja Balkanin suuntaan tulisivat kohtaamaan päättävää vastustusta Italian taholta. Tähän viittaa jo se voimakas aktio, jota Italian diplomatia nykyisin harjoittaa Balkanin maissa niitten ja Italian suhteitten lähentämiseksi. Viimeisinä tapahtumina tässä suhteessa mainittakoon Italian ja Kreikan kesken suoritettu noottien vaihto, jolla molempien maitten keskeistä ystävyyttä uudelleen tehostettiin ja äskettäin Italian ja Bulgarian kesken solmittu kauppasopimus, jolla Italia koettaa liittää Bulgarian lähemmäksi omaa etupiiriään. Selvää on myös, että Italian on toiminnassaan Balkanilla meneteltävä varsin varovasti, ottaen huomioon Saksan ja Neuvostoliiton suhteet sekä Turkin liittosuhteen länsivaltoihin. Tämä saattaakin olettamaan, että Italian vastainen politiikka Balkanilla ja Tonavan maissa ei voi muodostua varsin määrätietoiseksi, ellei suorastaan tapahtuisi ratkaisevia muutoksia yleisessä poliittisessa tilanteessa. Myöskin Italian epämääräinen puolueettomuus on nykyisin omiaan vaikeuttamaan Balkanin ja Tonavan maiden liiton syntymistä Italian johdolla.

Kuten edelläolevasta näkyy sisältää nykyinen asema mahdollisuuksia Italian politiikan suuntautumiseen puoleen ja toiseen. Varmaa on kuitenkin, että Kominternin julistus antaa tällä hetkellä yllykettä niille voimille, jotka ovat

Saksan ja Neuvostoliiton ystävyydessä nähneet vaaran Euroopan tulevaisuudelle. Lehtien suhtautuminen Neuvostoliittoon onkin nyttemmin aivan toinen kuin saksalais-venäläisen sopimuksen alkuaikoina (vertaa raporttia n:o 36, 23/8-39). Kominternin julistuksen täällä saama arvostelu on niinmuodoin selventänyt tilannetta. Se on ollut omiaan osoittamaan, millaisiin vaikeuksiin Italia voi joutua ollessaan sidottuna Saksaan, jos Neuvostoliitto alkaa toimia aktiivisemmin kommunismin levittämiseksi Euroopassa ja valtansa laajentamiseksi Balkanin suunnalla.

Mainittakoon lopuksi, että kirjoittaessaan Kominternin julistuksesta lehdistö ei sanallakaan koskettele Suomen ja Neuvostoliiton keskeisiä neuvotteluja eikä sen yhteydessä syntynyttä tilannetta. Tämä ei kuitenkaan merkitse sitä, ettei asema kehittymistä Pohjois-Euroopassa täällä tarkoin seurattaisi ja sen johdosta tehtäisi havaintoja Venäjän vastaisesta politiikasta Euroopassa.

Lähettiläs.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 10

ASIA:

Roomassa olevan lähetystön rap. N:o 52.

Niinistön Järnefelt.

15/11 1939

Min. Pol.

ROOMA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 1020.

Rooma SSA 15 P:NÄ marras KUUTA 1939.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ
51/147 Lae D. 1939
22/11 39
Liitt.
RYHMÄ 5 OSASTO C10 ASIA

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Rooman-lähetystön raportti n:o 52.

Lähetystö lähettää kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle tämän mukana Suomen Roomassa olevan lähetystön raportin n:o 52:

Italia ja länsivallat.

Lähettiläs.

UE 3: A 4.

R O O M A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 52.

R o o m a ssa 15 p:nä marras kuuta 19 39.

Asia: Italia ja länsivallat.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
51/147 Lue D. 1939
22/11-39
NIMÄ OSASTO ASIA
5 C10

Kuten lähetystö taloudellisessa tiedoituksessaan, n:o 11, 26/10-39, tiedoitti, oletetaan Italian kokonaisviennin lisääntyvän sodan alusta vuoden loppuun mennessä puolellatoista miljaardilla liiralla. Tämä on tietenkin vain arvio ja mahdollisesti osoittautuu, että vienti lisääntyy paljon enemmän. Ranska on nimittäin sodan aikana sijoittanut Italiaan tilauksia, joitten arvo kohoaa viiteen miljaardiin frangiin (toisten tietojen mukaan kahteen miljaardiin liiraan). Ranskan tilaukset käsittävät valtavalta osalta sotatarpeita. Myöskin Englanti on tehnyt tai suunnittelee parhaillaan tilauksia, joitten arvo kohoaa osapuilleen samaan summaan. Näitten tilauksien maksuperusteista neuvotellaan parhaillaan ja neuvotteluja varten on asetettu erikoinen italialais-englantilainen sekakomitea, jonka italialaiseksi jäseneksi on määrätty ulkoministeriön kauppaosaston päällikkö Giannini. Englantilaiset haluaisivat suorittaa Italiasta ostamansa tavarat Englannin punnissa, mutta asiasta ei ole vielä päästy sopimukseen. Ranska sen sijaan lienee valmis suorittamaan kullassa ja vapaassa valuutassa. Kuten tunnettua on Ranska viimeksi poistanut kaikki sodan alussa italialaisten tuotteitten tuonnille ja kauttakululle asettamansa esteet ja rajoitukset.

JAKELUOHJE:

Tavallinen.

UE 2: A 4.

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Sota on niinmuodoin antanut Italian teollisuudelle huomattavia myyntimahdollisuuksia. Pohjois-Italian suuret teollisuuslaitokset toimivatkin nykyisin kuumeisella kiireellä valmistaen tilauksia länsivaltoihin ja myös puolueettomiin maihin. Italialaisten halua kehittää kauppasuhteitaan länsivaltoihin lisää tietenkin se, että Ranska ja Englanti voivat maksaa kansainvälisesti tunnustetussa valuutassa, jota Italia nykyisin yhä suuremmassa määrässä tarvitsee teollisuutensa raaka-aineiden hannkimiseksi ulkomaisilta markkinoilta. Mainittakoon että niinhyvin kivihiilen kuin raudan tuonti Saksasta Italiaan on sodan johdosta suuresti vaikeutunut, koska molempien kuljetus rautateitse käy liian kalliiksi, ja Saksa on täydelleen eristetty mereltä käsin. Italian on niinmuodoin hankittava kivihiiltä Englannista ja Belgiasta. Saksalais-italialaista kauppavaihtoa lamauttaa vielä se, että Saksa ei kykene tyydyttävästi korvaamaan sille hankittuja tavaroita, koska Saksan teollisuus palvelee pääasiassa sotatarkoituksia. Saksaan sijoitettujen tilausten hankinta tavallisesti myöhästyy, mikä tuottaa tuntuvaa haittaa kauppasuhteitten kehitykselle. Niinpä on Italian - Saksan keskeinen clearing nykyisin kokonaista 800 miljoonaan liiraa Italialle aktiivinen. Toisten tietojen mukaan on ylijäämä Italian eduksi vielä suurempi. Tästä on seurauksena, että italialaiset eivät enää uskalla lisätä vientiään Saksaan, joka toiselta puolen ei kykene täyttämään tilauksia Italiaan siinä määrässä, että kauppavaihto molempien maiden vä-

lillä tasottuisi. Kauppasuhteitten kehittäminen länsivaltoihin käy näissä oloissa Italialle entistä tärkeämmäksi huolimatta siitä, että poliittiset näkökohdat mahdollisesti eivät suosisi tämänsuuntaista kehitystä. Huomattavaa on myös, että Englanti saattaa nykyisin kontrolloida Italian kauppaa Gibraltarista, Suezista ja Dardanelleista käsin, mikä saattaa Italian vielä suurempaan taloudelliseen riippuvaisuuteen Englannista. Englannin kontrollista on Italian kauppa vapaa ainoastaan Saksaan, Tonavan maihin ja Balkanille. Tästä johtuen Italia on viime aikoina koettanut kehittää kaupallisia yhteyksiään nimenomaan Balkanin maihin, missä Italia nyttemmin valtaa nopeasti entisen johtavan asemansa, jonka Saksa oli siltä anastanut ennen nykyisen suursodan puhkeamista. Balkani on parhaillaan muodostumassa Italian teollisuustuotteitten ensiluokkaiseksi menekkialueeksi, koska Saksa ei kykene menestyksellä jatkamaan vientiään Kaakkois-Eurooppaan, ja Balkanin maat vuorostaan eivät enää voi edullisesti myydä Saksaan. Näinollen jää Italia balkanilaisten tuotteitten suurimmaksi ostomaaksi ja myös näitten maitten tuotteitten kauttakulkumaaksi ja välittäjäksi maailman markkinoille.

Edelläoleva riittää osottamaan miten ratkaisevasti sota on vaikuttanut myös Italian kaupallisiin yhteyksiin, ja miten nämä vaikutukset eivät seuraa Italian ulkopolitiikan aikaisemmin omaksumia suuntaviivoja, vaan tekevät päinvastoin Italian kaupallisesti ja taloudellisesti yhä suurempaan riippuvaisuuteen länsivalloista. Missä määrin tämä riippuvaisuus

pakottaa Italiaa enemmän kuin tähän mennessä poliittisesti lähestymään Ranskaa ja Englantia, jää nähtäväksi. Ainakin se on eräänä takeena siitä, että Italia tulee viimeiseen asti yrittämään jatkaa "puolueettomuuttaan", joka tuottaa sille nykyoloissa huomattavia taloudellisia etuja. Väitetään Mussolinin sanoneen, että Italian on nykyisen sodan aikana saatava korvatuksi kaikki ne tappiot, joita Kansainliiton pakotepolitiikka tuotti Abessinian sodan aikana Italian taloudelle.

Lähettiläs.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 10

ASIA:

Roomassa olevan tähetystö raportti n:o 53.

Ministeri Järnefelt

22/11 1939.

5000—6—39 3012

Min./Pol.

ROOMA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 1045.

Rooma SSA 22 P:NÄ marras KUUTA 19 39.

VIITTAUS: N

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö

LLE

ASIA: Rooman-lähetystön raportti n:o 53.

Lähetystö lähettää kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle tämän mukana Suomen Roomassa olevan lähetystön raportin n:o 53:

Italian politiikka Kaakkois-Euroopassa.

Lähettiläs.

ULKOASIAINMINISTERIÖ
53 1142 Pol 39.
28/11-39
RYHMÄ 5 OSASTO C10 ASIA

R O O M A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 53.

Roomassa 22 p:nä marras kuuta 1939.

53/147 Sal. 1939

28/11-39

NUMMA	OSASTO	ASIA
5	C10	

Asia: Italian politiikka Kaakkois-Euroopassa.

Viime päivinä on Italian lehdistö ja radio omistanut poikkeuksellista huomiota tilanteeseen Balkanilla ja Tonavan laaksossa. Lehdistö kirjoittaa palstamääriä aseman kehityksestä Kaakkois-Euroopassa selostaen pääasiassa ulkomaisten lehtien lausuntoja asemasta ja erikoisesti kaikkea sitä, mitä mainitaan Italian politiikan tarkoitusperästä tällä suunnalla. Näyttää selvästi siltä, että täällä halutaan valmistaa yleistä mielipidettä jonkinlaiselle Italian aktiolle. Kysymys Italian asenteesta kiinnostaa myös Rooman poliittisia piirejä.

Olen viime päivinä tavannut useita korkeassa asemassa olevia sotilashenkilöitä ja muita huomattavassa asemassa olevia italialaisia, jotka poikkeuksetta ovat lausuneet vakaumuksenaan, että Italia ei tulisi missään muodossa sietämään Neuvostoliiton vaikutusvallan lisääntymistä Kaakkois-Euroopassa. Italia ei ole ainoastaan antidemokraattinen, vaan ennen muuta antikommunistinen ja se tulee tekemään voitavansa estääkseen Neuvostoliiton vaikutusvallan ja samalla kommunismin leviämistä Euroopassa. Vakuuttipa eräs huomattavassa asemassa oleva italialainen, että jos Unkari tai Romania joutuisivat uhatuiksi Neuvostoliiton taholta, Italia lähettäisi joukkojaan niitten avuksi aivan samoin kuin

JAKELUOHJE: Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen, ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

UE 2: A 4

se auttoi Espanjan nykyistä hallitusta sen taistelussa Espanjan punaisia vastaan. Virallisessa asemassa olevat henkilöt eivät tietenkään mene lausunnoissaan niin pitkälle, mutta antavat aivan selvästi ymmärtää, että Italian myötätunto on täydessä määrässä Suomen puolella sen nykyisessä politiikassa Neuvostoliiton valtapyyteitten estämiseksi.

Erikoista huomiota kiinnitetään myös vaikeuksiin, jotka kohtaavat Italian politiikkaa Neuvostoliiton vastustamiseksi. Nämä johtuvat Saksan ja Neuvostoliiton nykyisestä suhteesta, joka vaikeuttaa Italian toimintaa Neuvostoliiton vastaisen Tonavan ja Balkanin maiden blokin muodostamiseksi. Italian on niinmuodoin meneteltävä varovaisesti aktiossaan Kaakkois-Euroopassa ja tehtävä kaikki, mikä tehtävissä on aseman selvittämiseksi tällä suunnalla, vakuutti eräs korkeassa asemassa oleva ulkoasiainministeriön virkamies minulle puheen ollessa Italian politiikasta Balkanilla.

Tietenkin näkisi Italia varsin mielellään, että niinhyvin Unkari ja Romania kuin viimeksimainittu ja Bulgaria voisivat nykyoloissa sopia keskenäiset tunnetut riitaisuutensa, koska tämä on edellytyksenä Balkanin maiden liiton syntymiselle. Italian politiikka onkin viime aikoina työskennellyt ensi kädessä hyvien suhteitten aikaansaamiseksi Balkanin maiden kesken. Tässä suhteessa tervehdittiin Roomassa mielihyvällä Unkarin ulkoasiainministerin Csakyn Unkarin parlamentissa äskettäin pitämää puhetta, jossa

tehostettiin ystävyyssuhteita Italiaan ja rauhan säilymisen tärkeyttä Balkanilla. Kreikan ja Jugoslavian kanssa ovat Italian suhteet nykyisin mitä parhaat. Jää siis nähtäväksi, missä määrin Italian onnistuu vaikuttaa niiden erimielisyyksien poistamiseen, jotka nykyisin estävät todella eheän liittosuhteen syntymistä Unkarin, Romanian, Jugoslavian, Bulgarian ja Kreikan kesken. Jos liitto saataisiin aikaan Italian johdolla, olisi se epäilemättä raskas isku Neuvostoliiton pyrkimyksille Kaakkois-Euroopassa. Se edellyttäisi kuitenkin, että Italia nykyistä paljon suuremmassa määrässä vapautuisi niistä rajoituksista, joihin Rooman-Berliinin akseli sen on saattanut. Tällaiseen onkin mahdollisuuksia, katsoen siihen vastenmielisyyteen, jolla italialaiset suhtautuvat Neuvostoliiton ja Saksan yhteistyöhön ja siihen myötätuntoon, jolla täällä nykyisin suhtaudutaan Ranskaan. Kuulee usein sanottavan, että ellei Englanti olisi aikoinaan ryhtynyt pakotepolitiikkaan Italiaa vastaan, olisi Italia nykyisessä sodassa länsivaltain luonnollinen liittolainen. Sotaa Ranskaa vastaan pidetään mahdottomuutena. Mainittakoon, että Ranska on viimeksi poistanut Italian rajalta huomattavan määrän sinne aikaisemmin sijoitettuja joukkoja. Molemmin puolin rajaa on peruutettu sodan alussa voimaan tulleet rajoitukset kaupunkien valaistuksessa y.m. Kaikki viittaa siihen, että molempien maiden kesken sodan alussa vallinnut jännitys on laukeamassa.

Eero Järnefelt
Lähettiläs.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 10

ASIA:

Roomassa olevan lähetystön raportti n:o 54.

Ministeri Järnefelt.

29/11-39.

5000—6—39 3012

54 147 Tal. 39.

ROOMA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o ~~1029.~~ 1084. 8/12 - 39.

Rooma SSA 29 P:NÄ marras KUUTA 1939.

VIITTAUS: N 5 : C 10

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Rooman-lähetystön raportti n:o 54.

Lähetystö lähettää kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle tämän mukana Suomen Roomassa olevan lähetystön raportin n:o 54:

Rooman ilmapiiristä.

Eero Järnefelt

Lähettiläs.

UE 3: A 4.

R O O M A ..... SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 54.

R o o m a ssa 29 p:nä marras kuuta 19 39. 54 147 Sal. 39.

8/12 - 39

Asia: Rooman ilmapiiristä.

D. C10

Roomassa liikkuu nykyisin merkillisiä huhuja Italian suunnitelmista. Niinpä kerrotaan, että Mussolinin aikomuksena olisi yhdistää Italia ja Unkari personaaliunioniin. Italian kuningas julistettaisiin myöskin Unkarin kuninkaaksi. Selitetään Italian ja Unkarin viimeaikaisen läheisen yhteistoiminnan niinhyvin poliittisessa mielessä kuin taloudellisella alalla tarkoittavan tällaisen aikeen valmistelua. Suunnitelma tuntuu kyllä mahdottomalta jo siihenkin nähden, ettei molemmilla mailla ole yhteistä rajaa. On myös vaikeasti ajateltavissa, että Jugoslavia suostuisi niin läheiseen liittosuhteeseen Italian ja Unkarin välillä.

Viimeksi on puhuttu paljon Mussolinin ja kuninkaan kesken vallitsevasta erimielisyydestä. Vakuutetaan, että kuningas on edelleen ehdottoman puolueettomuuspolitiikan kannalla. Il Ducen sanotaan sitävastoin punnitsevan Italian mahdollisuutta yhtyä sotaan. Olen tavannut huomattavassa asemassa olevia italialaisia, jotka ovat vakuutettuja siitä, että Italian on ennemmin tai myöhemmin luovuttava nykyisestä "puolueettomuudestaan". Kukaan ei kuitenkaan ole selvillä siitä, kenen puolelle Italia tulisi

JAKELUOHJE:
Tavallinen.

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

UK 2: A 4

sodassa asettumaan. Omasta puolestani olen yhä varmempi siitä, että Italia tulee jatkamaan nykyistä politiikkaansa. Useat merkit viittaavat siihen suuntaan. Niinpä on äskettäin noin 300.000 miestä vapautettu aktiivisesta palveluksesta ja eräitä sodan alussa talouselämään kohdistettuja rajoituksia on tuntuvasti helpotettu. Ensi kuun alussa lievennetään bensiinin kauppaa ja kulutusta koskevia rajoituksia ja parhaillaan on suuret määrät kahvia tulossa Brasiliasta. Jo aikaisemmassa raportissani kerroin toimenpiteistä, joihin hallitus oli ryhtynyt Italian-Ranskan rajaseuduilla sodan alussa voimaantulleitten rajoitusten helpoittamiseksi.

Varsin mielenkiintoinen on Italian politiikassa Balkanialla tapahtunut kehitys. Samalla kuin Italia näyttää suosivan Balkanin ja Tonavan maitten liittopyrkimyksiä puolueettomuuden säilyttämisen merkeissä on kuitenkin todettavissa, että sen politiikka tällä suunnalla pysyy varsin passiivisena. Niinpä kertoi erään suurvallan täkäläinen edustaja minulle kreivi Ciamon suoraan sanoneen hänelle, ettei Italia tule ryhtymään minkäänlaisiin aloitteisiin Balkanin valtain puolueettomuusliiton muodostamiseksi, "koska Balkanin maitten bolshevikkivastainen asenne on kyllin selvä". Samasta lähteestä kuulin myös, ettei Italia ole halunnut lähestyä Turkkia, vaan katsoo, että Turkin on otettava ensi askel lähempien suhteitten rakentamiseksi Italian kanssa. Mainittakoon vielä, ettei Neuvostoliiton ja Italian väleis-

sä ole viime viikkoina todettavissa huonontumista. Pari päivää sitten saapui tänne Neuvostoliiton uusi suurlähettiläs Nicolai Gorelchin. Hänet otettiin vastaan tavanmukaisin kohteliaisuuksin. Tosin eivät lehdet ole erikoisemmin hänen tulostaan maininneet. Huomiota ansaitsee kuitenkin, että muutama päivä ennen suurlähettiläään saapumista takavarikoitiin eräs täällä ilmestyvän La Stampa -lehden numero, jossa oli lehden Helsingin-kirjeenvaihtajan Giovanni Artierin kirjoitus Neuvostoliiton joukkojen saapumisesta Viroon. Kirjoituksessa kerrottiin venäläisten joukkojen huonosta kunnosta ja sen sävy oli muutenkin bolshevikkivastainen. Väitetään takavarikoimisen johtuneen tämän sävyltään Neuvostoliiton vastaisen kirjoituksen ottamisesta lehteen.

Äskettäin palasi Roomaan erään amerikkalaisen lehtiyhtymän täkäläinen edustaja matkaltaan Turkissa. Hän kertoi tavanneensa Turkin ulkoministerin Saracoglun, joka oli vakuuttanut, ettei hänen Moskovassa olonsa aikana oltu keskusteltu Neuvostoliiton Turkkiin kohdistuneista vaatimuksista eikä Neuvostoliiton taholta oltu Turkille edes mitään vaatimuksia esitetty. Kirjeenvaihtaja oli kuitenkin myöhemmin todennut toisesta lähteestä, että Molotov oli ennen Saracoglun lähtöä Moskovasta ojentanut hänelle memorandumin, jossa esitettiin Neuvostoliiton vaatimukset. Saracoglu oli kieltäytynyt lukemasta ja vastaanottamasta tätä memorandumia.

Turkin ja Neuvostoliiton nykyisiä suhteita ei täällä kaikesta huolimatta pidetä huonoina. Samoin ollaan sitä mieltä, että Neuvostoliitoalla ei nykyisin ole agressiivisia

aikeita myöskään Rumaniaa kohtaan. Rumanian Roomaan-lähettiläs Bossy, joka oli aikaisemmin Helsingissä, kertoi minulle, että Molotov oli Neuvostoliiton joukkojen tullessa Rumanian rajalle antanut Rumanian Moskovaan-lähettiläälle tästä vakuutuksen. Näyttää niinmuodoin siltä, kuin rauha ainakin läheisessä tulevaisuudessa olisi Balkanilla taattu. Tämä on täysin Italian politiikan mukaista, jonka tarkoituksena on säilyttää tällä alueella status quo. Balkanin maiden puolueettomuusblokin muodostamisesta on niinmuodoin luovuttu. Sellainen olisikin ollut vaikeasti toteutettavissa, ainakin Italian johdolla, katsoen Turkin ja länsivaltain liittosuhteeseen.

Lähettiläs.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5

OSASTO: C 10

ASIA:

Romaniaa olevan lähetystön raportti n:o 55.

Ministeri Järnefelt

7/12-39.

5000—6—39 3012

ROOMA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ

KIRJELMÄ n:o 1096.

Rooma SSA 7 P:NÄ joulu KUUTA 19 39.

VIITTAUS:

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

ULKOASIAINMINISTERIÖ
№ 56/148 Sal. D. 1939.
13/12-39 | № | Liit.
RYHMÄ 5 | OSASTO C 10 | ASIA

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Rooman-lähetystön raportti n:o 55.

Lähetystö lähettää kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle tämän mukana Suomen Roomassa olevan Lähetystön raportin n:o 55:

Italia ja Neuvostoliiton hyökkäys Suomeen.

Eero Järnefelt
Lähettiläs.

ROOMA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 55.

Roomassa 7 p:nä joulu kuuta 19 39.

56/148 Sal. 39
13/12-39
KYHMÄ OSASTO ASIA
5 C10

Asia: Italia ja Neuvostoliiton hyökkäys Suomeen.

Neuvostoliiton hyökkäys Suomea vastaan on Italiassa herättänyt syvää myötätuntoa ja kiihtymystä kaikissa piireissä. Joukottain vapaaehtoisiksi armeijaamme tarjokkaita ilmoittautuu lähetystöön ja konsulinvirastoihin. Samoin saapuu Suomelle rahalahjoituksia eri piireistä ja yhteiskuntaluokista. Tähän mennessä on lähetystön edustalla tapahtunut kolmasti mielenosoituksia, joissa tuhannet ovat ilmaisseet myötätuntonsa Suomelle. Neuvostoliiton suurlähetystön edustalla on ollut vihamielisiä mielenosoituksia. Suurlähetystöä vartioi sotaväki.

Italian viranomaiset suhtautuvat suurella myötätunnolla maahamme. Tämän toteaa käydessään Palazzo Chigissä. Sen todistuksena on myös se avuliaisuus, jota osoitetaan armeijan tilauksia täältä järjestettäessä.

Käydessäni viimeksi tänään ministeri Butin luona otin puheeksi italialaisten vapaaehtoisten asian. Ministeri Buti ilmoitti selostavansa asian kreivi Cianolle, jonka tapaan piakkoin, mm. kiittääkseni hänt kaikesta Suomeen kohdistuvasta myötätunnosta.

Suomen vetoaminen Kansainliittoon ei täällä tietenkään ole voinut tehdä myönteistä vaikutusta. Tästä kirjoittaessaan

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

Giornale d'Italia muistuttaa pakotteista Italiaa vastaan asettaen kuitenkin Suomen sivistysmaana erikoisasemaan Etiopian rinnalla. Kirjoituksessa ei ole sanaakaan Suomea vastaan. Huomautetaan siitä, että Italian ero Kansainliitosta tulee nyttemmin effektiiviseksi, kahden vuoden jälkeen irtisanoutumisesta.

Amerikan suurlähettiläs, jonka olen useasti tavannut, ilmoitti minulle jo Neuvostoliiton agression ensi päivänä koettavansa hallituksensa suostumuksella aikaansaada maansa ja Italian keskeistä yhteistoimintaa Suomen auttamiseksi tavalla tai toisella. Englannin asiainhoitaja luki minulle hallitukseltaan saamansa tiedoituksen Italian hallitukselle. Siinä mainitaan Englannin avusta Suomelle ja huomautetaan tilanteen Romaniassa voivan muodostua sellaiseksi, että Italiankin etuihin tulee kuulumaan toimia tavalla tai toisella Neuvostoliiton valtapyyteitä vastaan.

Suomen asia on epäilemättä vaikuttamassa Italian yleispoliittiseen asenteeseen. Tällä hetkellä ei olisi ajateltavissa, että Italia asettuisi Saksan puolelle, joka on liitossa Neuvostoliiton kanssa. On vaikeata tietenkin arvioida asiain kehitystä, mutta näyttää siltä kuin mahdollisuus Neuvostoliiton agressioon myöskin Unkaria ja Romaniaa vastaan olisi kasvamassa. Väitetään, ettei Italia tulisi auttamaan Romaniaa Neuvostoliiton hyökätessä sitä vastaan, mutta kyllä Unkaria. Englannin asiainhoitaja oli kuullut tämän ensikäden lähteestä. Tapasin tänään Romanian lähettilään Bossin, joka sanoi, että Romania on tällä hetkellä samassa asemassa etelässä kuin Suomi pohjoisessa.

Romania nähtävästi luovuttaisi ilman muuta osan Bessarabiaa Neuvostoliitolle. Viimeksi on saapunut tietoja Turkin joukkojen keskittämisestä Turkin - Neuvostoliiton rajoille. Tämä on herättänyt suurta huomiota.

Lehdistö seuraa tapahtumia Suomessa tarkasti ja suurella myötätunnolla maatamme kohtaan.

Kirjoitettuani edelläolevan kävi Ranskan suurlähettiläs François Poncet luonani. Hän vahvisti tiedot Italian suhtautumisesta Romaniaan ja Unkariin. Hän mainitsi myös, että näyttää siltä kuin Saksa ja Venäjä lopulta yhtyisivät Ranskaa ja Englantia vastaan. Tähän vaikuttaa osaltaan Suomen asia ja Neuvostoliiton edellytetty erottaminen Kansainliitosta Suomen kysymyksen yhteydessä. Sota leviäisi tässä tapauksessa Turkin - Venäjän rajoille ja Balkanille.

Lähettiläs.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C 10

ASIA:

Roomassa olevan Lähetystön rap. n:o 56.

Ministeri Järnefelt.

14/12 '39.

5000—6—39 3012

R O O M A ..... SSA OLEVA LÄHETYSTÖ.

KIRJELMÄ n:o 1124.

R o o m a SSA 14 P:NÄ joulu KUUTA 19 39.

VIITTAUS: ..... N

..... P:NÄ ..... KUUTA 19 ..... P:TTY ..... n:o .....

VIITTAUS: ..... D. U. M. ..... / ..... 19 .....

57/148 Sal. 39
22/12:39
5 C10

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Rooman-lähetystön raportti n:o 56.

Lähetystö lähettää kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle tämän mukana Suomen Roomassa olevan lähetystön raportin n:o 56:

Tilanne.

Lähettiläs.

UE 3: A 4.

R O O M A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 56.

R o o m assa 14 p:nä joulu kuuta 19 39.

57/148 Kre. 39
22/12 '39
5 C 10

Asia: Tilanne.

Neuvostoliiton hyökkäys Suomeen on täällä herättänyt yhä suurempaa mieltenkuohua. Lähetystön edustalla on ollut useita mielenosoituksia, joissa on osoitettu suosiota ja myötätuntoa Suomea kohtaan. Neuvostoliiton suurlähetystön edustalla on ollut vihamielisiä mielenosoituksia. Sadottain vapaaehtoisiksi Suomen armeijaan pyrkiviä ilmoittautuu lähetystöön ja konsulinvirastoihin. Niiden joukossa on paljon m.m. Espanjan sotaan osaa ottaneita lentäjiä.

Vapaaehtoisiksi halukkaille on ilmoitettu, että viranomaisemme hyväksyvät vapaaehtoisia, jos he täyttävät erinäiset määrätyt ehdot ja jos Italian viranomaiset sallivat heidän matkustaa maasta.

Italian viranomaiset ovat halukkaat tekemään voitavansa asiamme puolesta; tämä on vakaumukseni ja siitä on olemassa monta todistusta. Saksan epämääräinen suhtautuminen tuottaa kuitenkin suuria vaikeuksia.

Italian suhteet Neuvostoliittoon ovat tällä haavaa varsin epäselvät. Venäjän uusi lähettiläs oli täällä vain muutaman viikon ja on nyttemmin palannut perheineen takaisin. Asia on herättänyt suurta huomiota täkäläisissä poliittisissa piireis-

JAKELUOHJE: Tavallinen.

UE 2: A 4

Jakeluohjemalleja:

Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ..... ministeriölle.
Ei ulkomaanedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaanedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

sä. Toistaiseksi ovat lähettilään poistumisen syyt selvittämättä. Mainitaan ettei hän osannut puhua muuta kuin venäjää eikä siis voinut täällä toimia. Mahdollisesti ovat lähtöön vaikuttaneet vihamieliset mielenosoitukset Neuvostoliiton lähetystön edustalla. Huomiotta ei myöskään voi jättää, että suuren fascistineuvoston viimeisessä julkilausumassa mainittiin Italian olevan suoraan kiinnostuneen rauhan säilyttämisestä Balkanilla ja Tonavan maissa. Tämä selitys on tähdätty Neuvostoliittoa vastaan. Roomassa nimittäin uskotaan, että Neuvostoliitto tulee ennemmin tai myöhemmin vaatimaan Romanialta Bessarabian ja muutenkin sekaantumaan Balkanin asioihin.

Huomiota ansaitsee Yhdysvaltain ja Italian suhteissa tapahtunut lähentyminen. Vakuutetaan Italian nyttemmin saavan Yhdysvalloista luottoa paljon helpommin kuin aikaisemmin. Väitetään, että Suomen tapahtumat ovat vaikuttaneet Rooman ja Washingtonin suhteitten paranemiseen.

Lähettiläs.

ULKOASIAINMINISTERIÖ

RYHMÄ: 5.

OSASTO: C/o

ASIA:

Roomassa olevan lähetystön rap. n:o 57.

Ministeri Järnefelt.

9/12.39

5000—6—39 3012

ROOMA SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. 59/148 Sec. 39

KIRJELMÄ n:o 1153.

Rooma SSA 19 P:NÄ joulu KUUTA 19 39. 20/12.39

VIITTAUS: N

5 C10

P:NÄ KUUTA 19 P:TTY n:o

VIITTAUS: D. U. M. / 19

Ulkoasiainministeriö LLE

ASIA: Rooman-lähetystön raportti n:o 57.

Lähetystö lähettää kunnioittaen Ulkoasiainministeriölle tämän mukana Suomen Roomassa olevan lähetystön raportin n:o 57:

Italia ja Suomen avustaminen.

Lähettiläs.

UE 3: A 4.

R O O M A SSA OLEVA LÄHETYSTÖ. Salainen.

RAPORTTI n:o 57.

R o o m a ssa 19 p:nä joulu kuuta 19 39.

59/148 Kr. 39
26/12.39

Asia: Italia ja Suomen avustaminen.

5 C 10

Käydessäni viimeksi kreivi Cianon puheilla, ilmoitti hän, kuten salasähkeessäni Ministeriölle tiedoitin, että Italia suhtautuu myötätunnolla asiaamme ja olisi valmis meitä auttamaan samoin kuin se auttoi Espanjaa, jos vain maantieteelliset olosuhteet tämän sallivat, ja Saksan suhtautumisesta asiaan olisi selvyys. Muutama päivä sitten ilmoitti suurlähettiläs Giannini minulle, että Saksa oli kieltänyt tilauksessa G 50 lähetettyjen koneiden kuljetuksen alueensa kautta, ja että Italian viranomaiset ovat tähän nähden antaneet määräyksen palauttaa koneet Italiaan toista tietä Suomeen vietäviksi. Tällä haavaa on kuusi konetta Sassnitzissa. Kaksi konetta, jotka olivat matkalla Brenneriin, on siellä pysäytetty. On siis todettavissa, ettei Saksa suhtaudu myönteisesti sotatarpeittemme kauttakulkuun.

Tapaan tänä iltana uudelleen ulkoministeri Cianon, jolloin otan puheeksi mahdollisuuden sotatarpeiden kuljetuksesta jotakin muuta tietä, laivoilla tai Ranskan kautta. Samalla otan uudelleen puheeksi vapaaehtoisten asian, joita täällä edelleen ilmoittautuu lakkaamatta.

Italialaisten vapaaehtoisten matkustaminen Saksan kautta näyttää mahdottomalta, koska Saksa tekee vaikeuksia täällä ole-

JAKELUOHJE:
Tavallinen.

UE 2: A 4

Jakeluohjemalleja:
Tavallinen.
Tavallinen ja lisäksi ministeriölle.
Ei ulkomaaedustuksen tiedoituksiin.
Ei ulkomaaedustuksen, mutta ulkoasiainministeriön tiedoituksiin.

vien suomalaistenkin paluulle kotimaahan. Tällä hetkellä on mahdotonta sanoa, miten kysymys järjestyy, mutta on olemassa tietoja, että Italian viranomaiset itse suunnittelevat vapaaehtoisten lähettämistä Suomeen.

Tulen kreivi Cianon kanssa puhumaan myöskin mahdollisuudesta saada aseita suoraan varastoista ja niitten toimittamisesta Suomeen. On kuitenkin ilmeistä, ettei tule liikaa kiinnittää toiveita aseitten tehokkaaseen toimittamiseen täältä kuljetusvaikeuksien vuoksi, koska Saksa on asettunut kielteiselle kannalle.

Tahdon tässä myöskin vakavasti kiinnittää huomiota siihen, että Suomessa annetuissa julkisissa lausunnoissa ja puheissa on vältettävä leimaamasta totalitäärisiä tai diktatuurimaita Suomen vastaisiksi, koska tämä voi loukata Italiaa, joka suhtautuu asiaamme suurella myötätunnolla korkeimpia piirejä myöten.

Kuten kreivi Ciano poliittisessa puheessaan Italian eduskunnassa lausui, on Italia erikoisesti kiinnostunut rauhan säilyttämisestä Balkanilla, Ulkoministeri itse sanoi minulle, että Italia ei tule missään muodossa sallimaan Neuvostoliiton mahdollisia toimenpiteitä Tonavan ja Balkanin maita vastaan. Tämä on se suunta, jolla Italian bolshevikivastainen politiikka voi toimia välillisesti eduksemme. Vaikkakaan kreivi Cianon tunnetussa puheessa ei mainittu Suomea, on kuitenkin selvää, että korostamalla vastustavansa bolshevismia Italia on puolellamme.

Lähettiläs.